

**MODERN MISIR EDEBİYATINDA
MUSTAFA MAHMÛD VE “EL-AFYÛN”
ROMANININ TEKNİK İNCELEMESİ**

Neda KASIM

**Yüksek Lisans Tezi
Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. İlknur EMEKLİ
2021
Her hakkı saklıdır.**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Neda KASIM

**MODERN MİSİR EDEBİYATINDA MUSTAFÂ MAHMÛD VE “EL-
AFYÛN” ROMANININ TEKNİK İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. İlknur EMEKLİ**

ERZURUM – 2021

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlanmış olduğum "Modern Mısır Edebiyatında Mustafâ Mahmûd ve el-Afyûn Romanının Teknik İncelemesi" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun makale için altı ay, patent için iki yıl süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[Tarih ve İmza]
11.03.2021

Neda KASIM

Aslı Islak İmzalıdır.

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6- (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7- (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. İlknur EMEKLİ danışmanlığında, Neda KASIM tarafından hazırlanan bu çalışma 17 / 02 / 2021 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Nurullah YILMAZ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İlknur EMEKLİ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Rumeysa BAKIR DAYI

İmza: Aslı Islak İmzalıdır.

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR DİZİNİ	V
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
GİRİŞ	1
I. ARAP ROMANCILIĞI	1
II. MİSİR'DA ROMAN	3

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ MİSİR ROMANCILIĞINDA MUSTAFÂ MAHMÛD

1.1. MUSTAFÂ MAHMÛD'UN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	6
1.1.1. Hayatı	6
1.1.2. Seyahatleri	8
1.1.3. Edebî Kişiliği ve Üslubu	8
1.2. MUSTAFÂ MAHMÛD'UN ESERLERİ	10
1.2.1. Entelektüel Kitaplar ve Çalışmalar.....	10
1.2.2. Romanlar	14
1.2.3. Kısa Hikâyeler.....	14
1.2.4. Makaleler.....	15
1.2.5. Tiyatroları.....	17
1.2.6. Seyahat Literatürü	17
1.2.7. Seçmeler	18

İKİNCİ BÖLÜM

EL-AFYÛN ROMANININ TEKNİK İNCELEMESİ

2.1. MUSTAFÂ MAHMÛD'UN (EL-AFYÛN) ROMANI.....	19
2.2.1. “ <i>el-Afyûn</i> ” Romanının Tam Metin Çevirisi.....	19
2.2.2. Romanın Tanıtımı	79
2.2.3. Olay Örgüsü	80

2.2.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	81
2.2.5. Zaman.....	84
2.2.6. Mekân.....	85
2.2.7. Kişiler.....	87
2.2.8. Romana Dair Dikkâtler, Eleştiriler.....	91
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	94
ÖZGEÇMİŞ.....	95

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MODERN MİSİR EDEBİYATINDA MUSTAFÂ MAHMÛD VE “EL-AFYÛN”
ROMANININ TEKNİK İNCELEMESİ

Neda KASIM

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İlknur EMEKLİ

2021, Sayfa: 95

Jüri: Doç. Dr. Nurullah YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Rumeysa BAKIR DAYI

1798 yılında Napolyon’un Mısır’ı işgalinden sonra, Mısır’da doğu ile batı arasındaki buluşma hızlıydı. Batıda roman ve hikâye tercümeleri hızlı bir şekilde gerçekleştirildi. Özellikle Mısır, Arap dünyasında roman geleneğinin gelişiminin ilk aşamalarında, Arap toplumunu oluşturan tarihi, coğrafi ve kültürel faktörler nedeniyle, romanın o dönemde önemli bir edebî üslup olarak gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Mustafâ Mahmûd modern Mısır romancılığında felsefî ve dînî konularda eserler yazmıştır. Mustafâ Mahmûd’un *el-Afyûn* adlı eseri dervişlik, türbeler, hurafeler ve muskalar ile tedavi edilmek ve bunların ruhlara nüfuz etme olgusunu sunduğu bir romandır.

Çalışmamız bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde özellikle Mısır romancılığı başta olmak üzere, Arap edebiyatında roman ve roman teriminden bahsedilmektedir. Birinci bölümde Mustafâ Mahmûd’un hayatı ve eserleri ile ilgili bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Mustafâ Mahmûd’un *el-Afyûn* adlı romanının Türkçe çevrisine yer verilmiş ve bu roman tematik olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Arap Romanı, Mısır, Modern Mısır Romancılığı, Mustafâ Mahmûd, el-Afyûn.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**MOSTAFA MAHMOUD IN MODERN EGYPT LITERATURE AND THE
TECHNICAL INVESTIGATION OF HIS NOVEL EL AFYUN**

Neda KASIM

Advisor: Assoc Prof. Dr. İlknur EMEKLİ

2021, Page: 95

Jury: Assoc Prof. Dr. Nurullah YILMAZ

Assist. Prof. Dr. Rumeysa BAKIR DAYI

After the occupation of Egypt by Napoleon in 1798, the meeting between east and west in Egypt was fast. In the West, translation of novels and stories were carried out rapidly. In particular, Egypt was chosen as a model in the early stages of the development of the novel tradition in the Arab world, due to the historical, geographical and cultural factors that made the Arab society, contributing to the development of the novel as a major literary style at that time.

Mostafa Mahmoud has written works on philosophy and religion in modern Egyptian novel. In her work named el-Afyûn, it is a novel in which Mostafa Mahmoud's dervishness is treated with tombs, superstitions and amulets and their penetration into the spirits.

The study consists of an introduction and two parts. In the introduction part, the term of novel and novelism in Arabic literature, especially Egyptian novelism are mentioned. In the first part, Information was given about the life and works of Mostafa Mahmoud. In the second part, the Turkish translation of Mostafa Mahmoud's novel named el-Afyûn has been included and this novel has been analyzed thematically.

Keywords: Arabic Literature, Arabic Novel, Egypt, Modern Egyptian novelism, Mostafa Mahmoud, el-Afyûn.

KISALTMALAR DİZİNİ

Ata. Üni.	: Atatürk Üniversitesi
b.	: İbn
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Mad.	: Madde
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
Say.	: Sayı
S.B.E.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.Ü.	: Selçuk Üniversitesi
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Devamı
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Bu çalışmada, aşağıda verilen transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	s	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	,

Bunlara ek olarak:

- Harf-i tariftten sonra gelen Şemsi ve Kameri harfler okundukları gibi yazılmıştır. “el-Afyûn” “Kâtibu’r-Rivâye” gibi.
- Terkîb halindeki şahıs isimleri bitişik yazılmıştır. “Abdulgaksûd” gibi.
- Harf-i tarifler cümle başında küçük harfle yazılmıştır. “el-‘Ankebût” gibi.

ÖNSÖZ

Modern Mısır Edebiyatında Mustafâ Mahmûd ve “el-Afyûn” Romanının Teknik İncelemesi konulu çalışmamızda, Arap edebiyatında önemli bir yere sahip olan Mısırlı yazar Mustafâ Mahmûd’un hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve “el-Afyûn” romanının teknik olarak incelemesi üzerinde durulmuştur. İki ana bölüme ayrılan çalışmamızın giriş bölümünde roman terimine, genel hatlarıyla Arap romancılığı ve özel olarak Mısır’da roman konusuna değinmeye çalıştık.

Çalışmamızın amacı roman çeviri teknikleri altında adı geçen romanı teknik olarak incelemektir. Ayrıca Mısır Arap edebiyatında roman konusuna değinmek ve bu konu hakkında detaylı bilgiler vermeyi de amaçlamaktayız.

Çalışma esnasında desteğini, hoşgörüsünü ve ilgisini eksik etmeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. İlknur EMEKLİ’YE teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2021

Neda KASIM

GİRİŞ

I. ARAP ROMANCILIĞI

Roman, gerçek ya da kurgusal bir olayın nesir biçiminde anlatımı için kullanılan Latince asıllı romanus kelimesinden türemiştir. Bunun yanından roman Latin dilinin haricinden diğer dillerde avam tabakasının kullandığı halk dili anlamına da gelir.¹ Arap edebiyatında roman rivâye, roman yazarı râvî, Kâtibu'r-Rivâye ifadeleriyle karşılanmıştır. Bu anlamda rivâye kelimesinin ilk defa kimin tarafından kullanıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bir kahraman etrafında gelişen olayların anlatım ve aktarımına dayandığı için, XIX. yüzyılın ilk yarısından biraz sonra, Batı romanlarından yapılmış tercümelerin rivâye kelimesiyle karşılanmış olması muhtemeldir. Necip el-Haddâd'ın Alexandra Dumas'dan çevirdiği “*Rivâyetü'l-fürsâni's-selâse'si*” (I-IV, Beyrut 1888) adında rivâye kelimesi geçen ilk eserlerdendir. Tânyûs Abduh XX. yüzyılın başlarında kurduğu, Batı edebiyatlarından tercüme edilmiş romanları yayımladığı dergisine “*Mecelletü'r-râvî*” adını vermiştir. Bununla beraber ilk örnekleri X. yüzyılda görülen makamât türü eserlerde bir kahraman etrafında gelişen olayları izleyip aktarana râvî, yaptığı işe de rivâye denildiğinden “Roman” anlamında rivâye teriminin doğuşunu bununla irtibatlandırmak da mümkündür.²

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Batı etkisine açık olan alanlarda bir Arap entelektüel atılımının sonrasında “Nahda” olarak ifade edilen, Arap edebiyatında romanın “*Uyanış*” dönemi günümüze kadar gelmiştir. Bu atılım, bir yandan yabancı düşüncelere karşı doğal bir tepki ve diğer bir yandan da hem klasik Arap edebiyatı tarzlarına hem de bu edebiyatın taşıdığı düşünceye dönüş anlamına gelmiştir. Diğer bir ifadeyle klasik Arap edebiyatı mirasları ortaya çıkartılmıştır. Araplar Kur'an'dan, İbn Haldun'un “*el-Mukaddime'sine*” kadar bütün klasik eserleri, bu eserlerin insanoğlunun ilerlemesine karşı olmadığını ortaya koymak üzere, Batı entelektüalizminin ışığında da olsa ele alıp yeniden yorumlamışlardır. Sonuç olarak da pek çok modern yazar eserlerini, eski devir geleneklerini hem İslâm'ı hem de Arap milliyetçiliğinin uyanışını desteklemede

¹ Nevin Karabela, Feyzettin Ekşi, “Arap Edebiyatında Tarihi Romanın Ortaya Çıkışında Milliyetçilik Düşüncesinin Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:22, 2015, 193.

² Rahmi Er, *Modern Mısır Romanı (1914-1944)*, İstanbul 2008, 164.

kullanmaktan geri kalmaksızın, klasik türleri ve üslubu kullanarak eserler vermişlerdir. Aynı zamanda Avrupa kültürünün tanıtımı, Arap yazarların dikkatini bir anda sosyal ve siyasi sorunlara çekmiş ve yazarların bu sorunları I. Dünya Savaşından önce roman ve tiyatro, daha sonra da kısa hikâye ve edebî makale gibi, Batı edebî türlerinden esinlenerek dile getirmelerinde oldukça etkili olmuştur. Bu tarzda eserler vermiş olmaları, Arap entelektüalizminin belli bir düzeyde tutularak, onun biraz daha batılılaşmasına katkı sağlamıştır.³

Roman, Arap edebiyatına ilk olarak yine tercüme yoluyla girmektedir. Türkiye’de olduğu gibi yurt dışına eğitim için giden Arap aydınları, Avrupa kültürünün etkisiyle, bu yeni edebî türü, Arap Edebiyatı’na kazandırmışlardır İlk orijinal Arap romanı Mısırlı yazar Muhammed Hüseyin Heykel’in yazdığı “*Zeyneb*” (*Zeynep*, 1913)’dir. Mısırlı yazar Tefik el-Hâkim’in yazdığı “*Avdetu’r-Rûh*” (Ruhun Dönüşü, 1933), Taha Hüseyin’in “*Du‘â’u’l-Keravân*” (Yağmur Kuşunun Çağrısı, 1933), Lübnan’da yazar Tefik Yusuf ‘Avvâd’ın yazdığı “*er-Rağîf*” (Somun Ekmek, 1939) ve Iraklı Mahmûd Ahmed es-Seyyid’in “*en-Nekebât*”(Felaketler, 1922) adlı eseri diğer önemli Arap romanlarıdır.⁴

Arap romanının bu öncü çalışmaları, Arapça konuşan diğer birçok ülkenin genç yazarları için de bir öncü rol oynamıştır. Bu genç yazarlar Arap romanına dünya çapında saygınlık kazandıran önemli çalışmalar ortaya çıkarmıştır.

XX. yüzyılın en büyük Arap romancısı kuşkusuz Mısırlı romancı Necîb Mahfûz’dur. Mahfûz, 1988 yılında Nobel Edebiyat Ödülü alarak, Arap edebiyatını ve Arap romanını zirveye taşımış ve böylece Arap romanı dünyaca büyük bir üne kavuşmuştur.⁵

Arap edebiyatında kadın romancılarının da önemli bir yeri vardır. Lübnan’da Leylâ Ba’albekkî’nin “*Ene Ahya*” (Ben Sağım, 1958), Mısır’da Neval es-Sa’dâvî’nin “*Muzekkerâtu Tabîbetin*” (Bir Kadın Doktorun Hatıraları, 1958), Suriye’de Ğâde es-Semmân’ın “*Kavâbisu Beyrût*” (Beyrut Kâbusları, 1976) gibi kadın romancıların eserleri

³ Er, 56.

⁴ Sâbrî Hâfız, “Modern Arap Kısa Öyküsü (1)”, (Çev.: Azmi Yüksel), *Nüsha Dergisi*, 3 (9), 2003, 78-96.

⁵ Ahmet Kâzım Ürün, *Çağdaş Mısır Romanında Necîb Mahfûz ve Toplumcu Gerçekçi Romanları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1994, 28.

örnek verilebilir. Kadın yazarlar da diğer yazarlar gibi, her türlü politik ve sosyal konuyu romanlarında işlemeye çalışmışlardır.⁶

Arap edebiyatında Batı kaynaklı roman türü, tercümeler vasıtasıyla ortaya çıkmıştır. Arapçaya tercüme edilen ilk roman François Fenelon'un "*Telemak'ın Maceraları*"dır. Rifa'a et-Tahtâvi tarafından yapılan bu çeviriyi Victor Hugo, Balzac, Aleksandr Dumas, Poquelin Moliere, Jean de La Fontaine gibi meşhur Avrupalı yazarların romanları takip etmiştir. Okur üzerinde büyük ilgi uyandıran tercüme romanların sayısı günden güne artan bir seyir izlemiş, bu durum klasik hikâye ve kıssa geleneğinde eser veren yazarları etkilemiştir. Arap edebiyatında Batılı tarzda roman türünü deneyen ilk yazarların Avrupalılarla münasebetleri sebebiyle Suriye ve Lübnan asıllı Hristiyanlar olduğu görülecektir. Bunlardan Francis Marrash (ö.1873) "*Durr's-Sadef fî garâ'ibi's-Sudef*" (1864) adıyla, roman türünde toplumsal konulara yer verdiği bir eser kaleme almıştır. Marrâsh'tan başka Suriyeli Nûmân el-Kasâtîlî'nin yazdığı "*el-Fetâtu'l-emîne ve ümmühâ*" (1880) ve "*Rivâyâtu Enis'e*" (1881) romanları Zeydan öncesi çalışmalardır. Didaktik bir üslupla ahlaki öğütler veren bu romanlarda olay örgüsü birbirinden ayrı düşen bir kadınla erkeğin kavuşma hikâyesi etrafında dönmekte, okuyucuya Batı toplumları gibi ilerlemenin yolları gösterilmektedir.⁷

II. MISIR'DA ROMAN

Mısır'da Doğu ile Batı arasındaki buluşma, özellikle Napolyon'un 1798'de Mısır'ı işgalinden sonra hızlıydı. Mısırlılar kendilerini Avrupa'daki gelişmelerle karşı karşıya buldular ve bu mesele, tarihin olaylarını sanki güçler arası bir mücadele gibi anlatmayı seçenler için gökyüzünden inen bir nimetti.⁸

Fransız kuvvetlerinin Mısır'dan çekilmesinden sonra, Mehmet Ali Paşa, Mısır'da iktidarın kontrolünü ele geçirdi ve Mısır ordusunun faaliyetlerinden gurur duyuyordu. Bu yüzden genç Mısırlıları İtalya ve Fransa'ya göndermeye başladı, Rifa'a et-Tahtavi, beş yıllık bir süre için Paris'e görevlendirildi ve bu süre zarfında ünlü kitabı "*Tahlisu'l-ibriz*

⁶ Hâmid Hafız Davud, "*Târîhu'l-Edebi'l-Hadîs, Dâru't-Tıbbâ'ati'l-Muhammediyye*", Kahire 1969, 65.

⁷ Nevin Karabela, Feyzettin Ekşi, "Arap Edebiyatında Tarihi Romanın Ortaya Çıkışında Milliyetçilik Düşüncesinin Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:22, 2015, 195.

⁸ Roger Allen, *er-Rivayetü'l-Arabiye*, el-Meşru'l-Kavmî li't-Terceme, Mısır 1997, 42.

fi Tehlis-i Bariz'' yazdı ve kitabında Fransa'nın yaşamını, doğasını ve kanunlarını anlattı. Tahtavi ve öğrencileri, Voltaire, Montesquieu ve Vanillion'un her birinin önemli eserlerini tercüme etti, bu eserleri ve karakterleri Mısırlılaştırmaya çalıştılar. Et-Tahtavi, Necip Mahfûz'un Kahire'deki gazete ve dergilerin edebi sayfalarını kullanırken okuyuculara sunmak için yaptığı gibi, geçen yüzyılda kültürel farkındalığın artmasında ve dünya çapında eğlenceli edebiyat ve kurgusal eserlerin yayılmasında rol oynayan basının ortaya çıkmasına katkıda bulundu. Arap dünyasında romancılık mesleği, maişet kazanmayı garantiye almıyordu, bu nedenle Necip Mahfuz, resmi işinden emekli olana kadar kendini yazmaya adayamadı. Bu yüzden Arap basını, eserleri seri bölümler halinde yayınlama yoluyla halka sunarak roman sanatının gelişmesinde büyük rol oynadı.⁹

Arap edebiyatçıları verdikleri edebî ürünlerde önce toplum merkezli öğretici üslubu benimsemişler, daha sonra kısmen içtimaî ve siyasî hareketlilik kısmen de dünya edebiyatının aynı kaderle takip ettiği çizgiden hareketle romantizm ve realizmin etkisinde kalmışlardır. Artık hepsi için ortak olan nokta yüzlerini tamamen Batı dünyasına çevirip eserlerini Batı formunda vermeleridir.¹⁰

XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başlarında Mısır'daki edebi etkinlik parladı ve bu nedenle Arap okurlar, (konusu ne olursa olsun) Mısırlı bir yazar tarafından yazılmış olan kitapları okumayı tercih ediyorlardı. Ayrıca yazarlar kitaplarını Mısır'da basmayı tercih ediyorlardı; örneğin: Corci Zeydan Lübnan'dan Mısır'a geldi, Batı'dan tarih ve bilim hakkında bilgi aktarmakla ilgilenen "el-Hilal" dergisini kurdu. Corci Zeydan konularını geçmişten seçiyordu, en önemli romanları "*Ermanuse el-Mısıriye*", konusu, 640 yılında Mısır'ın Arap fethi, "*el-Haccac bin Yusuf*", konusu, Emevi Halifeliği döneminde Irak'ın ünlü hükümdarının hayatı, "*Şeceretu'd-Dur*" Mısır'ı yöneten o ünlü kraliçenin hayatını konu alıyor. "*İstî'âbâdu'l-memâlik*" hikâyesi ise, Corci Zeydan'ın anlatı tarzının bir örneğidir ve olayları, Muhammed Ali Bek el-Kebir'in günlerinde gerçekleşir ve kızının kocasıyla mücadelesinin hikâyesini ele alır, tarihi ve İslami olaylardan bahsetmektedir.¹¹

Yaklaşık bir asırlık geçiş sürecinden sonra, zaman, mekân, olay, kahramanlar verilmek istenen mesaj gibi, roman öğelerini bünyesinde barındıran gerçek anlamda ilk

⁹ Roger Allen, *er-Rivayetü'l-Arabiye*, el-Meşru'l-Kavmî li't-Terceme, Mısır 1997, 43.44

¹⁰ Asiye Çelenlioğlu, "Modern Mısır Edebiyatı ve Mısır Romanı", *Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 2020, 4.

¹¹ Roger Allen, *er-Rivayetü'l-Arabiye*, el-Meşru'l-Kavmî li't-Terceme, Mısır 1997, 50.51.

roman, Muhammed Hüseyin Heykel (öl. 1956) tarafından kaleme alınan realist, romantik, sosyal, psikolojik, trajik ve pastoral unsurlar taşıyan “*Zeyneb*” adlı roman olmuştur.¹²

Bu roman çok sayıda tartışmaya konu olmuş, eleştirmenler ve yazarlar onun gerçek romanın ortaya çıkmasında atılan ilk adım olarak değerlendirdi. “*Zeynep*” 1913’te Mısır’da yayınlandı ve yazar kendisi için “Mısri Fellah” takma adını kullandı “*Zeynep*” ortaya çıktığında çalışma konusu olmuştur, ancak İsa Ubeyd (öl.1923) tarafından yazılan başarısız bir aşk hikâyesi olan “*Süreyya*” dışında, günümüzün gerçekleriyle ilgilenen kurgusal eserler yazmaya ilgi uyandırmadı.¹³

Gözleri görmemesine rağmen Arap edebiyatında büyük şöhret kazanmış “*Amîdu'l-Edeb*” (Edebiyatın Sütunu) lakaplı Taha Hüseyin de roman türünde bazı eserler vermiştir. Belki de en önemlisi, *Zeynep*’in ikinci baskısıyla kısmen yerleşen roman anlayışının tam olarak yerleşmesini sağlayan Huseyn’in otobiyografik türdeki “*el-Eyyâm*” (Günler) adlı eseridir. Yazar kendisini anlattığı bu eserde çok çocuklu ailedeki bir kör çocuğun anne-baba şefkatiyle dış dünyaya açılmasını, ilköğreniminde çektiği sıkıntıları dile getirir. Benzer biyografik tarzda kaleme alınmış bir diğer eser, İbrahim ‘Abdülkâdir el-Mâzini tarafından kaleme alınan “*İbrahim el-Kâtib*” (Yazar İbrahim) adlı eserdir. Bu eser aynı zamanda psikolojik bir eser olarak da kabul edilir.¹⁴

Sonuç olarak, romanın Mısır’da ve diğer Arap ülkelerinde gelişmesine katkıda bulunan en önemli kişilerin çalışmalarını gözden geçirmiş olduk. Özellikle Mısır, Arap dünyasında anlatıcı geleneğinin gelişiminin ilk aşamalarında, onu Arap toplumu haline getiren tarihi, coğrafi ve kültürel faktörlerden dolayı bir model olarak seçildi, o dönemde romanın gelişimine büyük bir edebi üslup olarak katkı yapıldı.

¹² Ahmet Kazim Ürün, “Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:35, 2016, 133.

¹³ Roger Allen, *er-Rivayetu'l-Arabiye*, el-Meşru'l-Kavmî li't-Terceme, Mısır 1997, 58.60.65

¹⁴ Ahmet Kazim Ürün, “Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 35, 2016, 133.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ MISIR ROMANCILIĞINDA MUSTAFÂ MAHMÛD

1.1. MUSTAFÂ MAHMÛD'UN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1.1. Hayatı

Asıl adı Mustafâ Kemâl Mahmûd Hüseyin el-Mahfûz (1921-2009) olan ve yaygın olarak Mustafâ Mahmûd olarak bilinen Mısırlı doktor filozof ve yazardır. Mustafâ Mahmûd “Minufiye Şibin el-Kom”¹⁵ eyaletinde doğdu.¹⁶

Mustafâ Mahmûd, orta sınıf bir ailede büyüdü. Babası el-Garbiye ilinde sekreter olarak çalışıyordu. Mustafâ Mahmûd, gençliğini baskı ve şiddetin olmadığı hoş bir ortamda yaşamıştı. Aksine, özgürlük ve sorumluluk almaktan zevk alıyordu. İlkokulda üç yıl üst üste başarısız oldu. (İyi bir öğrenciydi, ancak Arapça öğretmeni kendisine fiziksel şiddet uyguladıktan sonra üzüldü ve okuldan ayrıldı. Fakat öğretmen başka bir okulda öğretmenlik yapmak üzere yeniden görevlendirildikten sonra Mustafâ Mahmûd okumaya devam etmek için okuluna geri döndü). Çocukluğunda çok hastalandığı için akranları gibi çocukların oynadığı oyunlardan mahrum kalıyordu.¹⁷ Çocukluğunu hayal gücü ve rüyalarda yaşadı. Büyük bir mucit, kâşif, gezgin veya ünlü bir bilim adamı olmayı hayal ediyordu. Rol modelleri; Colombus, Edison, Marconi, Pasteurdu. Onun hayatı üzerinde derin bir etkisi olan bir başka karakter de uzun yıllar hasta olan, sabrı, inancı ve doğuştan gelen saflığı ile hayatı boyunca aklında kalan babasıydı.

Küçük yaştan beri bilime meraklıydı, bu yüzden evinde küçük bir laboratuvar vardı. Hamam böceklerini öldürüp böcek ilaçları yapmaya henüz çocukken başlamıştı ve sonra anatomi hayatının o erken döneminde, ilgisini çektiğinden onları parçalara ayırıyordu.¹⁸

¹⁵ Mısır'ın kuzey kesiminde yer alan vilayetlerinden biridir. Başkenti Şibin el-Kom, yüz ölçümü 1.532 km2, 2012 nüfus sayımı 3.270.404, Nil deltasında yer almaktadır.

¹⁶ Muhammed Atiyye “*Mustafâ Mahmûd*”, <https://www.marefa.org>. 2018.

¹⁷ Muhammed Atiyye “*Mustafâ Mahmûd*”, <https://www.marefa.org>. 2018.

¹⁸ Muhammed Atiyye “*Mustafâ Mahmûd*”, <https://www.marefa.org>. 2018.

Babası felçli olarak birkaç yıl yatağa bağımlı kaldı ve 1939'da Mustafâ Mahmûd lise eğitimini tamamladığında ve Beyin Cerrahisi alanında uzmanlaşmak üzere Kahire Üniversitesi Kasrı'l-Ayni Tıp Kolej'ine girdiğinde babası öldü.

Daha sonra annesi ile Tanta'dan Kahire'ye taşındı ve hastalığı nedeniyle, iki yıl boyunca okuluna devam edemedi. Edebiyat konularını hem okuyarak hem de düşünerek geçirdi. Eğitiminin son yıllarında yazarlık konusunda profesyonel oldu ve "*Rose el-Yusuf*" dergisinde kısa öyküler yayınladı, 1953 yılında doktor olarak mezun oldu, bir süre *Rose el-Yusuf* dergisinde çalıştı, bu da onun kalemını güçlendirdi ¹⁹

1960 yılında, Cumhurbaşkanı Abdünnâsır iki işin birleştirilmesini yasaklayan bir kararname çıkardığında, Mustafâ Mahmûd o sırada hem doktor hem de gazeteci sendikasına üyeydi. Bu nedenle, doktorlar sendikası üyeliğinden vazgeçmeyi ve gazeteciler sendikasına katılmayı, yazar ve düşünür olarak çalışmayı tercih ederek kendisini doktorluk mesleğini yapmaktan sonsuza dek mahrum bırakmaya karar verdi. Beyin ve Sinir Cerrahî hastalıkları bölümünde ihtisas yaptı, ancak daha sonra birçok konuda araştırma ve seyahatler yaparak kendisine gazeteci ve yazar olarak bir kariyer seçti. Bilim, felsefe, din, politika ve toplumun yanı sıra oyunlar, masallar ve seyahatlerde seksen dokuz kitap yazdı.²⁰ Bilim ve İnanç isimli popüler bir TV programı yaptı. Kendisinin adını taşıyan bir cami, tıp kliniği ve yardım derneği kurucusudur. Bu dernekte jeoloji ve astronomi üzerine araştırmalar için dört gözlem evi ve bir de jeoloji müzesi kurdu. Bu müze bir grup granit kaya ve çeşitli formlarda dondurulmuş kelebek ve bazı deniz canlılarını içeriyordu.²¹

Mustafâ Mahmûd, 1961'de ilk evliliğini yaptı. Bu evlilikten Emel ve Ethem isimlerinde iki çocuğu oldu, ancak bu evliliği 1973'te sona erdi. 1983'te Zeynep Hamdi Hanım ile ikinci evliliğini yaptı, fakat bu evlilikte başarısız oldu ve 1987'de sona erdi. Bu boşanmaların sebebini hayatını etkisi altına alan yazma tutkusunu, çalışmaları ile ilgili endişesi ve nihayetinde kendisini tecridiydi.

¹⁹Muhammed Fevzi Halef, "*Dr. Mustafa Mahmut Mecelle Tahta'l-Küberi*", <https://en.wikipedia.org/wiki/.2019>.

²⁰ İntisar Süleyman, Mustafa Süleyman, "*Mustafâ Mahmûd el-Muntasır ala Nefsihi*", <https://web.archive.org/web/20201101210518/https://archive.islamonline.net/225>.

²¹Muhammed Fevzi Halef, "*Dr. Mustafa Mahmut Mecelle tahta'l-küberi*", <https://en.wikipedia.org/wiki/.2019>.

Mustafâ Mahmûd birkaç ay süren tedavisinin sonunda 31 Ekim 2009 Cumartesi sabahı saat 07.30 da 88 yaşında hayatını kaybetti. Cenaze töreni Mühendisin'deki camisinde gerçekleşti.²²

1.1.2. Seyahatleri

Mustafâ Mahmûd Tanzanya, Uganda, Kenya ve Güney Sudan'daki tropiklere seyahat etmekten başlayarak Niam kabilesi ile iki ay kaldı. Daha sonra Büyük Sahra çölünde et-Tavarik kabilesi ile birlikte bir ay Ghadamis Vadisi'nde kaldı. İtalya, Almanya, Yunanistan, Fransa, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi Avrupa ülkelerinin başkentlerini gezdi. Batı'da Fas ve Cezayir'den başlayarak Arap ülkelerine ve Doğu'da Lübnan Suriye ve Suudi Arabistan'a gitti.

Kendi içinde başka bir yolculuk daha vardı; o bilim, bilgi ve din gemisine bindi. (Hint fideizminden Zerdüşt Buda'dan Musa, İsa ve Muhammet'e kadar) Sonunda tesellisini ve kendisini Kur'ân'da buldu, yolculuğunu bu şekilde tamamladı. Kendini tamamen düşünmeye ve tefekkür etmeye adanmış. Hukukçular, akademisyenler ve sofiler arasında yaşadı ve Kur'ân'ın etrafındaki tüm bilgi dallarının bir araya geldiği bir okyanus olduğunu gördü.²³

1.1.3. Edebî Kişiliği ve Üslubu

Hikâyeler, oyunlar ve seyahat öykülerinin yanı sıra bilimsel, dînî, felsefî, sosyal ve politik kitaplarının da dâhil olduğu 89 kitabın yazarıdır ve üslubu çekicilik, derinlik ve sadelik ile karakterizedir.

Sanat ve edebî açıdan, merhum Doktor Mustafâ Mahmûd roman, tiyatro ve kısa öykülerden oluşan bir grup eserler yayınladı. Örneğin, *Şilletü'l-Üns*, *el-Ânkebut*, *el-Müstahil* ve diğerleri gibi eserler de yazdı.

“*Şilletü'l-Üns*”, 1962 yılında yayınlanan ve her gün ikindi vaktinde bir araya gelerek tütün ve nargile içip sanat ve buluşlar hakkında konuşan, gerçek hayat ve popüler kültürden karakterlerin yer aldığı bir hikâye koleksiyonudur. Hikâye ilerleyen yıllarda

²² Adil Hafiz, *Mustafa Mahmut Meceretu's-Şebab*, Mektebetü'l-İskenderiye, Mısır 2006, s.1.

²³ Muhammed Fevzi Halef, ‘*Dr. Mustafa Mahmut Mecelle tahta'l-Küberi*’, <https://en.wikipedia.org/wiki/2019>.

popülerliğini arttırarak 1976 yılında aynı isimle film haline uyarlanarak televizyonlarda gösterildi. Filmin başrollerinde Nûr eş-Şerif, İzzet el-Alayli, Nilli ve Huda Sultan gibi oyuncular oynadı.

Daha sonra ünlü romanlarından biri olan, 1965 yılında yayınlanan, içinde bilim kurguyu anlatan ruhun kaderi ve bunun insanla bağlantısını, ölümden sonra ne olduğu düşüncesini tartışan felsefi romanı “*el-Ânkebut*”, 1973 yılında film olarak oynatıldı ve başrollerde İzzet el-Alayli, Mahmud el-Melici ve Mediha Kâmil ve başkaları oynadı.

Mustafâ Mahmûd 1960 yılında “*el-Müstahil*” romanını kaleme aldı ve konusu hayatının sahte olduğunu ve her şeyin kendisine dayatıldığını keşfeden genç bir mühendis hakkındaydı. 1965’te aynı isimle filme uyarlandı Başrollerde, Kâmil eş-Şennâvî, Hüseyin Kemal ve Nadiye Lütîfi kimi isimler yer almıştır. Senaryosu ise Yusuf Francis tarafından geliştirildi.

1965 yılında “*el-Anibu ’l-Murr*” filminin senaryosunu yazdı. Bu filmin başrollerinde Ahmet Mızhar ve Lübna Abdülaziz yer aldı. Ardından 1968’de Suat Hüsnü ve Hasan Yusuf’un oynadığı “*Naru ’l-Hubb*” filminin diyaloglarını yazdı.

1971 yılında Mısır televizyonunda 28 yıl sunduğu “Bilim ve İnanç” adlı televizyon programını sunmaya başladı. Temelde bilime hitap etmeyi amaçlayan program büyük bir şöhrete ulaştı ve Mustafâ Mahmûd, 28 yıl boyunca ünlü televizyon programı “Bilim ve İnanç’ın” 400’den fazla bölümünü sundu. Ancak programın kaldırılmasına karar veren biri vardı. Yıllar sonra oğlu Ethem programın durdurulması kararını Mısır Cumhurbaşkanlığı tarafından Siyonist baskı altında Enformasyon Bakanı Safvet el-Şerîf’e verildiğini söyledi.

1979’da Kahire’de “Dr. Mustafâ Mahmûd Camii” olarak bilinen camiyi ve kendisine ait “Mahmûd Hastanesi” ile “Mahmûd Göz Merkezi” adı altında dar gelirli olan insanları tedavi eden üç tıp merkezini kurdu. Bu merkez tıbbi ünü ve 16 başarılı doktorun olması nedeniyle birçok Mısırlı tarafından ziyaret edilmekteydi ve merkezde 4 astronomi gözlemevi ile uzman profesörlerin olduğu bir jeoloji müzesi bulunmaktadır. Müze, granit kayalar, çeşitli şekillerde mumyalanmış kelebekler ve bazı deniz canlılarından oluşan bir

koleksiyon içermektedir ve caminin doğru adı da “Mahmûd” olup babasının adını vermiştir.²⁴

1.2. MUSTAFÂ MAHMÛD’UN ESERLERİ

Mustafâ Mahmûd, gezi literatüründe kısa öyküler, romanlar, oyunlar ve bunların yanı sıra bilimsel, dinî, felsefî, sosyal ve politik kitaplar olmak üzere toplam 89 kitap yazdı.²⁵

1.2.1. Entelektüel Kitaplar ve Çalışmalar

1. *Luğzu’l-Mevt* (Ölümün Gizemi 1959): Ölüm hakkında felsefî bir çalışmadır.
2. *el-Ahlâm* (Rüyalar 1961): Rüyalardan, felsefelerinden ve bazı psikoloji teorilerinden bahseder.
3. *Einstein ve en-Nisbiyye* (Einstein ve Görecelik 1961): Albert Einstein'ın görelilik kuramını inceler, açıklar ve onu basitleştirir.
4. *Luğzu’l-Hayat* (Hayatın Gizemi 1967): Hayatın amacını, kökenini, evrim teorisini ve Freud'un teorileri gibi bazı teorileri tartışan ve eleştiren felsefî bir çalışmadır.
5. *el-Kur’ân: Muhâvale lî-Fehmin Asrî* (Kur’ân: Modern bir Anlayışa Göre bir Girişim 1969): Cennet, cehennem, kader ve tercih gibi konulara değinen kitabıdır.
6. *Rihletî mine’ş-şekk ila el-İman* (Şüpheden İnanc’a Yolculuğum 1970): İnsanın, bedeninin ve zihninin yaratılışıyla ilgili birçok entelektüel konu ve soruyu sunduğu bir entelektüel kitap. Kitap, şüpheden inanca olan yolculuğu ayrıntılı olarak anlatıyor.
7. *Allah* (1972): Yazar, kitabın başında İslâm’da Allah hakkında bir konuşma ile başlar ve daha sonra eski dinlerde, bilginler ve düşünürler arasında ve O’nu inkâr edenler arasında Allahtan bahseder.
8. *et-Tevrat* (Tevrat 1972): Eski Ahit'in bazı eleştirilerini ve çelişkilerini gözden geçirdiği, edebî biçimde yazılmış eleştirel bir çalışma.

²⁴ Muhammed Fevzi Halef, ‘‘Dr. Mustafa Mahmut Mecelle tahta’l-Küberi’’, <https://en.wikipedia.org/wiki/.2019>.

²⁵ Muhammed Fevzi Halef, ‘‘Dr. Mustafa Mahmut Mecelle tahta’l-Küberi’’, <https://en.wikipedia.org/wiki/.2019>.

9. *el-Marksıyye ve 'l-İslâm* (Marksizm ve İslâmiyet 1975): İçinde İslâmî bir bakış açısıyla Marksist düşüncenin vizyonundan bahsetmektedir. Marksizm'i ve genel olarak solu eleştiren kitaplarından biridir.

10. *Muhammed* (Hz. Muhammed 1975): Peygamber'in yaşam öyküsünden seçmelerle birlikte "Peygamber'in yaşam öyküsünü anlamaya teşebbüs" başlığı altına incelediği bazı analizlerden oluşmaktadır.

11. *es-Sırru'l-A'zam* (En Büyük Sır 1975): İçinde bazı felsefî ve sofî fikirlerden bahseder.

12. *el-Vücûd ve 'l-Adem* (Varlık ve Yokluk 1976): Yaradan'ın her şey üzerindeki gücünden ve var olan her şeyi gücüne döndürmesinden bahseder.

13. *Min eseâri'l-Kur'ân* (Kur'ân'ın Sırlarından 1976): Tanrı'nın neden böceği yarattığı, Kur'ân'da zaman, şariat kanunu, tevessül ve diğerleri gibi bazı Kur'ân yansımaları ele alınmaktadır.

14. *Limaza Rafadta'l-Marksıyye* (Marksizm'i Neden Reddettiniz 1976): 50 sayfadan fazla olmayan bir kitapçık, kendisi ile Halit Muhiddin arasında geçen münazara, Mustafâ Mahmûd'un Marksizm'i eleştirirken Muhiddin'in savunduğu bir tartışmadan oluşmaktadır

15. *Asru'l-Kurûd* (Maymunlar Çağı 1978): Aşk ve şehvet arasındaki farktan bahseder.

16. *el-Kur'ân Kâin Hay* (Canlı bir Organizma Kur'ân 1978): Kitapta Kur'ân'ın insanların günlük eylemleri ve ilişkilerindeki rolünden bahseder.

17. *Ukzûbetu'l-yesari'l-İslâmî* (İslâmî Solun Yalanı 1978): Marksizm'i İslâm'dan uzlaştırmak için başarısız bir girişim olduğunu düşünerek sözde "İslâmî Sol'u eleştirir.

18. *Sukûtu'l-Yesar* (Solun Düşüşü 1978): Solu ve komünizmi eleştiren son kitabı.

19. *Enâşidu'l-isim ve 'l- Barâat* (Günah ve Masumiyet Şarkıları 1978): Aşk, ihanet, intihar, özgürlük ve bazı dualar gibi çeşitli yaşam konularından bahseder.

20. *Min Amerika ila 'ş-şatti'l-Ahar* (Amerika'dan diğer Kıyıya 1982): Kitabın başında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki teknolojik ilerlemeden, Amerikan kamuoyunu etkileyen birbiri ardına gelen olaylardan, ardından Yugoslavya'daki Müslümanlar ve

talepleri hakkında konuşmaya, ardından Rodos adasının bazı yönleri ve İran Devriminden ve son bölümünde de "Sorun ve Çözüm" başlıklı bir bölümden bahsetmektedir.

21. *el-İslâm Ma Huve* (İslâm Nedir 1984): Müslüman'ın din ile ilişkisinden, İslâm'ın tanımından ayrıntılarıyla bahsederek namazın etkisine, Kur'ân okumaya, hürmete ve benzeri konulara odaklanmaktadır.

22. *Hakîkatu'l-Bahaiyye* (Bahai gerçeği 1984): İçinde Bahai inancının hikâyesinden, özünden, kökeninden bahseder ve hatta inançlarını eleştirir.

23. *Eyyuha Es-Sade İhlau'l-Âknia'* (Beyler Maskeleri Çıkartın 1974): Siyasi akımları, gösterileri ve protestoları eleştirdiği ve bazı organizatörlerin kişisel çıkarları istikrarsızlaştırmayı veya baltalamayı amaçladığına inandığı siyasi bir kitap.

24. *Ve Bede'l-'addû't-tenâzülî* (Ve Geri Sayım Başladı 1985): Tarih boyunca Yahudilerin komploları, komünist, Marksist yönelim ve maddi medeniyet eleştirisinden bahseder ve kitabı "Her Hükümdara On vasiyet" adlı bir bölüm ile bitirmektedir.

25. *es-Suâlu'l-Hâir* (Şaşırtıcı Soru 1989): Sanat konusu, müsaade edilip edilemeyeceği, nereye gittiğimiz, Buda'nın kim olduğu ve ölümden sonra ne olacağı gibi bazı sorular sorar ve bu konuda görüşlerini belirtir.

26. *Kıraa lil-müstakbel* (Geleceği Okumak 1990): İçinde Mısır'daki siyasi geleceğe ilişkin vizyon ve beklentilerinden, siyasal İslâm'ın ve laikliğin geleceğine ilişkin beklentilerinden bahseder ve sosyalizme saldırır.

27. *El'âbü's-sirk es-Siyâsî* (Siyasi Sirk Oyunları 1991): Politikayı bir oyun ve aldatma sirki olarak tanımlar ve Körfez Savaşı'ndan bir örnek verir.

28. *el-İslâmu's-Siyasi ve'l-Maraka'l-Kadime* (Siyasal İslam ve Gelecek Savaş 1992): İçinde siyasi İslâm'ın güçlerinden, güçlü ve etkili bir genel görüş yaratılacağından bahseder.

29. *Raaytu Allah* (Allah'ı gördüm 1992): İçinde tasavvuf şeyhlerinden Muhammed bin Abdul-Cabbar bin el-Hasan en-Nefri'den bahsedip onun bazı sözlerini toplayıp yorumlamaktadır.

30. *el-Muamaratu'l-Kübra* (Büyük Komplo 1993): Mustafâ Mahmûd'un İsrail'den, planlarından ve Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerinden bahseden kitaplarından biri.

31. *el-İslâm fi Handak* (Bir Siperde İslâm 1994): Kitap bazen "eski aşk" olarak da adlandırılır ve onda şöyle der: “Din, gerçekliğinde, bu dünyaya getirdiğimiz eski aşk ve geldiğimiz asıl vatandan (Cennet) kalbimizi dolduran sürekli bir özlemdir.”

32. *et-Tarîk ilâ Cehennem* (Cehennem Yolu 1994): Kitap, Arap-İsrail ihtilafından ve Amerika Birleşik Devletleri’nin İsrail ile ittifakından bahsetmektedir.

33. *el-Ğadu’l-Müşteil* (Yanan Gelecek 1995): İsrail’den ve onun Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkisinden bahseder.

34. *Uzamâu Dünya ve Uzamâu’l-Ahîre* (Dünyanın Harikaları ve Ahiret Harikaları 1996): Dünyadaki büyüklük ile ahiretteki büyüklük ölçütlerinin farklı olduğu, bu dünyanın büyüklüğü şöhret, şan, prestij ve para gibi şeyler ile temsil edilirken, ahiretin büyüklüğünün ise farklı bir yöntemle sahip olduğunu anlatmaktadır.

35. *Ala hafati’l-İntihar* (İntiharın Eşiğinde 1996): İsrail’in Arap bölgelerindeki varlığından bahseder.

36. *İsrail el-Bidâye ve’n-nihâye* (İsrail Başlangıç ve Sondur 1997): İsrail’den, onun planlarından, Araplar ve Amerika ile ilişkisinden, bazı uyarı ve analizlerden bahseder.

37. *İlmu Nefsın Kur’ân-i Cedîd* (Yeni Kur’ân Psikolojisi 1998): “Kur’ân Psikolojisi” dediği şeyden, Kur’ân’ın kalp ve ruh hastalıklarına yönelik tedavisinden bahseder.

38. *Kelimetu’s-Sır* (Şifre 1998): Toplumdaki sefaletin, ızdırap ve yolsuzluğun sebebinde bahseder.

39. *Maza Vera’ Bevvâbeti’l-Mevt* (Ölüm Kapısının Arkasında Ne Var 1999): Ölümden sonra neyin geldiği? Kabir azabının ne olduğu? İnsan ruhunun gerçekliğinin ne olduğu ile ilgili bazı sorulardan bahseder.

40. *eş-Şafaâ* (Şefaât 2000): Kıyamet gününde Hz. Peygamber’in şefaâtinden bahsetmektedir.

41. *‘Alâ hattı’n-Nâr* (Ateş Hattında 2001): Mustafâ Mahmûd’un İsrail’den ve planlarından bahseden kitaplarından biridir.

42. *İsrail en-Naziye ve Luğatu'l-Muhrika* (Nazi İsrail ve Holokost Dili 2001): İsrail'in Filistinlilere yönelik düşmanlıklarından bahseder, bunu Nazizm olarak anlatır ve bir Holokost politikası olarak tanımlar.

43. *Te'emmulet fi Dunya Allah* (Allah Dünyası Üzerine Derin Düşünceler 2002): Yaratılanlar, teoriler ve çeşitli konular hakkındaki düşüncelerini anlatır.

44. *'Alâ Hafati'z-Zilzel* (Bir Depremin Eşiğinde 2002): 11 Eylül 2001 olayları, el-Kaide ve yapılan planlardan kendi bakış açısına göre bahsetmektedir.

1.2.2. Romanlar

1. *el-Mustahil* (İmkânsız 1960): Toplumsal olayları konu alan ilk romanıdır. 1965 yılında aynı isim ile el-Mustahil filmi çekildi.
2. *el-Afyûn* (Afyon 1964): Efsaneler, büyüler ve şarlatanlık gibi bazı yönlerden bahsettiği ve el-Afyûn adını verdiği romanıdır.
3. *el-Ankabut* (Örümcek 1965): Bir bilim kurgu romanıdır. Bu romanı aynı adı taşıyan filme de uyarlanmıştır.
4. *Raculun tahta's-sıfır* (Sıfırın Altındaki Adam 1966): 1970'te Edebiyatta Devlet Teşvik ödülünü kazanan bir bilim romanıdır.
5. *el-Hurûc min't-tabut* (Tabuttan Çıkış 1965): Kahramanı temsil eden Mısırlı bir arkeoloğun anlattığına göre, Hindistan tarihinde bir dönem anlatılır ve hikâyeyi doğaüstü bir büyücüye sunar.

1.2.3. Kısa Hikâyeler

1. Ekl ve 'Ayş (Yemek ve Yaşam 1954): Yedi hikâyeden oluşan kısa öykü koleksiyonu: Seyahat, Kim Kazanır, Düşün Yapanlar, Şekerin Tatlılığı, Duygu, Rubabekia, Ummu Seyit gibi hikâyelerden oluşur.

2. *Anber* (Amber 1957): On iki hikâyeden oluşan kısa koleksiyonu: Zaman Ucuz, Koğuş, Tren, Hiç, Kimse, Becerikli, Majesteleri, Barmen, Eski İncelik, Su ve Yağ, Ben, En Başarılı Olan, Coco bu koleksiyonun öyküleri arasındadır.

3. *Şilletu'l-Üns* (İnsan Zümresi 1964): On hikâyeden oluşan kısa hikâye koleksiyonu: Kahraman, İnsan Zümresi, Madam S, Uyku İlacı, Beyin Sandviçi, el-Mazhar, Keramet Meselesi, Milimetre, Hınka, Hırsız belli başlı öykülerdendir.

4. *Ra'ihatu'd-Dem* (Kan Kokusu 1966): On hikâyeden oluşan kısa hikâye koleksiyonu: At, Bilinmeyen Şey, Kan İlahisi, Titreme, Bekarlığın Hayatı, Rahibe ve Mikroskop, Mahkûm, Düşlerin Malzemesi, Cehennemden bir Mesaj, Pürüzlü Dersler koleksiyonun belli başlı öyküleridir.

5. *et-Tufan* (Sel 1976): Üç tiyatro oyunundan oluşan bir bölüm ile beş kısa hikâyeden oluşan bir kısa öykü koleksiyonu: Sel, Şeker ve Limon, Vehim ve Gerçek, Kan İlahisi, Hazine, Afiş Meir Gürültüye Dönüşen Adam, Hırsız bu oyunlar ve öykülerden bazılarıdır.

6. *Noktatu'l-Ğalayan* (Kaynama Noktası 1977): On dört hikâyeden oluşan kısa hikâye koleksiyonu: En Değerli, Ulaşılmaz Sevgili, Rabbini Tanıyan Adam, Gece ve Gündüz Dönüşümleri, Plastik Çiçekler, Kurşun, Dr. İskender Hikâyesi, Aşk ve Ölüm, Görevini Yaptığın İçin Teşekkür Ederim, Uranyum Atomu, Çıkış, Boş.

7. *el-Mesihu'd-Deccal* (Deccal 1979): On hikâyeden oluşan kısa öykü koleksiyonu: Deccal, Şeytanla Buluşma, Gerçeklerin Avcısı, Merkez Bankası, Rant Çiçeği, İşleri Basitleştirme, Elbise, Bir Eş Arama, Pişmanlık, Majesteleri Ölüm

8. *Ellezine Dahikû hatta el-Büka* (Ağlayana Kadar Gülenler 1997): Dokuz hikâyeden oluşan kısa öykü koleksiyonu: Katili Olmayan Ölü, Çok İyi İşler, Şeyhin Sonu, Banka Müdürünün Öyküsü, İskender'in Mezarı, Gizli Yaralar, Gülerken Öldü, Tüp Bebeğin Öyküsü, Üçü bu hikâyelerden bazılarıdır.

1.2.4. Makaleler

1. *Allah ve'l-İnsan* (Allah ve İnsan 1956): Mısırlı yazar Mustafâ Mahmûd'un 1956'da Daru'l-Ma'ârif tarafından yayımlanan makalelerinden oluşan bir derlemenin yer aldığı ilk kitaplarından biridir. Cumhurbaşkanı Muhammed Enver Sedat döneminde kitap geniş çapta saldırıya uğradı ve bu nedenle Mustafâ Mahmûd ateizmle suçlandı. Müsadere edilerek mahkemeye çıkarıldı ve o sırada mahkeme heyeti kitaba el koydu, ardından yasak kaldırıldı. Daha sonra kitapta ileri sürdüğü bazı fikirleri geri aldı ve “*Şüpheden*

İnancıma Yolculuğum” adlı kitabında bundan bahsetti. Bunun onun yerine ateist arkadaşıyla yaptığı bir sohbet olduğu bildirildi.

2. *İblis* (İblis 1958): Mustafâ Mahmûd’un ilk kitaplarından biri olan makaleler koleksiyonu.

3. *fi el-Hubb ve l-Hayat* (Aşkta ve Hayatta 1966): Tüm gerçekliği ile aşka dair kendi düşüncelerinden bahseder.

4. *Yevmiyyet Nısfu l-Leyl* (Gece Yarısı Günlüğü 1966): Yaşam, insan, doğa, toplum koşulları ve diğerleri üzerine düşüncelerinin felsefî bir bakış açısıyla farklı konular hakkında yazıldığı makaleleridir.

5. *er-Ruh ve l-Ceset* (Ruh ve Beden 1973): Ruhun bedenle olan ilişkisini, ruhun bedeninin isteklerine itaat ettiğini, sahiplerinin maddi şeylere sarıldığını ve hayatın ölümlü olduğunun unutulduğunu gördüğü, aynı zamanda insan ve manevi konulardan da bahsettiği eseridir.

6. *Hivâr Ma’a Sadiki l-Mülhit* (Ateist Arkadaşımla Diyalog 1974): Kendi ve kurguladığı bir ateist arkadaş ile arasındaki entelektüel bir sohbeti anlatır, bilinen ateist sorular sorar ve cevap verir. Mustafâ Mahmûd, bazı fikirlerini değiştirdikten sonra bunu Tanrı ve İnsan kitabına alternatif olarak yayınladığını belirtir.

7. *Nar tahta r-ramad* (Küllerin Altında Ateş 1979): Yazar burada çeşitli konuları kendi bakış açısıyla tartışır, komünizm ve marksizmi ele alır ve sadece resmi bir inanç meselesini değil, ayrıca inançta kesinlik meselesini de tartışır.

8. *Hel huve Asru l-Cunûn* (Delilik Çağı mı 1982): Kitap, modern çağın sonuçlarını sorgulayan bir grup makale içermektedir.

9. *eş-Şeytan Yehkum* (Şeytan Hüküm Ediyor 1986): Yazar, bu kitapta yolsuzluğun tohumlarını taşıyan sosyal ya da kültürel bazı ortak fenomenleri tartışmaktadır.

10. *Âlemu l-Esrâr* (Sırlar Dünyası 1992): Çeşitli dînî, politik ve bilimsel makaleleri içerir.

11. *Suvvâh fi Dünya Allah* (Allah Dünyasında Turistler 2000): Farklı konulardaki birçok makaleleri içermektedir.

1.2.5. Tiyatroları

1. *el-İskender el-Ekber* (Büyük İskender 1963): Büyük İskender'in hayatını yazar açısından anlatan, oyunun sonunu küstahlığı ve hırslarından kaynaklandığına inandığı ve Mustafâ Mahmûd'un daha sonra Cemal Abdünnâsır rejimi üzerine bir projeksiyon yazdığını ifade ettiği dört bölümlük oyun, Hüseyin Cum'a'nın yönettiği ve Kerem Mutavi'nin oynadığı Roma tiyatrosunda sahnelendi.

2. *ez-Zilzel* (Deprem 1963): Kendisini basından men eden bir kararın ardından yazdığı bir oyun ve daha sonra Mustafâ Mahmûd Cemal Abdünnâsır'ın rejimini eleştirmek için yazdığını açıkladı.

3. *el-İnsan ve'z-Zıl* (İnsan ve Gölge 1964): Adaletsiz bir hukuk adamını ve psikolojik mücadelesini konu alan Mustafâ Mahmûd, daha sonra Cemal Abdünnâsır rejimini eleştirmek için yazdığını açıkladı.

4. *eş-Şeytan Yeskûnu fi Beytina* (Şeytan Evimizde Yaşıyor 1973): Çadırına giren baştan çıkarıcı bir oyuncuyla tanışan bir Sofî şeyhi hakkındaki üç bölümden oluşan oyun, 1977'de Hasan Abdüsselâm'ın yönettiği Kahire tiyatrolarında temsil edildi.

5. *Mesrehiyyetu'l-Zaim ev Ğoma* (Lider veya Goma Tiyatrosu 1973): Libya'da yaşayan Arap kabilelerinden Goma el-Mahmûdî hakkında üç bölümlük bir oyun.

6. *Cehennem es-Suğra* (Küçük Cehennem 1982): Zenginliğine rağmen ailesiyle sürekli bela içerisinde yaşayan milyoner bir girişimciyi konu alan iki perdelik bir oyun.

7. *Ziyâret li'l-Cennet ve'n-Nar* (Cennete ve Cehenneme bir Ziyaret 1996): Adaletsiz bir kralın öbür dünyada cehenneme yolculuğu hakkında kurgusal bir oyun.

1.2.6. Seyahat Literatürü

1. *el-Ğâbetu* (Orman 1963): Güney Sudan, Kenya, Uganda ve Tanzanya'nın tropikal ormanlarında iki ay boyunca yaptığı geziden bahseder.

2. *Muğamara fi's-Sahra* (Çölde Macera 1969): Libya'daki Gadames vahasına bir seyahatten ve buradaki Tavarik ve Berberi sakinlerine ve en önemli geleneklerine bir bakıştan bahseder. 1975 de Devlet Seyahat Edebiyatı Ödülünü kazandı.

3. *Hikâyât Musafir* (Bir Gezginin Masalları 1971): 1956 ile 1968 yılları arasında bir grup Avrupa seyahatinden bahseder.

4. *et-Tarîk ilâ Kâbe* (Kâbe'ye Giden Yol 1971): Hac yapmak için yaptığı yolculuk hakkında bir kitaptır.

1.2.7. Seçmeler

1. *‘İtarîfû lî* (Bana İtiraf Edin 1959): *Günaydın* dergisinde “*Bana İtiraf Edin*” başlıklı bir köşe yazısıydı ve daha sonra kitap olarak basıldı.

2. *Müşkiletü Hûbb* (Aşk Sorunu 1966): Okuyucu mektuplarından seçtiği, çoğu ailevi sorunlardan oluşan elli beş sorunu sunar, erkekler ve kadınlara bazı tavsiyelerde bulunur.

3. *‘İtirafâtü Uşşâk* (Âşıkların İtirafı 1969): *Rose el-Yusûf* dergisinde “*Âşıkların İtirafı*” başlıklı bir gazete köşesi idi ve daha sonra kitap olarak basıldı.

İKİNCİ BÖLÜM

EL-AFYÛN ROMANININ TEKNİK İNCELEMESİ

2.1. MUSTAFÂ MAHMÛD'UN (EL-AFYÛN) ROMANI

2.2.1. “*el-Afyûn*” Romanının Tam Metin Çevirisi

Ey dağınıkları toplayan, dertleri kaldıran ve parçalanmış kemikleri diriltiren Allah'ım! Ey kerametleri bahşeden ve apaçık mucizeler indiren Allah'ım! Âyetlerin hakkı için senden ihtiyacımı giderip karanlık gecemi aydınlık bir gündüze çevirmen ve benim için bu toprağa üfürüp parlak altına dönüştürmen suretiyle bana ihsanda bulunmanı istiyorum. Allah'ım isimlerinin hakkı için senden diliyorum.

Hak sözlerinle... Kaf, Ha, Ye, Ayn, Sad (كهيعص).

(كهيعص) Kaf, Ha, Ye, Ayn, Sad... Karşıtlar karşıtlardan... Kül Ateşten çıkar... Külden kulları yaratan, istediğin olsun o kül izinle altın olsun izinle. Ya Vâhid... Ya Ehad... Ya Samed... Ya Kerim... Ya Cevvâd... Kaf, Ha, Ye, Ayn, Sad. كهيعص

Dünyevi yüzü soluk zayıf adam, ateşe koyduğu bakır potaya buğday tanesi kadar on tane kırmızı çinko ve ağırlığı kadar da alüminyum karıştırıp içine de yirmi bir buğday tanesi kadar Nablus Sabunu ekleyerek şeytanı kovmak için sihirli sözleri okuyordu. Tıpkı “*Sihru'l- Kùhhan fî Tahdiru'l-Can*”²⁶ kitabında ‘Sînâatu’z-Zehab’ babında geçtiği gibi... Karışımı her karıştırdığında da yüksek sesiyle şöyle bağırıyordu:

“Ya Kerim Ya Cevvâd, Kaf, Ha, Ye, Ayn, Sad كهيعص”

Size bu adam hakkında biraz daha bilgi aktarmak için şunları diyebiliriz...

O “Muhammed Abdulmaksûd el-Hadi el-Mehdi” zihninizde düşündüğünüz gibi yaşlı biri değil... Ancak o bir beyefendidir... Vakıflar Bakanlığı arşivinde Baş Kâtiptir... Koyu tenli bir adamdır. Dünyevi rengi, kütüphanesinde her gün biriktirdiği tozlu dosyalarının renginde... Gözleri her zaman pörtlek... Kırk beş yaşında... Buna rağmen yetmişlerde görünüyor, belki de düzensiz uzayan sakalı yüzündendir... Belki de

²⁶ Abdelfattah es-Seyyid et-Tuhi, “*Sihru'l- Kùhhan fî Tehdir el-Can*” Mısır 1992, 224.

yoksulluk, keder ve çok sayıda çocuk sayısı yüzündendir... Çünkü o, yılın çoğu günleri hasta olan altı çocuk babasıdır...

Şimdi bizim de hakkında bir şeyler bildiğimiz kısa hayat öyküsü... Yirmi beş yıldan daha fazla önce o iyi bir öğrenciydi... Hukuk Fakültesine girdiği... Hukukta parlak bir gelecek hayalleri ve prestijli bir isme sahip olmayı istiyordu.

Ancak bunlar sadece bir yıldan fazla sürmeyen hayallerdi ve ardından bir iş aramak için okulu bırakmak zorunda kaldı. Çünkü el-Ezher'de es-Sanadikiye²⁷ Mahallesindeki el-Mehdi Kitabevi'nin sahibi olan babası Şeyh Abdulsûd el-Hadi el-Mehdî felç olup hastalanmış ve yatağa düşmüştü. Bu yüzden babası kitabevini bıraktı, o günden sonra gelirleri azaldı, alım satım kesildi ve ailenin durumu kötüleşti.

Bunun için ailenin büyüğü olan Muhammed Abdulsûd, yiyecek istemekten vazgeçmeyen karınlarını doyurmak için bir iş aramak zorunda kaldı.

Böylece Vakıflar Bakanlığı arşivinde bir ofiste sekizinci derecede bir işe yerleşti ve tüm geleceğini rafa kaldırdı... Ve o tarihten beri kendisi de hayalleri gibi dağınık kâğıtlar ile birlikte orada oturuyordu.

Ancak Muhammed Abdulsûd bu yıllar boyunca bilim ile bağlarını da kesmedi... Babasından miras aldığı ve boş zamanlarını kafelerde geçirmek yerine es-Sanadikiye'deki kitabevinde gaz lambasının altında sessizce köşede geçiriyor, bunun için babasına teşekkür ediyor... Bununla birlikte ona eşlik eden iyi öğrenci mizacı ile elindeki herhangi bir kitabın sayfalarını çevirdiğinde, sayfaların arasında kaybolduğu için de her zaman kendisine de teşekkür ediyordu...

el-Mehdi kitabevinde, Abdulsûd onlarca sarı kitabın içine dalıyordu, örneğin:

Mücerribet ed-Deyrebi el-Kebir, el-İlhamet er-Rabbaniyye, Teshiruş-Şeyatin fi visavli el-Aşikin, Burdetu'l-Medih, Kitabu'r-Rahmeti fi-et-Tıbbi ve'l-Hikmeti, Tezkiretu Davud, Şemsu'l- İrfan, Sihru'l-Kühhan fi Tahdiri el-Can, el-Kelimetu's-Sırriyetü fi Müneceti'l-Ervahi es-Süfliyye...

Bütün bu kitaplar ona, bu dünyanın ötesinde bambaşka bir dünya açtı ve onun içinde bu dünyanın özelemlerinden başka özelemler kırırdattı...

²⁷ Mısır'da, el-Ezher'de en önemli bir çarşı mahallesidir.

Bu hasretlerin sarhoşluğunda Abdülmaksûd Vakıflar Bakanlığı arşivinin gürültüsünden, çocukların bitmeyen hastalıklarından ve eşi Zeynep'in hiç bitip tükenmeyen isteklerinden uzaklaşarak kendi rahatlığını buluyordu.

Zeynep ise eşidir...

Normalde romanımızın ilk sayfalarında Zeynep'in üzerinde durmazdık, fakat Zeynep'i gören ona bakıp inceleyen ve etrafında dönen herkesi cezbetmesi olmasaydı, etrafında dönüyor derken kastettiğim Zeynep'i arkadan gören etrafında dönüyor ve onu bir daha arkadan görmek için onun etrafında dönüyordu. Bu her ülkenin gençlerinin bildiği işlerdi... Görünüşe göre Zeynep de bu işleri iyi biliyordu, çünkü her zaman elbiselerini diktirdiğinde arka kısmının vücuduna yapışık olmasına dikkat ediyordu...

Bu ifadeyle okuyucunun zihninde böyle bir şüphenin oluşmasından hoşlanmıyorum, çünkü bunlar Havva'nın bütün kızları için normal özelliklerdir, her biri kendisinin ayırt edici ve üstün olan özelliğini göstermek için çaba gösteriyor... Ancak Zeynep, İmâdeddîn sokağında gördüğümüz türdeki kadınlar arasında değil, O başka bir karakterdir... Elbiselerini arkadan "vücuduna yapıştırma" alışkanlığı dışında, her zaman vücudunun herhangi bir bölümünü açığa vurmaya hevesli değildir... Tüm elbiseleri de uzun kollu ve göğüsleri kapalıdır... O benim ülkemde bir kadındır... Kendisi yumuşaktır bu doğru, ama o modern kızların gözünde gördüğümüz cesur bakışlar ile erkeklere bakmaz... Ondan Arpej ve Chanel kokularını alamazsınız, aksine onda aktarların bildiği diğer kokuları zencefil, muget ve anason kokularının karışımı ile karışan kavurucu baharatlar ile ağır Doğu yemeklerine benzeyen lezzetli bir tat ile burun deliklerini dolduran kokular alırsınız...

Abdülmaksûd'un bir de erkek kardeşi olan İbrahim el-Mehdi var, ziraat mühendisi ve bekârdır... O da bambaşka bir mehdîdir, aileden olduğuna kesinlikle inanmazsınız... Arabası olan neşeli bir adam ve ellerinden pirinç taneleri gibi para akıyor. O kumar oynar, içki içer, artistler ile gezer, zarif ve tatlı dillidir. Belirli bir maaşı olan mühendis, ama kimse onun bu kadar parayı nerden bulduğunu bilmiyor...

Görünüşe göre, kardeşi Abdülmaksûd sırrını biliyor, çünkü kardeşler arasındaki özellikler İbrahim'le karşılaştığında gözlerinde ve yüzünde şefkat ve şaşkınlık ile karışık bir huzursuzluk ortaya çıkıyor... Birlikte oldukları müddetçe havada asılı bir şeyler kalıyor... Bu yüzden Abdülmaksûd'un, erkek kardeşini görmek istemediği ve bu geçici

ziyaretlerin de uzatılmasını istemediği hissediliyor... Bu görüşmeler de haftada bir kez bazen de ayda bir tekrarlanıyordu...

Eğer Abdulsûd başarabilseydi bu görüşmeleri yılda bir yapardı... Belki de tamamen bağlarını koparırdı... Fakat bu bir istekti, kan özlemi ile mücadele edip, her ikisinin ayrılmasına izin vermeyen eski bir kardeşlik bağının kalıntıları ikisi için de kolayca kopamayacaktı.

Aileden geriye kimler kaldı?

Babası Şeyh el-Hadi el-Mehdi, kısmi felçli ve yatağından kalkamıyor, çocuklarının en büyüğü ile birlikte aynı evde kalıyor... Ummu Muhammed de karısı, çocukların annesi ona hizmet ediyor... O, saçları beyazlamış ve gücü azalmış bir kadın... Ama hâlâ kocasının yanında kalmaya devam ediyor.

Abdulsûd'un çocuklarının en büyüğü de Fethi, Ticaret Fakültesi'nin ilk yılında "Fethi" yirmi yaşında... Boğuk sesli iri bir çocuk, kaba ve sert bir karaktere sahip... Siyasi meselelerden dolayı birkaç kez hapsedildi... Yabancı yazarların kalın kitapları arasında evden uzakta ayrı yaşıyordu.

Bütün bu insanlar el-Ezher'in es-Sanadikiye mahallesinde yıkılmak üzere olan bu eski evde yaşıyorlardı. Biz de bu insanlar arasından kendini odasına kapatmış mırıldanarak, besmele çekerek ve 'La Havle Vela Kuvvete İlla Billah' lafzını zikreden ateşin üzerinde karıştırdığı karışımı altına dönüştürmek için sihirli sözler okuyan sadece Abdulsûd'u tanıyoruz...

Saatler bu şekilde geçiyor, karışımı ne altına ne de kurşuna dönüşüyordu...

Her seferinde aynı hikâye...

O belki pistir... Veya niyeti temiz değildir... Bu yüzden ruhlar onun çağrısını yerine getirmek için gelmediler.

Abdulsûd'a vesvese geldi ve abdest almak için kalktı. Takıntılı olduğundan vücudunun her bölümünü dört beş kez yıkadı. Yalvararak ve dualar okuyarak tekrar tekrar yıkıyordu.

Tuvalete girdi...

Keşke cesaret edip tuvalette o sihirli sözleri okusaydı.

Bunlar *el-Kelimâtu's-Sirriye fî Münacati'l-Ervahi's-Süfliye* kitabından öğrendiği ve ezberlediği birkaç kelimeydi...

Eğer kitabın dediği gibi, bu sihirli sözleri dört bin kez okumuş olsaydı, elinde bir çekiç örs ve başında fes olan kısa boylu siyah bir köle Hz. Süleyman'ın hazinelerinin anahtarını getirip ve ona şöyle demek için çıkardı:

Emret! Emret! Köleniz elleriniz altında... Cennette ayaklarınızın arasında... Nimet denizleri de etrafınızda...

Belki birkaç kelime mırıldanabilse, tüm lanetli ruhlar bağlarını çözüp çıkacak ve itaatkâr bir şekilde ona yönelecekti...

Ancak, tereddütlü ve korkaktı. Bu şeytani sözleri söylemeye her başladığında bedeni başından ayağına kadar titriyordu.

Ey Sarsar... Ey bu evde meskûn olan... Ey Cılıktar altında yaşayan... Ey cehennemdeki şeytan, cehennemde ölümsüzsün... İ'ştar... İ'ştar... Cılıktar... Eşek toynağının derinliklerinden dönen Dakus altından çık...

Ürpererek Allaha sığınıyor (Eûzu Billah) ... Vücudu titriyor, dişleri birbirine çarpıyor ve bu lanetli sözleri tamamlayamıyordu... Peki, bu durum nasıl olacak, bu işi dört bin kez okuması gerekiyordu...

Dört bin kez!

Tekrar ve tekrar... Tuvalette çömelerek oturuyor, etrafına soğan tütsüsü saçıyor, saçılan tütsü tavana çıkıyor ve tuvaletin içini keskin bir sis gibi dolduruyordu.

Eûzu Billah diye bağırarak Allaha sığınıyor...

Cehennemin ta dibinden ateş tahtının hizmetçisi bir hamam böceği çıkıyor.

Sihirli sözleri okumaya başladığı günden beri hamam böceklerinden korkmaya başlamıştı.

Ancak bu korku ile beraber çektiği başka korkular da vardı; yoksulluk, hastalık ve rezillik korkusu.

Onun çok çocuğu var ve parası az. Kendisi de namuslu yaşamayı istiyor.

Zenginlik aramıyor... Allahtan bağışlanma diliyor... Hayâ ve İzzet istiyor...

Yirmi beş Cüneyh²⁸ artık ev ahalisine yetmiyor... Yavruları kendisinden sonra huzur içinde yaşayana kadar gönül rahatlığı ve güven verici bir vicdana sahip olmak istiyordu.

Şüphesiz Mehdi ailesi ömür boyu namuslu yaşadı.

Ama elinden ne gelir?

Allah istemez ise hiçbir şey olmaz... Allah yapılan bütün iyiliği görür, onun belada ve kötü durumda böyle yaşamasına izin vermez.

Allah korusun! Günah işlemesinden ve şeytandan yardım istemesinden.

Estağfurullah... Ama açlık kâfir ve ihtiyaç acımasız.

Uzak odadan Zeynep kocasına:

Zeynep: Abdo Bey... Abdo Bey... Abdulmaksûd Bey.

Abdulmaksûd: Ahhh! Kadınlar şeytanın ipidir.

Abdulmaksûd homurdandı... Mırıldandı... Geveledi ve Allah'tan bağışlanma diledi. Sonra kafasını kapıdan çıkarıp.

- Ne istiyorsun kadın.

Zeynep: Muhammed'in köpek ısırıldığı kolu şişmiş... Ne yapalım...

Abdulmaksûd: Ben sana demedim mi koluna zencefil tohumu lapası koy...

Zeynep: Lapa koydum ama onu çıkarıp attı. Ve doktora gitmesinin gerektiğini söyledi.

Abdulmaksûd: Doktor da ne yapacak ki.

Zeynep: Abdo Bey o doktordur ve ne yapacağını bilir.

²⁸ Mısır ülkesinin para birimi.

Abdulgaksûd: Ne bilir ki... Doktorların bilimi bilim midir? Bütün ilim Davud'un kitabında... Tüm hikmetin aslı Davud'un kitabındadır... Galen²⁹ bütün dünyaya tüm ilmi öğretti.

Abdulgaksûd'un kulağında bir gülüş sesi çınladı.

Zeynep: Galen, o da kimmiş...

Abdulgaksûd dudaklarını ısırarak söylendi... Tüm kadın milletini hor gördüğünü hissetti. Tuvalet kapısını saygısızca kapattı ve homurdanarak şöyle dedi:

Kadın Galen'i bilmiyor!

Dudaklarını ısırma devam etti:

- Zencefil tohumlarının faydasından şüphelenir mi ki.

Elbisesinin ucunu katladı

-O benim suçum değil, suç o sinsi çocuğun okula gidip birkaç kelime öğrenmiş olması sanki öncekilerin ve sonrakilerin ilimlerini toplamış.

Sonra küçümseyerek güldü:

-Gelip Darwin'miş diyor... İnsanın aslı maymundan geliyormuş... Öğrendiği ilimler bunlar mıymış? Bilmez mi ki maymunun aslı insandır. İblisin yüzünden değersiz bir şekle girip ve maymun şeklini aldı.

Küçümseyerek gülümsedi ve sonra tekrar abdest almaya devam etti.

Kardeşi İbrahim el-Mehdî üstünde ipek bir gömlek ve pantolon, elinde altın zincirden bir araba anahtarlığı ve ağzının kenarında sigara ile eve girdi... Mutfağa ok gibi daldı, tepsideki haşlanmış patatesleri yalayıp yuttu...

İbrahim el-Mehdi: Allah! Bu patatesler çok güzel... Abdulgaksûd abim nerde?

Gözlerinin ucundan Zeynep'e ve elbisesinin altından gözüken geceliğine baktı.

²⁹ Claudius Galen: Bergamalı Galen, doktor, filozof, bilim insanı d.t ms129, Pergamon.Ö.t MS 216, Roma, İtalya.

İbrahim: Yenge sen kilo almayı bırakmayacak mısın? (Zeynep kahkaha atarak güldü) çok yavaş hareketlisin... Mufattaka³⁰ yemeğini bırakmayacak mısın?

Zeynep: Kardeşim ne mufattakası... Hatta ben diyeteyim.

İbrahim: Bütün bunlar ve sen hâlâ diyetle misin?

Zeynep'i kalçasından çimdikledi, o da ürküp sesini alçaltarak bağırdı:

Ahh başıma gelenler... Ahh talihsiz başım... Ahh bu ne terbiyesizlik... Sen ne yapıyorsun İbrahim Bey...

Zeynep utanarak yanaklarını tokatlayarak çıkıp gitti...

Tuvalet kapısı çarptı... Abdulsûd çıktı... Hâlâ mırıldanıyor ve geveliyordu... Sol elinin parmak uçlarıyla tespih çekip ve sordu:

Kim geldi Zeynep...

Zeynep: Kardeşin İbrahim geldi.

Abdulsûd'un yüzü kardeşinin adını duyduğunda değişti... Tedirgin bir şekilde yürürken İbrahim onu karşılamak için şen şakrak mutfaktan koşarak çıktı...

İbrahim: Merhaba Ebu'l-Makasıt... Nerelerdesin abi... Niye hiç görünmüyorsun...

Abdulsûd: Yani sen beni bu kadar çok mu seviyorsun... Her gün öğlenden akşama kadar ofisteyim.

İbrahim: Seni göremiyorum demek istedim.

Abdulsûd: Beni nasıl göreceksin ki... Ve bize gelmen için ne olabilir ki... Sen arabanla şu yılan çukuru kadar dar sokağa nasıl girebilirsin.

Biz senin makamında değiliz tabii ki diye devam etti...

İbrahim: Bu dediğin boş sözler de nedir, biz kardeşiz abi...

Abdulsûd: Çok şükür bizim kardeş olduğumuzu nihayet öğrendin...

Abdulsûd kendi ellerinin altını ve üstünü öpmeye başladı.

Nimetin için teşekkür ederim Allah'ım dedi...

³⁰ Mısır'da yerel meşhur bir yemek.

İbrahim: Bu ne şimdi, sen bizim kardeş olduğumuzdan şüpheleniyor musun ne? ...

Abdulsaksûd: Kardeşlik lafta olmaz İbrahim... Doğruyu mu duymak istiyorsun... Biz hayatta kardeş olamadık...

İbrahim: Sen ne diyorsun Abdulsaksûd?

Abdulsaksûd: Haram ile yaşayan... Haram yiyen benim kardeşim değildir ve sen de İbrahim ne demek istediğimi iyi biliyorsun.

İbrahim küçümseyerek güldü ve şöyle dedi: Haram ne helal ne? ... Bu zamanda insanlar haram ile helal hakkında mı konuşuyor... Dünya değişti Abdulsaksûd... Etrafına baksana, bana deki kim helali ile yaşıyor... Sen ne yaptın helali ile... Bu yaşadığın hayat, hayat mı?

Abdulsaksûd: Ben Allah'ın rızasıyla yaşıyorum ve Allah'ın rızası bana yeter...

İbrahim: Vallahi kardeşim Allah bize bu yöntemle rızasını gösteriyorsa, o zaman bize bu rıza lazım değil.

Abdulsaksûd: Allah etmesin... Allah etmesin... Allah'ım senden af ve tövbe dilerim...

İbrahim: Ne için tövbe ediyorsun ki.

Abdulsaksûd: Dediğin kötü sözler için tövbe ediyorum...

İbrahim: Eğer çocukların yiyecek bir şey bulamazlarsa, o zaman bu kötü bir iş olmaz. Bolluk içinde yaşamak haram mı? Helal lokma kazanmak senin için haram mı?

Abdulsaksûd: İşte bu helal lokma değil ki İbrahim... Sen de biliyorsun helal lokma olmadığını... Sen de biliyorsun bu yaşadığın hayat da temiz değil.

İbrahim: Sana bunu kim dedi...

Abdulsaksûd: Allah bunu diyor...

İbrahim: Asla... Rabbim benden razı ve benim için kolaylaştırıyor... Ve sen de görüyorsun.

Abdulsaksûd: Allah mühlet verir, fakat ihmal etmez.

İbrahim: Görünen o ki Şeyh Abdulsaksûd Allah senin işini ihmal ediyor... Görmüyor musun elbisen nasıl da paramparça.

Abdulgaksûd: Olsun buna da çok şükür.

Abdulgaksûd yırtık elbisesini tutup öperek şöyle mırıldandı: “Nimetleri için Allah’a şükürler olsun.”

İbrahim: Ey Şeyh Abdulgaksûd Rabbim sana hidayet etmeyecek mi, bu dervişliği bırakmayacak mısın, bu deli işlerini bırakıp da benimle çalışıp kendine gelmeyecek misin?

Abdulgaksûd: Seninle mi çalışayım? Allah’ın sınırları aramızda olsun... Allah’ın sınırları aramızda olsun.

İbrahim: Yani gece gündüz yaptığın bu şebşebe³¹ sihri sana ne kazandıracak.

Abdulgaksûd: Allah’ın sınırları aramızda olsun... Allah’ın sınırları aramızda olsun...

İbrahim: Yirmi yıldan beri her gece okuduğun zikir ve dualara ne oldu.

Abdulgaksûd: Allah’ın sınırları aramızda olsun... Hadi efendim kendi yoluna bak... Senden ne hayır ne şer istiyorum.

İbrahim: Ben sana yardım etmek istiyorum...

Abdulgaksûd: Sağ ol... Yardım eden Allah’tır... Beni bırak kendi işine bak... Zeynep onu götür de ona yolu göster... Git haydi, Allah seni kimseye muhtaç etmesin diyerek kibarca kardeşini evden kovdu...

İbrahim çıkarken haşlanmış patatesten tabakta kalanı da yedi ve dairenin kapısında dururken Zeynep’i uyluğundan çimdiklemeyi de unutmadı...

Her zaman ki gibi Zeynep de alçak sesle: Ah başıma gelenler... Ah talihsiz başım... Bu ne rezillik... Yazıklar olsun sana ey İbrahim Bey... Bu ne terbiyesizlik... diye söylendi...

Abdulgaksûd içerdeyken odanın kapısı kapalıydı. Hint tütüleri çubuğundan keskin bir koku yayılıyordu, besmele çekerek:

³¹ Bir sihir türü.

“Ya Rahmân... Ya Rahîm... Ya Azîm... Ya Vâhid... Ya Ehed... Ya Samed... Ya Âlim... Ya Halîm... Ya Kerîm... Ya Evvel... Ya Ahîr... Ey Lûtufların Lûtfu... Ey Vasıfların toplayıcısı... Ey Hidayetin sancağı... Ey Himayenin kucağı...

Ya Ganiyy... Ya Mugnî

Ya Ganiyy... Ya Mugnî

Yardım et... Yardım et Yardım et... Ey yardıma muhtaçların sahibi” diyerek günlük zikrine devam etti...

Hz. Hüseyin’in doğum günü...

Hz. Hüseyin’in türbesinde ayak basacak yer yoktu.

Türbe etrafındaki meydan tüm ülke ve bölgelerden gelen sevenleri ve müritleri ile doluydu.

Abdulsâd evinden çıkıp kutsal mekâna doğru gitti... Yolun kenarında... Dar sokaklarda... Ve meydanın kapılarında zikir halkaları ile karşılaştı... İlâhi söyleyenlerin ve ney seslerinin arasında kayboldu.

Yardım et ya Hüseyin...

Şiir okuyanın sesini seviyordu... Sesi güzel... Gece güzel... Esintisi serin ve Allah’ı uyumadan sabaha kadar zikir etmek çok güzel çok güzel diye içinden geçirdi...

Münşid.

Ben gücüm yükselen hükümdarın kralıyım...

Büyük hükümdarım, sen iste beni bulursun...

Ey Rabbim! Ey yüce... Ey Rabbim! Ey yüce...

Ne kadar güzel okudun ey Şeyh Abdurresul... Bir daha o mücevher benzeri sesinizle bizleri onurlandırın diye Münşid’e³² tekrar ilâhi okuması için ısrar ettiler...

Ben köle için kardeşinden daha merhametliyim.

Ebeveynlerinden de bu yüzden beni iste bulursun.

³² Gazelhan, okuyan, gazel söyleyen sanatçı.

Merhametli, yardımsever ve şefkatli beni iste bulursun.

Tüm ahlakla beni iste bulursun.

Eğer özlem duyan beni çağırdığında

Derim emret! Beni iste bulursun...

Caminin kapısındaki başka bir adam yüksek sesle şöyle bağıırıyordu:

“Ey kardeşlerim eşyalarınıza dikkatli olun... Ey kardeşlerim ayakkabılarınıza dikkat edin... Veledizinalar çoktur.”

Sesi simsarların sesine benziyordu...

Abdulsûd ayakkabılarını çıkartıp adamın yanına koydu ve adamın eline birkaç kuruş sokuşturdu.

Caminin içinden Hz. Taha “Muhammed” Peygamberimize salat ve selam getirin diye sesler yükseldi...

Abdulsûd camiye girdi.

Cami avlusu insanlarla doluydu...

Her sene Hz. Hüseyin’in doğum gününde cami avlusunda, karşılaşmaya alıştığı çökmüş adamı nerde bulabilirim diye düşündü... Bu kişi Faslı kâhin Şeyh Ebu Yahya idi...

Sübânallâh! Onu sanki kıyamet günü kalabalığında bir iğneyi arıyormuş gibi arıyordu...

Şeyh Ebu Yahya bu insan kalabalığının içinde nerededir... Biri bu kalabalığın etrafında dönerse cami avlusunda çok sayıda insanın yerlere serilmesinden dolayı ayak basacak yer bulamazdı... Ey Allah’ın gücü... Yardım et Ya Hüseyin... Bütün bu insanlar diye hayret ve dehşete düştü.

Caminin her yerinde binlerce kişi konuşuyor... Ve hepsinin aynı anda konuştuğu duyulabiliyordu.

Kalabalık içinde şöyle konuşmalar geçiyordu:

Elhamdülillah ve güzel olan her şey Allah’a aittir ve ondan gelir... Hayy... Settâr... Settâr...

- Hayırlı olsun bu günlerin geri dönüşü, ey kardeşlerim.

- Allah rızası için yardım... Ey Müslümanlar Hüseyin'in hatırı için.

- Allah'ı tenzih ederim, tövbe edene kadar günahkâra mühlet verir, eğer tövbe ederse ve düzelirse geçmiş ve gelecek günahlarını affeder... Halîm... Gaffâr.

-Allah'ım tövbe ettim ve sana döndüm Ey Rabbim!

- Peygamberimizi ziyaret etmek dileğiyle... Peygamberin yanında toplanmamız dileğiyle.

- Geçmiş olsun hanımefendi... Geçmiş olsun... Bununla üç kere buhar yap ve Allah'a tevekkül et.

-Şeyh Ebu Yahya... Şeyh Ebu Yahya.

Abdulsûd gittiği her yerde kalabalık insan kitleleri ve deniz gibi dalgalı kafalardan başka bir şey ile karşılaşmıyordu.

-Helali helal kılan haramı da haram kılan, zulüm etmekten uyaran ve günah işlemekten nehiy eden ve muttakileri altından ırmaklar akan cennetler vaat eden Allah'a şükürler olsun.

-Peygamber'den amber ve damla sakızı... Peygamber'den.

Bu arada Şeyh Ebu Yahya'nın sesi duyuldu:

Şeyh Ebu Yahya: İnsanları sevgi için bir araya getiren ve onları imanla birleştiren Allah'a hamdolsun.

Şeyh Ebu Yahya'nın sesini duyan Abdulsûd: Vallahi bu onun sesi diye heyecanlandı...

Abdulsûd kulağını açtı ve gözleriyle caminin köşesine doğru baktı... Bu Faslı Şeyhimizin sesi dedi... Vallahi canlı kanlı odur... Şeyh Ebu Yahya... Yetmiş yaşlarına gelmiş, fakat hâlâ yanaklarında hayatın allığı ve yüzünde nur var... Sübhânallâh... Her yıl dostları arasında oturmaya alıştığı kendi köşesinde...

Abdulsûd başların oluşturduğu deryanın arasına dalıyor... Her bir karışta yolu kapatan ahtapot gibi insan kalabalığını omuzları ile açıyordu.

Şeyh Ebu Yahya: Hasetten kaçının Ey kardeşlerim çünkü o, ateşin odunları yiyip tükettiği gibi, insanın bütün sevap ve hayırlarını yer ve tüketir... Hadisini bütün insanların duyabileceği şekilde okuyordu.

- Mushaflar... Rukyeler... Muskalar... Tespihler.
- Hidayet yolunu gösteren Taha “Hz. Muhammed’e” salat ve selam getirin.
- Tövbekâr, merhametli, kadim, kutsal... O, canlıdır ve ölmez.
- Allah... Allah... Allah... Allah.

Kalabalık içinde satıcıların ve müritlerin sesleri yükseliyordu.

Nihâyet Abdulsûd kalabalığın içinden kendisini zorla çıkartıp köşeye ulaştı. Dostu Şeyh Ebu Yahya mürit halkası arasında otururken halkanın arasına kendini atıp kollarını açtı.

Hoş geldin Şeyh Ebu Yahya... Bu günlerin geri dönmesi dileği ile hayırlı olsun.

Şeyh yüzü parlar bir şekilde ayağa kalktı.

İkisi de sıcak bir şekilde birbirine sarıldılar.

Şeyh Ebu Yahya: Abdulsûd kardeşim nasılsın... Özledik seni vallahi... Otur, Allah seni korusun.

Abdulsûd Şeyh’e şaşkın bir şekilde bakmayı sürdürerek oturdu.

Şeyh’in yanında ispirto ocağı, çaydanlık ve kahve fincanları birikmişti.

Şeyh ona köpük dolu bir fincan kahve doldurdu.

Abdulsûd: Şeyh Ebu Yahya kahven ne kadar güzel.

Çemberde oturanlardan biri: “Dünyadaki hiç kimse kahveyi Şeyh’in doldurduğu gibi güzel dolduramaz, kahvesinin kokusu da ne güzel... Orijinal yemen kahvesi... Kakule... Beyni canlandıran lezzetli bir tat.” diyordu.

Abdulsûd: Günlerdir nerelerdedin Şeyh Ebu Yahya... Önümüzdeki yıl da Haremeyn’de buluşuruz.

Ey kardeşler el-Fâtiha... Beraber okuyalım, önümüzdeki yıl Allah’ın bizleri Peygamber’in makamında buluşturması dileğiyle.

“Bismillâhirrahmânirrahîm” diye besmele çekildi:

**Elhamdulillâhi Rabbi'l-Âlemîn ((1)) Er-Rahmâni'r-Rahîm ((2)) Mâliki yevmi'd-dîn ((3)) İyyâke na'budu ve iyyâke neste'in ((4)) İhdine's-sırâta'l-mustakîm ((5)) Sırâta'l-lezine en'amte aleyhim ((6)) Ğayri'l-mağdûbi aleyhim ve le'd-dâllîn ((7)) *³³ Âmin...*

Hepsi ellerini kaldırıp duayı okuyarak yüzlerine sürdü ve ellerini uzatarak Âmin diye mırıldandı... Şeyh Ebu Yahya da göz kapaklarını sarkıtmış eli tespihinde yaşlı kedi gibi gurulduyordu, sonra Şeyh tespihinden uyanıp Abdulsûd'un omuzuna hafifçe dokunarak ona şöyle sordu:

- İnşallah çocuklar iyidirler ve sağlıktadırlar.

Abdulsûd ona şu şekilde cevap verdi: “Vallahi, küçük oğlumu Allah hiç unutmaz... Yıl boyu halsiz ve kronik bir baş ağrısından şikâyetçi ve biz ona bir çare bulamadık.”

Ebu Yahya da dudaklarıyla mırıldanarak tekrar daldığı sırada diğer şeyhler boyunlarını uzatarak her biri denenmiş birer tarif anlatıyordu.

Köşede oturan kör bir Şeyh, çocuğun kafasını tıraş ettikten sonra her gün kafasını kabak suyuyla yıkamasını, kahvaltıda da nar şurubu içmesini söyledi... Başka bir Şeyh ise üzerlik otu yaprağı, tarçın, karanfil, Hint sümbülü ile atronun hepsini ezip toz haline getirmesini ve balla karıştırarak uyumadan önce bir çay kaşığı almasını tavsiye etti. Başka biri de beyaz şap, tuz, kına, safran suyu ve sirke merhemini denediğini söyledi.

Görkemli, cübbeli, fesli ve ağırbaşlı bir adam da Hz. Peygamber'in şöyle bir hadis söylediğini rivayet etti: “Çörek otunu bırakmayın, çünkü o şişkinliği giderir, kurtları öldürür, soğuk algınlığını giderir, siğilleri keser, idrarı getirir ve baş ağrısını iyileştirir” dedi. Başka bir adam da (Yüce mekânın sahibi Allah'ın adıyla, yüceliğini ortaya çıkaran, söz verdiği, vaat ettiği delilleri uygulayan, düşmanlarını dağıtan, nurlarını yayan Allah'ın adıyla, ey ağrı filan oğlu filan kitabını taşıyan kafasından çık Allah'ın adıyla) şeklinde duanın yazıldığı muskayı tarif etti.

Tartışma şiddetli bir şekilde devam ederken Şeyh Ebu Yahya da mırıldanmaya devam ediyor ve bu süre zarfında bir şeyler okuyarak uykuya dalıyordu.

³³ Fatiha Suresi: 1.(1-7)

Sesler azaldığında ve kollar sallanmayı bıraktığında... O, oturmasını düzeltip sakın ve güven içinde şunları demek için Abdulsûd'un elinden tuttu:

- Elhamdülillâh hüküm geldi.

Abdulsûd: Allah seni rahatlatsın Efendimiz.

Şeyh Ebu Yahya: Elhamdülillâh hüküm geldi... Ve oğlun iyileşecek. Dert etme.

Abdulsûd kalkıp Şeyh Ebu Yahya'yı kucakladı, başından ve ellerinden öptü.

Ve şöyle dedi: Allah seni korusun Efendimiz.

Cami avlusunda Şeyh Ebu Yahya'nın etrafında Müslüman kardeşlerin sohbetleri devam ediyordu ve Hz. Hüseyin'in doğum günü bu büyük gecede idi... Şafak doğuyor ve kimse uyumuyordu... Herkes Allah'ı kendi yöntemleriyle zikrediyordu... İnsanlar alışveriş yapıyor, eğleniyor, uyumuyor ve geceyi gündüz gibi yaşıyorlardı.

Abdulsûd, Rifâî'ye tabi olan Seyyid Ahmet er-Rifâî'nin³⁴ kerametleri hakkında coşkuyla sallanarak elindeki büyük sarı kitabı okuyan kardeşi can kulağı ile dinliyordu.

- Efendimiz, eziyete katlanma konusunda örnek teşkil eder, güzel ahlakından da eş-Senevan'ın Ebu Camra kısaltmasıyla ilgili dipnotunda şöyle bahseder:

“Bir köpeğin cüzzamı varmış, bu yüzden o beldenin halkı ondan tiksindir ve herkes kendi kapısından onu kovardı, ama onu Seyyid Ahmet er-Rifâî alıp çöle götürdü, ona orada bir kulübe yaptı. Kırk gün boyunca onu besledi ve su verdi. Yaralarına ilaç sürdü, kırk günün sonunda Allah onu cüzzamdan iyileştirdi. Ondan sonra onun için su ısıtıp onu yıkadı ve beldeye götürdü. Bunun için ona denildi ki, sen bu köpekle bu kadar mı ilgileniyorsun, O da dedi ki: Evet, Allah'ın bana kıyamet gününde hesap sormasından ve bana şöyle demesinden korktum: Senin bu köpeğe merhametin yok mu ... Ya bu köpeğin başına getirdiğim gibi senin de başına getirmemden korkmuyor musun?”

Büyük sarı kitaptan okuyan kardeş, sözlerine şöyle devam etti:

³⁴ Ahmet er-Rifâî, XII.yy. da yaşamış din bilgini ve Rufailik tarikatının kurucusu d.t 1118 Bağdat, Irak ö.t 1182, Vasît, Irak.

“Allah ondan razı olsun, doğruluk büyüklükle belli olur, çoğu zaman eriyip bir su parçası gibi olurdu, sonra ona merhamet gelir ve her zamanki gibi yavaş yavaş donardı ta ki bedeni kendine gelene kadar ve dostlarına diyordu ki Allah’ın nezaketi olmasaydı size geri dönemezdim.

Şeyh Abdülvehhâb es-Sübkî’nin³⁵ notlarından birine göre; Seyyid Ahmet er-Rifâî’nin elbisesinin kolunda bir kedi uyumuş ve namaz vakti gelmiş. Onu rahatsız etmemek için elbisesinin kolunu kesmiş. Sonra namazdan döndüğünde kediye kalkmış bir halde bulmuş. Tekrar kesik parçayı elbisesine dikmiş ve demiş ki hiçbir şey değişmedi.

Allah ondan razı olsun, diyordu ki: Bütün yollardan yürüdüm ancak fakirlik, hoşgörü ve kırıngılıktan daha kolay ve daha yakın bir yol bulamadım.

Kerametlerinden biri de kürsüye okumak için çıktığında, uzakta olan biri sanki yakınında gibi onun sesini duyabiliyordu, hatta beldenin etrafında yakın olan köy ahalisi bile sesini duyuyordu, hatta sağırlar bile duyuyordu.

Ondan rivayet edildi ki: Eğer biri ondan rukye yazmasını isterse bir kâğıt alıp mürekkep olmadan üzerine yazardı. Şöyle bir olay olmuştu: Dostlarından iki kişi Allah için birbirlerini sevdiler. Bunun için çöle yolculuğa çıktılar ve onlardan biri gökyüzünden cehennem ateşinden kurtuluş kitabının inmesini diledi, biraz sonra onun üzerine beyaz bir kâğıt düştü, onda hiçbir yazı görmediler ve bu olayı Seyyid Ahmet er-Rifâî’ye gidip anlattılar. O da kâğıda baktı, sonra Allah’a secde edip dedi ki: Ahiretten önce arkadaşlarımın cehennemden kurtuluşunu dünyadayken bana gösteren Allah’a şükürler olsun. Sonra ona soruldu ki ama kâğıt beyazdır. Bunun üzerine dedi ki: Ey çocuklarım, kudret eli siyah ile yazmaz ki bu, nur ile yazılmış.

Yakında oturan ve bir elinde tespih olan Efendi öksürdü ve mırıldanarak (ehem ehem ederek) şöyle dedi:

- Efendim bu sözler zayıftır, Sâlih insanlara iftiralar ve uydurma rivayetlerdir... Sağır bir adamın duyması mâkûl ve inanılır bir şey mi?

³⁵ Ebû Nasr Taj-al-Dîn Abdülvehhâb bin Ali bin Abdulkâfi Sübkî, Şafii mezhebi fıkıh âlimi d.t1327 Kahire, Mısır ö.t 1370 Şam.

Konuşmaya izin almadan kendini dâhil eden adama doğru boyunlar çevrildi... Sonra af dilemeler... İç çekmeler, mırıltılar ve öksürmeler... Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh... Ve Estağfurullah ve Lâ İlâhe İllallah diye söylenmeler yükseldi.

Şeyh ise kızgın bir sesle ona şöyle cevap verdi:

- Demirin konuşması mâkûl mü? Buna rağmen radyo ve televizyon da konuşuyor, sen de ona inanıyor ve onaylıyorsun, sen televizyonda insanların kendi kişilikleri ve görüntüleri ile hareket edip konuştuklarını ve yayından çıktıklarını görüyorsun ve her şeye inanıp onaylıyorsun, sonra da Allah'ın iradesine inanmıyorsun... Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh diyerek kızgınlığını belli etti.

Efendi tekrar konuşmayı kesip söze girdi:

“Vallahi kardeşim televizyondaki resimleri kendi gözlerimle görüyorum, ama gökyüzünden inen kurtuluş kâğıtları, ben öyle bir şey görmedim.”

Bunun üzerine Şeyh Ebu Yahya:

“Kablolardaki elektriğı gördün mü? Görmedin. Ve kimse de görmedi, buna rağmen orda elektrik var diyorsun... Ve kimse onu görmedi ve kimse onun nitelik ve mahiyetinin ne olduğunu bilmiyor. Ancak tüm olgular bunun tellerde akıp giden bir kuvvet olduğunu gösteriyor. Allah'ın gücü, iradesi ve isteğı de aynı şekilde, kimsenin onu görmeye kudreti yoktur, fakat bütün olgular onu gösteriyor ve ona işaret ediyor...” diyordu.

Şeyhin yanındakiler, Şeyh Ebu Yahya'nın istediğı gibi davranıyor ve delili delil ile getirirken ve onu dinlerken sevinçle sallanıyorlar, boynunu eğen Efendiye bakıyorlardı.

Şeyh Ebu Yahya:

“Kudret efendim kudret... Etrafındaki her şey kudret ile konuşuyor, Allah'ın kudretinden mi şüpheleniyorsun?”

Efendi: Ben Allah'ın kudretinden şüphelenmiyorum, ancak Allah'ın kulları olan şeyhlerin kudretinden şüpheleniyorum.

Şeyh Ebu Yahya: Allah sırrını en zayıf mahlûkatına koyar... Allah'ın gücü ve iradesi hakkında bilginiz var mı ki, onun lütfunun kime ait olup olmadığını bilirsiniz. Allah katında üstün ve ona yakın mübarek insanlar var ve perdeleri açık olan onlardır. Bu insanlar ile alay etmek âlimlerin özelliklerinden değildir.

Efendi tekrar sordu: Bu sarı kitaplar ilimden midir peki?

Şeyh Ebu Yahya: Allah bilir... Bu kitaplar sadece teberrük içindir, arkadaşım da bu kitapları okuyor kalbi rahatlıyor, içi sakinleşiyor ve teselli buluyor. Bilmediğin şeye delil gösterme ve dünyada her gördüğümüz mâkûl mü?

Şeyh çok kızdı ve tekrar bağıarak sordu:

“Ölüm mâkûl mü?

Ölürsün ve tamamen unutulursun? Bu mâkûl bir şey mi? Ve sen kulağı, gözü ve kalbi dolduransın. “Allah”.”

Beyefendi sustu ve ne diyeceğini bilemedi... Ve gözleri şeyhlerin yüzleri arasında dolaşmaya başladı, sanki gözlerini delilerin yüzleri arasında dolaştırıyordu.

Ve arkadan tüccarların sesleri duyulmaya devam ediyordu.

-Amber, Mekke’den Hz. Peygamber’in yanından.

- el-Hadi ve Taha (Hz. Peygamber)’e salat ve selam getirin.

- Kim Hz. Peygamber’e salat ve selam getirirse, o yaratılanlarından en mutlu olandır.

Arkadaşımız sarı kitabına tekrar döndü, er-Rifâ’î’nin biyografisini okuyor ve gözünün kenarı ile de boynunu eğen ve sessiz kalan Efendi’ye bakıyordu.

eş-Şa’rânî kitabında Seyyid Ahmet er-Rifâ’î ile ilgili bölümünde, kiminle karşılaşırsa hatta hayvanlara bile selam verirdi deniyordu.

Bir domuz görse bile ona selam verirdi, bununla alakalı ona soruldu, o da şöyle cevap verdi: “Ben nefsimi güzele alıştıyorum.” Bir köyde birinin hasta olduğunu duyduğunda uzakta olsa bile, onu gidip ziyaret ediyor, kör insanları yönlendirmek için onları yolda bekliyordu, eğer büyük bir yaşlı görürse, onun mahalle sakinlerine gidip onun için şöyle diyerek tavsiye veriyordu:

“Yaşından dolayı bir yaşlıya hürmet eden gence, Allah yaşlılığında hürmet edecek kimseleri nasip eder.” (Hz. Peygamber buyurmuş)³⁶

³⁶ Müslim, Hadis-i Şerif. *Ebu Musa el-Eş’eri*, Kitabu’l-İlim, 11.

O derdi ki: Bir kulun kalp temizliği ne düşmanına ne dostuna ne de Allah'ın yarattığı bir kimseye içinde hiçbir kötölük bulunmayana kadar temiz olmazdı. Onun yokluğunu vahşiler ve kuşlar yuvalarında özlüyordu... Ona (H ile M) harflerinin sırrı açıklanıyordu. Ona öğrencilerinden biri dedi ki: Efendim sen kutupsun. O da dedi ki: Şeyhini kutbiyelikten uzaklaştır... Ve ona tekrar şöyle dedi: Sen Gavssın... O da dedi ki: Şeyhini Gavslıktan uzaklaştır... eş-Şa'rânî dedi ki: Bu makamları ve sınırları aştığının kanıtıdır. Çünkü el-Kutup ve el-Gavs bilinen makamlardır ve kim Allah ile birlikte ise, o her makamdan daha yüksektir.

Hizmetli Yakup şöyle anlatıyor:

“(Allah ondan razı olsun). Seyyid Ahmet er-Rifâ'î ölümcül hastalığa yakalandığında... Ona dedim ki neyiniz var Efendim... O da dedi ki: Başımıza gelen işleri canlarımız ile satın aldık, çünkü insanlara büyük bir bela geldi ve ben buna da dayandım ve ömrümden geri kalan ile satın aldım, ama onlar beni sattı. Ağarmış saçlarına rağmen, yüzünü toprağa batırıyor ve ağlıyordu... Sonra diyordu ki: Affet... Affet... Allah'ım beni bu yaratılanların belalarına çatı yap.”

Şeyhler de etkilenererek Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh... Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh diye mırıldanıyorlardı...

Şeyhlerden biri ricada bulunarak:

“Allah için Abdülkâdir'in³⁷ hayatını bize oku.” diyordu.

Diğerleri de “Evet, Allah için Abdülkadir'in hayatını oku!” diye bağıryorlardı...

İbrahim ed-Desûkî'nin³⁸ hayatını da... Dostların hayatı ne güzel... Dostların hayatı ne güzel diye müritlerden sesler yükseliyordu.

Dostumuz da Abdülkâdir Geylânî'nin sayfalarını çeviriyor, huşu ile okuyordu:(O Ebu Salih Abdülkadir Bin Musa, 470 yılında doğmuş).

Allah ondan razı olsun, ulema elbiseleri giyer, katıra binerdi, yüksek bir kürsüde konuşurdu, bazen de insanların kafasının üzerinde havada yürüyerek konuşurdu, sonrada

³⁷ Ebu Salih bin Abdulkadir bin Musa âlim, mutasavvıf, Kadiriye tarikatının kurucusu ve İslâm filozofu d.t 1078 Gilan İran. ö.t 1166 Bağdat Irak.

³⁸ Burhaneddin İbrahim bin Ebu'l-Mecd Abdülaziz ed-Desûkî, Mısırlı Arap mutasavvıf, Desûkiye tarikatının kurucusu. d.t.1255.mısır. ö.t.1296.Mısır.

kürsüye geri dönerdi. Allah ondan razı olsun, diyordu ki: Başlarda korkular yaşadım ve karşıma çıkan tehlikeleri göze aldım. Elbisem yünlü, cübbe idi ve kafamda bir kumaş parçası vardı, yalın ayak dikenler ve başka şeyler içinde yürürdüm. Nehir kenarında deve dikenini, yeşillikler ve marul yaprakları ile karnımı doyuruyordum, kendimi çabalarla suçluyordum ki, Allahtan bana bir misafir geldi, sonra yüz üstü düştüm, deli ve dilsizler gibi davranıyordum, beni tımarhaneye götürdüler. Ölüm halleri bana geldi, sonra gassâl ile kefenimi getirdiler, beni yıkamak için teneşire götürdüler, sonra sakinleştim ve kalktım.

Annesi de Allah onu şereflendirsin, anlatırken şöyle dedi: Abdülkâdir'i doğurduğumda gün boyunca mememi almayı reddetti, sonra o gün de Müftü Ramazan hilalinin çıktığını, o günün ramazanın ilk günü olduğunu fetva verdi. O günden beri ramazan ayında memeyi reddeden o çocuğun haberi meşhur oldu.

Hayy! Hayy! Hayy!

Zikir ritimleri, ney sesi, tütsü kokusu...

Bir grup münşid, güzel sesleri ile konuşmaları kesiyor:

-Bunun ilmi muttaki, saf, temizdir.

-Yol göstericinin ışığı kıskançlığının ışığından ayrılır, tıpkı güneşin parlaklığına, adaletsizliğine yol açması gibidir.

- Allah onu bir lütuf ile lütuflandırdı ve onurlandırdı, sıfatları ve ahlakları ne güzeldir.

Hayy!... Hayy!... Hayy!... Hayy!...

Sesler caminin dışında yavaş yavaş uzaklaşarak kesiliyor ve dostumuz sarı sayfalarından okumaya devam ediyordu:

el-Munavi kategorilerinde Seyyid İbrahim ed-Desûkî hakkında şöyle dedi:

O el-Burhamiye taifesinin şeyhidir, kutsal konuşmaların, rabbânî ilimlerin ve irfânî sırların sahibidir... Allah'ın kendilerine olağanüstü olayları ve gaybı, görünmeyenleri gösterdiği imamlarından birisidir. Allah ondan razı olsun, çoğu dilleri konuşuyordu Arapça, Süryanice ve başkaları...

eş-Şa'rânînin bölümlerinde de dünya parmağında yüzük gibi yapılmıştır, Fatiha suresinin şifreli işaretlerini kendisinin çözdüğü söylenmiştir...

(İbrahim ed-Desûkî) Allah razı olsun ondan dedi ki: el-Kutbiye'ye görevlendirildim. Arkasında iki doğuyu, iki batıyı ve hudutların ardını gördüm, onun kerametlerinden de yedi kadın yanına gelip onu imtihan ediyorlar, Dasuk tarafında tekneleri karaya vardığında, kaptan onları gönderdi ve reddetti, daha sonra kendilerini Kaf Dağının arkasında buldular. Bu yüzden bir yıl boyunca yerdeki otları yiyerek yaşadılar. Bedenleri değişti ve kıyafetleri yırtıldı, sonra neye düştüklerini hatırladılar ve sonra tövbe ettiler. Kaptan onları çağırdı ve tekrar reddetti, bu yüzden kendilerini Dasuk sahilinde buldular. Allah bütün bu soruları yüreklerinden sildi ve ne için geldiklerini itiraf ettiler.

İkinci bir keramet de el-Munavî bölümlerinde zikredilendi ve şöyle dedi: Bir çocuğu timsah yutmuş, çocuğun annesi İbrahim ed-Desûkî'nin yanına telaşlı bir şekilde gelmiş, kaptanını deniz kıyısına göndermiş ve kaptanı durup şöyle seslenmiş: Ey timsah aşiretleri... Kim bir çocuğu yuttu ise onu çıkartsın... Sonra bir timsah çıktı ve Şeyh'in yanına beraber geldiler. Şeyh ona çocuğu çıkarmasını emretti, o da onu diri olarak çıkarttı.

O arada şeyhler; hım... Sübhânallâh... Sübhânallâh diyorlardı, görünüşe göre Efendi de dinliyordu, çünkü avuçlarını birbirine vurup gülümsüyordu ve ellerini sallıyordu. Şeyh Ebu Yahya da üzüntü içinde asasına vuruyor ve şöyle diyordu:

“Hak gizlidir... Hak gizlidir... Basiretleri kör olanların sadece sözleri dış görünüşüyle kabul edilir.

Ne timsah, timsahtır... Ne de çocuk, cocuktur.

Onlar sadece işarettir.

Bütün etrafımızdakiler işarettir.

Biz işaret dünyasında yaşıyoruz... Orada gerçekler yok.

Hak gizlidir... Hak gizlidir.

Sadece Allah gerçektir, başkası yoktur ve onu göreceğ göz yoktur.”

Sabah olmuş ve müezzin sabah ezanını okuyordu... Şeyh Ebu Yahya da şöyle mırıldanarak kalkıyordu:

- Sadece Allah gerçektir ve onu görecek göz yoktur.

Titrek bir adımla Kible 'ye doğru yürüyor ve hâlâ şöyle mırıldanıyordu:

- Sadece Allah gerçektir ve onu görecek göz yoktur.

Kible 'ye yöneldiğinde ardından şeyhlerden biri şöyle sesleniyordu:

-Şeyh Ebu Yahya ... Şeyh Ebu Yahya...

Şeyh Ebu Yahya durup ona doğru yavaşça yöneldiği sırada, adam korkudan kekeleyerek ona dedi ki:

-Şeyh Ebu Yahya ... Efendi ... Efendi!!...

Efendi'ye doğru işaret ederek.

Şeyh Ebu Yahya da dedi ki:

-Hangi Efendi?...

-O Efendi...

Büyük bir halka Efendi'nin etrafında toplanmaya başladı...

Onlardan biri yüksek sesle şöyle diyordu:

-Efendi öldü...

- Oturmasını düzeltip böyle ruhu çıktı...

- Kalp krizi ile öldü...

- Lâ İlâhe İllallah...

Şeyh Ebu Yahya da yavaşça mırıldanıyordu:

- Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh... Sabah namazını kılmadan öldü...

- Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh. İnanmadığına inanmadan önce öldü.

- Allah'ım... Sağırklar duydu mu?

- Allah'ım sağırklar duydu mu?

Huşu ile Kible 'ye doğru kendini teslim etti ve mütevazı bir sesle tekrarlamaya başladı:

“Allah'ım Affet...

Allah'ım Affin...

Allah'ım... Kurtuluş... Kurtuluş..."

Abdulsûd'un evinde yatsı vaktiydi...

Abdulsûd adet olduğu gibi her yıl Hz. Hüseyin'in doğum gününde Zeynep'in kendi usulü ile hazırladığı sarımsaklı, sirkeli paça yemeği ve Fet³⁹ yemeğinden oluşan leziz akşam yemeğine Şeyh Ebu Yahya'yı davet ederdi.

Mutlu ev misafirler ile doluydu...

Çocuklar da girip çıkıyorlardı. Şeyh de bereketli olsunlar diye onların başlarını mesh ediyordu.

Şeyh'in sesi de abdest musluğu önünde yüksek bir şekilde yükseliyor ve huşu ile şöyle tekrarlıyordu:

"Ey sıkıntıları gideren Allah'ım, ey üzüntüleri kaldıran ezilenlerin çağrısına cevap veren dünyanın Rahman'ı ve Rahîm'i"

Ey Allah'ım bana senden başka hiç kimsenin merhametine ihtiyaç duymayacağım bir merhamet ihsan eyle"

"Allah'ım bizden razı ol"

"Allah'ım bizi affet"

Abdulsûd: Şeyh Ebu Yahya seninle beraber bize de dua et.

Şeyh Ebu Yahya: Allah'ım bizi ve bütün Arap ümmetini affet.

Abdulsûd: Rabbimiz Muhammed'i bereketli kılması için dua et.

O sırada Muhammed mutfaktan elinde eti bol olan bir parça kemiksiz baş eti ile dans ederek çıktı.

Öyle anlaşıyor ki belki de aylar geçmiş, etin tadını tatmamıştı... Aslında et de eve nadiren girerdi.

³⁹ Mısırdaki meşhur bir yemek.

Şüphesiz ki Abdulkaksûd dana başını satın almamıştı ve ona hiçbir milyem⁴⁰ ödememişti, ancak o Şeyh'in gelmesi ile birlikte eve gelen bir rızıktı ve Hz. Hüseyin'in doğum günü ile eve geliyordu.

Hayır sahipleri kapıyı çalıyorlar.

Değerli komşular da birbirlerini iyilik ile anlatıyorlar.

Akrabalar ise Mısır'ın yukarı bölgesi Said'den⁴¹ hurma, hurma ezmesi ve yer fıstığı gönderiyorlardı.

Ev rızık ile doluyordu.

Güzel günlerin geri dönmesi ile Ey Hüseyin yardım et...

Günlerin en güzeli Şeyh Ebu Yahya'nın geldiği günlerdir.

Gecelerin en güzeli de gelip evde kalması ve Abdulkaksûd'un onun parlaklığı ve varlığı ile rahatlayıp gece hiç uyumamasıdır.

Saatlerin en güzeli de yalnızlık saatleridir, evin tüm halkı uyuduğunda, sadece o ve Şeyh'in kalması ve duygulu konuşmalar yapmaları ve Rabbânî gizli konuşmaları yapmaları.

O gecede Abdulkaksûd, Şeyh Ebu Yahya'ya sırrını ifşa etmeye karar verdi... Ve son günlerde zihnini kurcalayan şeyleri bildirmek istedi. Cin çağırma, süfli ruhların çağırılması ve yeryüzünün hizmetçileriyle fısıldaşma hakkında okuduğu o kitaplardı.

Birkaç kez konuşmaya çalışmıştı, fakat cesaret edememişti, çünkü kendisi bu şeylerin haram olduğunu ve Şeyh'in haramdan -kim haram ile uğraşırsa ve kim Allah'ın dışında birinden yardım isterse- nefret ettiğini biliyordu.

Ona harflerin sırlarını ne kadar sormayı isterdi... O şeyleri ki ne kadar çok sık okumuş ve ona zor gelmişti.

O da Şeyh'in ilim ehlinden olduğunu ve Allah'ın ona sırlarını emanet ettiği doğru ve dürüst iyi insanlardan biri olduğunu biliyordu.

Abdulkaksûd'a göre bütün sırlardan önce... O harflerin sırlarıdır.

⁴⁰ Hâlâ tedavülde olan Mısır parasal sisteminde en küçük madeni para 1,2,5,10. 1 cüneyh 1000 milyem.

⁴¹ Yukarı Mısır olarak ta adlandırılan bölge, Nil Irmağı vadisinin iki yanı boyunca uzanan, güney ucunda Nubia ve kuzey yönüne doğru başlayan bölgeye verilen ad.

Kaf (ك) harfinin sırrı... Nun (ن) harfinin sırrı.

(كن فيكن) Ol der ve olur sırrı.

Sidretü'l-Müntehâ'daki⁴² levhada saklanan sır.

Ama geri dönüp hayal kırıklığına uğruyordu.

Kendine bu yüksek onuru istemeye nasıl cesaret eder?

Ve Şeyh'e neyle açıklayabilir!

Toprağı altına çevirmek istediğini ona diyebilir mi ki!

Ona geçici ve ölümlü dünyanın kölesi olduğunu, onun fakirliği küçümsediğini ve ekmek parasının onu yıprattığını söyleyebilir mi ki!

Onun birçok çocuğu vardır ve fakirdir... Zayıf olmak fakirlikten daha kolaydır... Allah bilendir... Ve iki gözü olan da onu görür...

Ve işte Şeyh her yıl olduğu gibi bahtını görmek için onun falına bakıyor... Belki de fincanın içinde kimsenin görmediğini görebilir.

Şeyh fincanı çeviriyordu ve gülümseyerek de mırıldanıyordu.

Abdulgaksûd: Falcılar doğru söyleseler bile yalancıdırlar... Şeyh Ebu Yahya hariç, bütün insanlar yalancıdır... Vallahi eğer yarın güneş batıdan doğacak deselerdi, onun gözlerinin nuru için doğardı.

Şeyh Ebu Yahya: Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh, Ey Abdulgaksûd bu şirktir.

Abdulgaksûd: Maşallah... Seni sevmek asla şirk olmaz.

Şeyh Ebu Yahya: Beni Allah için sev, kendim için sevme, bu daha değerli.

Şeyh fincanı elinde çevirirken bir anda gülümsemesi kayboldu ve şöyle diyerek homurdanmaya başladı...

-Ey Abdulgaksûd altını ne yapmak istiyorsun, kimde altın varsa o kişinin aklının gittiğini bilmiyor musun?

Bir anda Abdulgaksûd'un yüzü sarardı ve Şeyh'in elini tutup öptü.

⁴² Cennet adı geçen bir ağaç.

Şeyh ona dönüp bakarak şefkatle başını okşadı:

-Ey oğlum ne yaptın kendine... el-Hadi el-Mehdi'nin ne ihtiyacı olur altına, cennetin oğlunun dünya malına ne ihtiyacı olur. Altın ellerinin arasında ve birçok altına sahipsin, niçin yoksullukla kendini aşağılıyorsun? Senden daha çok ihtiyacı olanlara ellerini açıyorsun.

Ey oğlum, Allah'ın dostları kimseden istemez, ancak her zaman onlardan istenilir.

Ve Şeyh Abdulsûd'un başını okşayarak omuzlarını sıvazlıyor ve içinden birçok söz okuyarak şeytandan esirgiyordu, sonra sofraya uzanarak eline bir parça kemik alıp şöyle diyordu:

-Görüyor musun? Biz hiç doymayız, biz açlığı yiyor ve susuzluğu içiyoruz, ama nafile faydası yok, biz her zaman açız, biz yırtık elek gibiyiz, içimizde hiçbir şey kalmıyor, karınlarımız yırtık, nefislerimiz boşluğa, hiçliğe açık.

Kendi göğsüne vurarak, yokluk işte buradadır.

Görüyor musun göğüslerimizin içi boş davullar gibi nasıl ses çıkarıyor.

Bütün bunların hepsi boşluk, yokluk, bu boşluğu nasıl doldurursun?

Altın boşluğu doldurmaz, hiçbir şey "hiçbir şeyi" doldurmaz.

Hak kelimesinin dışında hiçbir şey yok.

Sesi zayıfladı ve titredi, ağlayacak gibi oldu

Bu dünyada hiç kimse bir şey bilmiyor, bu dünyada hiç kimse bir şeye sahip değil, hepimiz fakiriz ve bu dünyadan çıplak olarak gidiyoruz.

Bak işte ben senin kapına geldim ve evinde kemikten... Kemikten başka bir şey bulamadım.

Şeyh sofradaki kemikleri, kemik, kemik, kemik diye söylenerek cebine koymaya başladı.

Ceplerini kemik ile doldurmuştu ve hiç beklemeden kapıdan sokağa çıktı.

Abdulsûd da şaşkınlıkla durdu, göz bebekleri deli gibi dönüyor, ne yapacağını bilmiyordu.

Şeyh Ebu Yahya'yı da yolun karanlığı yutmuştu.

Abdulgaksûd karanlıkta onu aramak için dışarı çıktı, ancak ondan hiçbir iz bulamadı.

O gece Abdulgaksûd şafak vaktinde evine döndü ve başı dönüyordu... Ve yatağına uzandığında Şeyh'in sözleri kafasında hayalet gibi dönüyor ve sözler kelime kelime dönüp kulağında şöyle çınılıyordu:

“Kimde altın varsa o kişinin aklının gittiğini bilmiyor musun?

el-Hadi el- Mehdi'nin ne ihtiyacı olur altına, cennetin oğlunun dünya malına ne ihtiyacı olur!”

Abdulgaksûd el-Hadi el-Mehdi cennetin oğlu mudur? Bu isimler tesadüf mü diye Şeyh'in söylediklerini aklından geçiriyordu...

Altın ellerinin arasında ve birçok altına sahipsin... Allah'ın dostları kimseden istemez, ancak her zaman onlardan istenilir... O aslında Abdulgaksûd değil, ancak o kastedilen el-Hadi el-Mehdi cennetin oğludur.

Altın ellerinin arasında.

Bu, Şeyh'in işaretlerinden gelecekteki kaderimden bir bahtımın işareti olabilir mi diye düşündü?

el-Hadi el-Mehdi'nin mesajı için onu lütuf için gayb âleminde mukadder olarak seçmiş olabilir mi? Aman Allah'ım...

Bu deliliktir... Delilik, diye düşündü.

Ancak Şeyh'in sözleri içi ve dışı ile buna işaret ediyordu.

Kemik... O benim evimde kemikten başka bir şey bulamadı, ben sadece fakirim.

Ben senin kapına geldim ve evinde kemikten başka bir şey bulamadım, işte biz hiç doymayız, biz açlığı yiyor, susuzluğu içiyoruz ve karınlarımızı dolduruyoruz, ama onlar daima boş.

Boşluk dolar mı ki, altın da boş elleri ve boş karınları doldurur mu ki? Boşluğu dolduran bir şey var mı ki? (hiç bir şey)

Bu sözler bulmaca gibi ve tılsımlar gibi işaretlerdir.

Şeyh neyi kast ediyor, aklında bütün bu konuşmalar sürekli tekrar ediyordu...

Abdulsuksûd o gece uyuyamadı ve uykuya daldığı birkaç dakika içinde, kendini beyaz bulutların arasında uçup giderken hayal ediyordu.

Mevlit dağıldı... Ve Şeyh kendi başına gitti... Abdulsuksûd ondan hiçbir iz bulamadı...

Muhtemelen o kendi memleketine dönmüştür... Keza her yıl aynı şeyi yapar...

Aniden belirir... Ve yine aniden sanki yer yarılıp yerin içine kaybolur...

Onu tanıyanların ve dostlarının kalbinde bu gizemli karmaşayı ve tatlı özlemi bırakır.

İnsanlar arasında onun için en çok endişelenen ve onu en çok özleyen yine Abdulsuksûd'dur.

Sanki kolu kopmuş veya bacağı kesilmiş ya da en sevdiği evladı kaybolmuş gibiydi,

Abdulsuksûd için o bir arkadaştan veya bir insandan daha öteydi...

O bir kurtarıcı ve kurtuluş kapısıdır...

Hidayet ve selametler kapısı...

Şeyh gittikten sonra dünya şimdi karanlık içinde... Ev karanlık, yol karanlık,

İç karanlık, endişeli, karmaşık, parçalanmış ve kendini sorgulama içindeydi.

Şeyhin sözleri kafasının içinde hâlâ dolaşıyordu...

Son görüşmesinde söylediği bu sözler ile ne demek istemişti...

Artık düşünmeye cesaret edemiyor.

Yine de o sözlerle kendi derinliklerine dalıyor ve ona kalıcı şaşkınlık ve kafa karışıklığı veriyordu.

O da acı çekiyordu...

Bu dünyada ona her şey acı çektiriyor.

Evlatları ona acı çektiriyor.

Karısı ona acı çektiriyor...

Erkek kardeşi ona acı ektiriyor...

Kendi kendine acı ektiriyordu...

Bu dünyada ya da kendi içinde dinlenecek bir yeri yoktu.

Bu inanç eksikliği olabilir miydi?

şüphesiz Allah müminleri kalp skneti ile mkfatlandırır, onun bu skneti bilmemesi nedendir?

Onun kıldığı bu namazlar boş mu, kabul edilmeyen, dürüstlük ve sevgi ile dolu olmayan kasıtlı dualar mıdır acaba?

şeyh onun kapısına geldi ve evinde kemikten başka bir şey bulamadı, kendisini doyuracak bir şey bulamadı ve geldiği gibi a geri döndü.

Evde açlıktan başka bir şey yoktu, açlık açlığı yiyordu...

Karısı duştan çıktığında ssleniyor, kıvırıyor, gözüne sürme çekiyor, parfüm sıkıyor, kendini beğenerek yürüyor ve cilveli bir sesle ona (Ya Abdo) diye sesleniyor.

Karısı ondan ne istiyordu...

Bu kadın ona aşk acısı veriyor...

Hangi aşk acısı...

Bu kadın onun içini yakıyor...

Lanet olası bu aktar ve lanet olası her gece bağımlısı olduğu karışımlar...

(Hint Cevizi, sinirleri uyarır ve genleştirir... Tatula yaprakları, ruh halini düzeltir... Haşhaş tohumları da cinsel isteği artırır... Sudan acı biberi, emen otu yağı, Hardal sapları, şeytan otu ve am sakızı bunların birçok etkisi varmış) yle söylüyor denemiş olan aktar şeyh Ma'rûf.

Abdulssd her gün ona diyor ki, Ey şeyh Ma'rf bu karışıma dikkat et.

O her gece bir kapsül alıyordu, ama şimdi iki kapsül alıyor...

Lanet olası aktar, artık onun aktarlığının faydası yok...

Karısı cilveli bir sesle ona ((Ya Abdo)) diye sesleniyor.

O, Abdo'dan ne istiyor?

Aktar da ne yapabilir ki?

Karısının sesi de içini yakıyor.

Kıldığı namazlar da kabul edilmez, onlarda ne parlaklık ne de dürüstlük var.

Kadınlar şeytanın ipleridir.

Her şey karanlık.

Kendisi de karanlık içinde karanlık.

Aptal çocuklarının istekleri de bitmiyor, en başta büyükleri olan, şeytan huysuz ve ateist Fethi.

İlim... İlim... Dünyada artık sofilerin hezeyanlarının yeri yok.

Şeyhlerin dedikleri aptallık içinde aptallık, Allah'ın dostları kendi bereketleri ile atom bombası yapabilirler mi?

O deli benim kitaplarımı parçalıyor...

Babasının bunak olduğunu söylüyor...

Benim hakkımda bunak olduğumu söylüyor...

İtaatsiz çocuk... İlimden ne anlar...

Artık ne ilim ne de bilim adamları için bir saygınlık yok...

Herkes kendisinin bir bilim adamı olduğunu söylüyor...

Lisedeki çocuk kendisinin bilim adamı olduğunu söylüyor, kitapları yırtıyor ve erdem sahipleri ile dalga geçiyor.

Ey Allah'ım, bu senin hoşuna gider mi?

(Ya Abdo) diye, kıyafetlerinin içinden pürüzsüz, yumuşak yılan sesi duyuluyor.

Benekli yılan Âdem'i cennetten kovdurdu. Yumuşak yılan sesi ile onu baştan çıkardı, Allah'a karşı çıkartıp ağaçtan yedirtti, Abdulmaksûd da ağaçtan her gün yiyor. Yemeği de kemik, kemik...

Isıran bir köpek kemik yer...

Ey Allah'ım... Kurtuluşa nasıl gidilir?

Selamete nasıl gidilir?

Hidayete nasıl gidilir?

Neredesin sen Ey Şeyh Ebu Yahya?

Beni niye yalnız bıraktın...

İbrahim bana diyor ki, gel ortak olalım ben senin için bir yol bulurum...

Çiftçilere bakmak için gönderdiğim kültürlü, iyi eğitilmiş, üniversite öğrencisi, ziraat mühendisi kardeşim İbrahim çiftçileri dolandırıyor, karaborsada kimyasal maddeler satıyor, sonra diyor ki ben kendim için helal lokma yemenin yolunu buldum ve haram kazançları ile benim de ona ortak olmamı istiyor.

İbrahim el-Mehdi de benim kardeşim, sevdiğim, yetiştirdiğim küçük erkek kardeşim, öğrenmek ve üniversiteye girmek için, iyi eğitilmiş olarak, yüksek derecede bitirmek için hem bizi hem de ülkeyi onurlandırsın diye geleceğimi ona feda ettim.

İbrahim'in arabası da var...

Gömlekleri de ipek...

Anahtarlığı da altın...

O benden utanıyor, çünkü giysilerim yamalı ve onun denginde değil.

Ve diyor ki namazımın faydası yok.

O haklı...

Ben namaz kılmıyorum.

Allah hepimize merhamet etsin...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ...

Selamet'e nasıl gidilir Ey Şeyh Efendimiz.

Şeyh Efendimiz diyor ki: Elleri arasında altın akan el-Hadi el-Mehdi'nin kimseye ellerini açmaması gerektiğini ve bir kula ricada bulunmasının doğru olmadığını söylüyor, çünkü o el-Maksûd, herkes ona gider

O bana şöyle diyor:

Birçok altına sahipsin, altın ellerinin arasında...

Dilenciliğe elini uzatıp kendini niye hakir görüyor ve aşağılıyorsun?

Cennetin oğlu nasıl elini dünya malına uzatır?

Ve Şeyh Efendimizin sözü hakır.

Bir yandan Şeyh Ebu Yahya'nın kendisi için söyledikleri öte yandan eşi, kardeşi ve oğlunun yaptıkları, söyledikleri aklına geliyordu.

Zeynep: Abdo Bey, gelip bir lokma yemeyecek misin?

Abdulsûd: Ben tokum, elhamdülillah.

Zeynep: Sana dolma yaptım, parmaklarını yersin.

Abdulsûd: Ben tokum dedim sana be kadın.

Zeynep: Nasıl toksun Abdo Bey, sen öğleden beri açsın.

Abdulsûd: Rabbim beni razı etmiş, elhamdülillah.

Zeynep: Sana bir tabak patates getireyim mi?

Abdulsûd: Ben iki tane hurma yiyip Rabbime hamd ettim.

Zeynep: Kardeşin İbrahim ayaktayken üç tabak patates yedi. O da akşam yemeği yemişti, sen de iki hurma ile mi uyuyacaksın?

Abdulsûd: Kardeşim İbrahim ne zamandan beri buradaydı ve üç tabak patatesi de yemiş.

Zeynep: İki gün önce akşam gelmişti, ama sen yoktun, camide geç kalmıştın.

Abdulsûd: Benden ne istiyordu?

Zeynep: Ben ne bileyim... O senin kardeşin, onu sen de tanıyorsun, bazen yılda bir gelir bazen de her gün gelir.

Abdulsûd: Niye her gün geliyor, bizde ne işi var her gün geliyor? Biz onu son seferde bizdeyken en güzel şekilde uzaklaştırmadık mı? Kendi yoluna gitsin ve bizi kendi halimize bıraksın demedik mi, bir daha niye geliyor.

Zeynep: Ben ne bilim Abdo Bey... O senin kardeşin ondan nasıl kurtulacağını sen bilirsin, benim umurumda değil.

Abdulsaksûd: Estağfurullah... Allah'ım Şeytanı utandır... Allah'ım Şeytanı utandır... Ne diyeyim ne diyeyim.

Zeynep: Hiçbir şey deme, Sakin ol... Sakin ol ve Peygamberimize dua et...

Abdulsaksûd: Allâhümme salli 'alâ.

Zeynep ısrarla tekrar sordu: Sana dolma getireyim mi?

Abdulsaksûd: Hayır, sen kendi işine bak, bir şey istemiyorum.

Zeynep kendi işine gitti, arkasında da burun deliklerine hitap eden ve duyguları depreştiren yöresel parfüm kokusu bıraktı.

Abdulsaksûd da Allah'tan af, bağışlama istemeye, şeytanı kovmaya, sağa ve sola sıkça üflemeğe devam etti.

Estağfurullah... Estağfurullah...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ...

Vesvese aklını çeliyordu...

Zeynep... İbrahim...

Gömleği ipek... Anahtarlığı altın... diye kendisi ile kardeşini kıyaslıyor ve aklından geçiriyordu ve devam ediyordu.

Neden üç tabak patates yiyor? Zeynep de o akşam yemeğini yemiş dedi.

Onu bu kadar acıktıran şey nedir?

Her büyük günah için Allah'tan af diliyorum...

Bazı zanlar günahdır.

Bu korkunçtur...

Eli ile geçiştiriyor, sanki bir kâbus uzaklaştırıyor gibi.

Kâbil ve Hâbil...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh

Allah'ım şeytanı utandır...

Allah korusun. Bu Zeynep'in yapmayacağı bir iştir.

Zeynep dışında bunu her kadın yapar.

Zeynep kalbimin derinliği ve sevgilim.

Kadınlar şeytanın ipidir.

Onlarda akıl ve din eksikliği var.

Hayır... Zeynep hariç hepsi.

Zeynep benim kadınımdır. Bu mantıksız...

Bu acı bir şüphe din adamına yakışmaz.

Hayır... Hayır...

Ey Zeynep...

Ey Zeynep...

Abdo Bey... Bir şey istiyor musun Abdo Bey?

Abdulsamed elini cebine sokup kapsülü arıyor, karışımı çıkartıp çiğnemeye başlıyor ve yavaşça ağzında onu sıkıyor... Sonra karısına doğru halsiz olarak yürüyor, sanki karın üzerinde yürüyor gibi.

Artık karışım işe yaramıyor Ey Şeyh Ma'rûf...

Allah lanet etsin sana Ey Şeyh Ma'rûf...

Ertesi gün Abdulsamed, es-Sanadikiyye Kütüphanesinde otururken kûfi yazısı ile yazılmış, eski ve yıpranmış bir kitap okuyordu (*Sahihu'l-Kelâm fi Tefsiri'l-Ehlâm, Li Fakiri'l-Enam Sâlih İbni Sîrîn*) ve geçen gece uykusunda gördüğü o garip rüyanın açıklamasını stresli bir şekilde sayfaları çevirerek arıyordu.

Kafasında o garip rüyanın her anını hatırlıyordu... İnsanlar nasıl arkasından koşuyor o da onların önünden koşuyordu. Nasıl koşmaya devam etti ta ki bir deniz gördü ve içine daldı, fakat o sudan bir deniz değil bir kan deniziydi... Ve nasıl içine daldıysa kan diz kapaklarına, karnına sonra göğsüne kadar ulaştı. Kendisi ile beraber koşan insanlardan hiç kimse cesaret edip onu takip edemedi ve insanlar sahilde durarak onu işaret ediyordu, ama o denize dalıyor ve ufka doğru ilerliyordu. Güneş yavaş yavaş batarken kocaman, sarı parlayan bir halka gibiydi. O da güneşe ulaşmak için yüzmeye çalıştı, ama yapamadı,

fakat güneşin altın ışığından bir avuç alıp cebine koyabildi, ama ışık onun cebindeyken onu yaktı. O da bunu korku içinde cebinden atarak panik içinde uyandı...

Güneş doğana kadar kötü bir şekilde korkudan titredi ve sabah namazını kılana kadar kalbi sakinleşmedi...

Sabahın erken saatlerinde kütüphanesine gittiğinde ilk yaptığı şey, *Sahîhu'l-Kelâm fi Tefsîri'l-Ehlâm*) kitabını arayıp bulmak oldu... Tek bulduğu nüsha, yaprakları çürümüş, yıpranmış ve eskimiş olan nüsha idi...

Her şeyi bir kenara bırakıp sarı kenarlara daldı ve bulmak istediğini aradı...

Ve o kitapta buldukları çok ilginç şeylerdi...

Kitabın yazarı, Abdulmaksûd'un rüyasında, peşinden koşanların ona tabii, destekçi ve sevgili olduğunu söylüyor... O önlerinde yürüyecek ve onlar da onun arkasından yürüyen birçok takipçileri olacak ve peşinden gidecekler... Hidayetinde doğru yolu arayacak... Ancak o, onları zor olan şeylere sürükleyecek; dindâr, sâlih ve dürüst olanlar o zor şeylerin peşinde zorlanmayacak... Böylece birbiri ardına geride kalıp takip etmeyi bırakacaklar ve o, hidayet denizine tek başına dalması için ilerleyecekti... Ve dizlerine kadar gelen kan şüphesiz doğruluğun meşakkati... O avuçladığı ve ceplerine doldurduğu parlak ışıltı bir sürü sınırsız altındı... Ve o kadar çok altına sahip olsa bile ondan vazgeçer ve onu korku içinde atar. Bu yüzden dünyanın altını ve ışıltısı gibi kandıran yok, kitap da bu açıklamalar vardı...

Abdulmaksûd ise bu sözleri titreyerek okuyordu ve Şeyh Ebu Yahya'nın dediklerini hatırlıyor ve neredeyse bu yüzden çıldıracak bir hale geliyordu...

Bir kez daha ona o ilginç kehanet geliyor... O insanlara rehber olmak için zor yolu geçecek ve dünya onun elinin altında olacak ve kendisi birçok altına sahip olacak, fakat parlaklığı onu etkilemeyecek...

Kalbi mutluluktan çan gibi çalıp yakın kurtuluşu müjdeliyordu, sonra her zamanki gibi dükkânda öğlen yemeğine kadar kalamadı ve içindekileri birine anlatmak istiyordu... Sonra elinde bir bohça börek ve İbni Sîrîn'in kitabını sanki bir çocuk kucaklar gibi kucaklayarak yatağında yatan felçli babasına koştu...

Babasına ulaştığı zaman ilk yaptığı şey, gördüğü garip rüyayı ona anlatmak oldu. Yaşlı babasının da oğlunun rüyasını dinlerken önce yüzünde tebessüm oluştu, daha sonra

dişsiz ağzı genişleyene dek sevindi ve babası oğluna dedi ki: “Rüyada kan görmek bir hayırdır ve güneş ışığı da büyük bir zaferdir...”

Güneş ışığından bir avuç alıp cebine koymuşsun, peki buna ne dersin vallahi bu büyük bir şey ve bunun gibi bir şeyi daha önce hiç duymadım...”

Ve oğlu da babasının elini öptü ve ona uzun ömürler diledi... Sonra babasına İbni Sîrîn’in “*Sahîhu’l-Kelâm fi Tefsîri’l-Ehlâm*” adlı kitabındaki açıklamasını da anlattı...

Ve her ikisi de anlatılanları uzun süre konuşmaya devam ettiler ve kitapta yazılanlar hakkında görüş alışverişinde bulundular.

Babası oğluna bu mübarek rüya hakkında sessiz kalmasını ve bundan kimseye bahsetmemesini tavsiye etti. Çünkü birçok kötü insan kötü ruhları ve hasta nefisleri ile bu tür temiz rüyaları pis kokularıyla bozar.

Fakat Abdulsûd babasının öğüdünü yerine getirmede. Buna rağmen kelimeler ona ısrar ediyor, sevinci onu boğuyordu ve rüyada gördüklerini her karşılaştığına anlatmak ve konuşmak dışında hiçbir çıkış yolu bulamıyordu...

Aile öğlen yemeği için toplandığında, Abdulsûd içindeki kelimelerin kışkırtmasına daha fazla karşı koyamadı ve çocuklarının duyacağı şekilde karısına bu garip rüya hakkında ne gördüğünü, babasının yorumunda söylediklerini ve İbni Sîrîn’in “*Sahîhu’l-Kelâm fi Tefsîri’l-Ehlâm*” adlı kitabında ne anlattığını anlatmaya başladı.

En büyük oğlu Fethi bu süre zarfında oturduğu yerde gülmemek için direniyordu... Bu direncin sonunda börekten büyük bir ısırık kopararak utanmadan bir kahkaha attı... Bütün gözlerin kendisine döndüğünü görünce bu sebepsiz kahkaha için bir açıklama yapmak istedi... Sessizce Freud’un⁴³ “*Rüyaların Yorumu*” kitabında böyle bir rüya hakkında söylediklerini hatırlamaya çalıştığını söyledi.

Abdulsûd da öfke ile patladı... Böyle bir kâfir, inançsız sapığı nasıl düşünür ve onun söylediklerinden bir açıklama nasıl alırsın dedi...

Fethi sükûnetle: Belki o kâfirdir, fakat onun rüyalar hakkında yazdıkları büyük üniversitelerde ders olarak alınmış saygın bir bilimdir dedi...

⁴³ Sigmund Freud Avusturya doğumlu Yahudi nörolog, psikanaliz biliminin kurucusu. d.t 06 Mayıs 1856 Pribor Çekya ö.t23 Eylül 1939 Londra Birleşik Krallık.

Abdulgaksûd: Bu üniversiteler bize sapkınlık ve fesatlıktan başka bir şey çıkartmıyor, bizi yoldan çıkaran, bozan ve yozlaştıran bu üniversitelerdir...

Belanın sebebi bu üniversitelerdir...

Bu üniversiteler diyerek Abdulgaksûd küfretmeye ve sövüp saymaya devam etti... Ama sonunda merakına karşı koyamadı, bu yüzden kızgınlıkla şöyle sordu:

“Bu kâfir dinsiz dostun ne diyor?”

Bu sefer Fethi gülümseyerek ve utanarak şöyle cevap verdi...

“Diyor ki, denize dalmak cinselliğin simgesidir.

Abdulgaksûd: Yazıklar olsun sana, Allah belanı versin...

Fethi fırtına kopmuşken ne olursa olsun içinden geçenleri konuşmaya devam etti ve şöyle dedi:

“Rüyanda da dalamadıysan eğer, onun anlamı açıktır.”

Abdulgaksûd: Yazıklar olsun sana, Allah belanı versin... Pis köpek...

Oğluna bir tokat vurmak için elini kaldırdı... Fakat oğlu kapıya sığınıp kaçmakta ondan daha hızlıydı... Zeynep de gülüyordu ve küçük çocuklar da bütün bu kargaşanın anlamını anlamadan gülüyorlardı...

Kapıda duran Fethi'ye gelince, içinden geçenleri konuşmadan duramadı ve bu yüzden kaçmaya hazırlanırken peşini bırakmayıp şöyle diyerek devam etti:

“Arkasından koştuğun güneş ise, o benim tatlı annemdir.”

Bunu söyleyip babasının öfkeyle arkasına fırlattığı sandalye kendisine yetişmeden kaçtı...

O gece Abdulgaksûd uyuyamadı ve oğlunu evden kovmak için ısrarlıydı. O sırada da Zeynep saatler boyu şöyle diyerek gülüyordu:

-Ne oldu sana, onun anlattıklarına inandın mı sen?

Abdulgaksûd: O pis, köpek ve adi bir evlat... Onunla aynı evde kalmam...

Zeynep: Şaka yapıyordu o, sen aklını onun akli ile bir mi tutuyorsun...

Abdulgaksûd: Bu bozuk ve fesatçı, tüm çocuklarımı bana kaybettirecek, bunun el-Ehdâs okuluna gitmesi gerekiyordu... Ben onu... diye devam edecekken Zeynep konuşmasını böldü.

Zeynep: Tamam, ama şerden vazgeç ve bırak bu gece hayırlı geçsin.

Abdulgaksûd: Hayır, ben bu geceyi hayırlı geçirmem...Yemin ederim seni boşar.... Devam edemedi.

Zeynep: Ne? Sen delirdin mi Ebû Muhammed...

Zeynep çığlık attı ve göğsüne vurarak şöyle bağırdı:

“Sen beni bu evde delirtecek misin? Hayır, hayır ben böyle bir duruma asla katlanamam ve bu bir hayat değil... Gece deli dervişler, gündüz de deli çocuklar ve en sonunda da beni boşamak için yemin ediyorsun, benim bu tımarhanede yaşadığım ve içinde olduğum dertlere razı olduğum yetmez mi?

Abdulgaksûd, karısının ani çığlıkları karşısında içine kapandı ve öfkesini yutarak şöyle dedi:

“Sen onun dediği bu boş sözlere razı mısın: O terbiyeli mi yani?”

Zeynep: O küçük, akli küçük ve boş söz konuştu, bu ne yani... Dünya mı yıkıldı...

Abdulgaksûd: Bu terbiyedir.... Bu terbiye ey insanlar...

Abdulgaksûd da bastırılmış bir öfkeyle üflüyor ve homurdanıyordu....

“Utanmaz... Edepsiz... Köpek...”

Zeynep de yüzünü çeviriyor ve gülümsemesini gizliyordu...

Abdulgaksûd bütün gece sağına soluna dönüp üflüyordu...

Keşke yaşlı babasının öğüdünü dinleyip sırrı kendinde saklasaydı ve bu rüyayı kimseye söylemeseydi... Onu bozdular... Temiz rüyasını bozdular...

Pis kokuları ile onu bozdular...

Şeytan bu dünyada her temiz olanı kirletmek ve bozmak için hazırlık yapar...

Nafile...

Şer her şeyi boğuyor...

Hiç kimse şerden kurtulmadan yaşayamaz...

Küfür, dinsizlik ve inançsızlık her yerde...

Karanlık ruhlar her evde...

Çocuklar da iyi insanları ve Allah'ın dostlarını okumak yerine Freud'u okuyorlar.

Freud kim ki!

Kâfir... Zındık... Sapkın... Mürtet... Dinsizdir...

Ahh... Yazıklar olsun bu nesle, üniversitede eğitiliyorlar bilgi üzerine eğitiliyorlar ve sonra Freud ve Freud gibilerinin terbiyesi ile terbiye ediliyorlar...

Abdulsûd 'un kafasında bütün gece dönüp dolaşan ve ona işkence eden tek bir şey vardı, o da zındık sapkının sözleri, çirkin yorumu ve pis bir hikâye anlayışı...

Abdulsûd es-Sanadikiyye mahallesindeki el-Mehdi kitapevinde otururken düşünceleri ve takıntıları bir girdap içinde onun etrafında dönüyordu...

Müşterilere elleri otomatik satış yapıyordu, fakat kendisi etrafındakilere karşı dalgındı ve aklındaki düşünceleri ona binlerce takıntı yapıyordu. O yorgun görünüyor... Yorgun...

Abdulsûd içinden şunları geçiriyordu:

“Allah'ın laneti Aktar Şeyh Ma'rûf'a olsun... O karışımı sahteydi...

Zamanında o karışımın aldığımda ruh halimi aydınlatırdı, ama şimdi alıyorum ve sanki bir çuval alçı gibi yerimde duruyorum, konuşamıyorum ve başımı şişmiş tuğla gibi hissediyorum...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ...

Artık sorumluluk kalmamış...

İnsanlar her şeyde sahtekârlık yapıyor.”

Bu arada dükkâna müşteriler gelip gidiyordu.

Müşteri¹: ‘‘Rehlat Bin Battuta’’ kitabı sizde var mı?

Abdulgaksûd: Yok efendim bizde o çoktan bitti...

Müşteri¹: Onu nerede bulabilirim?

Abdulgaksûd: Belki komşumuz el-Menşavi kitapevinde bulabilirsiniz.

Müşteri¹: Kolay gelsin, Allah sizi korusun...

Bereketin gittiği aşağılık bir dünya içindeki nefisler aşağılanmış... Akıllar sapmış, kalpleri de günahlar kör etmiş... Freud'in kitaplarını okuyorlarmış...

Freud kim ki...

İngiliz sapkınlığının sahibi...

Dinimizi ve dünyamızı yerle bir eden müşriklerden biridir...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh.

Müşteri²: “*Gâyetu'l-Muştak fî Hitâbeti'l-Uşşâk*” kitabı sizde var mı?

Abdulgaksûd: Evet efendim... Var.

Müşteri²: Peki “*et-Tefî'ilet*” kitabı var mı?

Abdulgaksûd: “*et-Tefî'ilet ve Kavafî*” mi?

Müşteri²: Evet...

Abdulgaksûd: el-Abâsirî'nin nüshası var...

Müşteri²: Tamam onu verin...

Müşteri³: Ben de “*Ülfîyyetü İbn Malik*” kasidesini istiyorum...

Müşteri⁴: “*es-Siretu'l-Atire*” kitabını alabilir miyim?

Müşteri⁵: “*Kırâ'atu At-Tali ve el-Kef*” kitabını istiyorum lütfen.

Müşteri⁶: “*Tahdiru'l-Can*” kitabını alabilir miyim?

Abdulgaksûd: Tek tek efendim... Allah insanı tek vücutta iki kalpli yaratmadı... Hanginizle konuşayım...

Müşteri²: Ben “*Hitâbeti'l-Uşşâk*” kitabını istiyorum ilk sırada ben varım.

Abdulgaksûd: Sabret efendim, herkes istediğini alacak, Rabbimiz dünyayı altı günde yarattı. Onu bir anda da yaratabilirdi. Sen al efendim istediğini, sende al “*Ülfîyyetü İbn Malik*” kasidesi ve “*At-Tali*” kitapları yok.

Müşteri⁵: Peki “*Fethu’l-Mendel*” kitabı var mı?

Abdulgaksûd: “*Fethu’l-Mendel ve Kırâ’atu’l-Fincan*” kitabı var ama eski nüsha ve cildi çıkarılmış.

Müşteri⁵: Olsun efendim.

Müşteri⁷: Ben de “*Nûru’l-Ebsâr fî Menakıb Ehli Beyti en-Nebi el-Muhtar*”, “*el-İlhamat er-Rabbaniye fî el-Vaaz ve el-hitap el-Minberiyye*”, “*Burdetu’l-Medih*” ve “*Delâilu’l-Hayrât*” kitaplarını istiyorum.

Abdulgaksûd: Allah için sabırlı olun efendim... Buyur... Buyur... Ne oldu bu dünyaya... Hiç kimse sabretmek istemiyor... İnsanlar sanki kötü ruhlar giyinmiş acelesi var gibi koşuyorlar.

Neredeyse herkes kendi istediğine ol ve olur diyor gibi... Artık koşturan bu kafiye yetiştiremiyorum... Bedenimde bitkinlik oldu ve hareketlerim ağırlaştı ve yavaşladı.

Allah sana lanet etsin Şeyh Ma’rûf... Karışımın sahteydi... diye sinirle tekrarladı.

Sanki kafamda buharlı bir lokomotif var... Sürekli hışırtı... Hışırtı... Hışırtı...

Sanki kolum put kolu gibi zor hareket ediyor...

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh...

Acaba Şeyh Ma’rûf’un aktarlığı sahte mi, yoksa bu yaşta aktar ilaçları kullanmanın faydası yok mu?

Gözlerim baygın bakıyor her şeyi çift görüyorum...

Ya Muhammed... Ya Muhammed... Ya Muhammed... Bana hayrına kahveden bir bardak çay söyle kahveci. Şelbî amcaya da söyle demli kuşrî⁴⁴ çayı olsun ve de ki bu çay Abdulgaksûd amca için. Hadi kalk oyalanma kardeşim diye seslendi.

Allah’ım bizi her türlü kötülükten koru.

⁴⁴ Mısır ve kuzey Afrika’ya özgü bir çay.

Allah'ım hayatımızı en güzel sonlar ile sonlandır.

Allah'ım bizden razı ol.

Allah'ım bize merhamet et.

Kafamın içinde sanki demir bir ağırlık var.

Allah sana lanet etsin Şeyh Ma'rûf.

Ben yokken kardeşim İbrahim, eve eşimin yanına gelmiş, üç kâse patatesin hepsini karnı tok olmasına rağmen yemiş.

Onu bu kadar acıktıran ney...

Bunca zamandır evimde ne yapıyordu?

Bütün büyük günahlardan Allah'a sığınırım.

Ey Zeynep işte bu sondur.

Freud yüzmeyi bilmiyorum diyor.

Köpek... Ya ben ya da o bu evden gidecek, o köpek bu evde yaşıyorsa ben bu evde kalamam. O benim oğlum değil ve onu tanımıyorum.

Şeyh Ebu Yahya... Bekleme yardım et...

Ben bir kan denizine dalıyorum.

Abdulsûd aklından bunları geçirirken o sırada kahvede söylediği çayı geldi.

Kahveci Muhammed: Abdulsûd amca çayınız.

Abdulsûd çaya baktı ve çayın rengi kan kırmızısı gibi diye aklından geçirdi.

Muhammed: Başka bir isteğin var mı Abdulsûd amca?

Abdulsûd: Allah hepimize lütfundan versin.

Bu insanlar sokakta neden bu kadar hızlı hareket ediyor... Niye koşuşturuyorlar... Sanki bir anda bütün dünya bitecek... Sanki kıyamet kopacak...

Kimsenin görmediği zebani ve cinlerin kırbaçladığı deli atlar gibi her yere zıplıyorlar.

Allah'a sığınırım...

İnsanı titreten korkunç bir dünya bu...

Çaydan bir yudum içerek, ah çayın tadı nefis, lezzetli ve sıcak dedi.

Ey Zeynep senin de kucağın böyle nefis lezzetli ve sıcacık titrememi iyileştirir...

Ben de yalnızım, bütün dünya benden kaçıyor ve beni yalnız bırakıyor...

Ey şeyh Ebu Yahya... Ey kadıların kadısı neden benim lehime yargılamıyorsun?

Avukatın sözlerine ikna olmadın mı?

O Avukat Allah'tır.

Bütün dünya beni suçluyor.

İşlemediğim bir suçlama ile itham oluyorum.

Ben suçsuzum...

Zeynep'i öldüren de ben değilim.

Onu öldüren İbrahim.

Onu öldüren İbrahim ve cesedini ipek gömleğinde sakladı.

Sayın hâkimler,

Gerçek suçluyu buraya çağırın... Ben suçsuzum...

Şeyh Ebu Yahya: Sen suçsuzsun Abdulsûd Bey... Biz seni suçlamak için çağırmadık.

Abdulsûd: Şeyh Ebu Yahya, siz misiniz saygıdeğer efendim... Siz burada mısınız?

Şeyh Ebu Yahya: Sen bizim efendimizsin... Sana müjdeyi vermek için biz buradayız.

Abdulsûd: Müjde mi?

Şeyh Ebu Yahya: Allah'tan gelen müjde.

Abdulsûd: Ya Sübhanallâh.

Şeyh Ebu Yahya: İlâhi lûtf, Peygamberi olman için seni seçti...

Abdulsûd: Ya Sübhanallâh.

Şeyh Ebu Yahya: Sen bu suçlamalardan ve şüphelerden kurtuldun. İnsanlar arasında kastedilen sensin...

Dünyayı kurtuluşa erdirecek beklenen el-Hadi el-Mehdi sensin.

Abdulsûd: Ya Rahmân... Ya Rahîm...

Şeyh Ebu Yahya: Kalk ve tabilerini götür.

Abdulsûd bu garip müjdeyi aldığından beri Hz. Hüseyin'in kapısını terk etmeyip tamamen değişime uğradı, sakalı uzadı, zayıfladı, kıyafetleri yırtık ve kirliydi, gözleri garip bir şekilde parlıyordu...

Şaşkın bir şekilde yürümeye başladı, sanki havada yürüyor, ardı ardına vaazlar veriyor, ellerini sallıyor, sanki büyük bir kalabalığa konuşuyordu ve cömert bir şekilde gülümsüyordu. Sonra aniden yüzünü buruşturup kızıyor ve sinirleniyor, sonra sakinleşiyor, gülüyor ve elini uzatıp hayaletler ile tokalaşıyordu...

Haccınızı Allah kabul etsin efendim... İnşallah seneye de nasip olur ve cennette Hz. Peygamber'in yanında buluşuruz...

Vasiyeti unutmayın.

Vasiyet emanettir ey kardeşlerim.

Herkes ülkesine gittiğinde bu mesajı götürsün... Mehdinin mesajı...

Bu mesaj beş cümleden oluşur...

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Tüm yaratılanları sevin...

Dünya insanlarını affedin...

Memnuniyet, hoşgörü ve razı olmak... Ve kaza ve kadere razı olun...

Ya Rab kelimesi de

Ya Rab... Herkes fani, sadece tek ve baki...

Yeryüzünde bulunanların hepsi fanidir...

Hayy... Kayyum... İnsanların yaratıcısı.

Tüm bu dünya aldatıcıdır ey kardeşlerim...

Hepsi resim, hayalet ve rüyalardır...

Geçici bir yerdir...

Musibet ve imtihandır.

Kerîm... Kerîm...

Hepimizi kazandırır...

Abdulgâsîd Hz. Hüseyinî'nin türbesinin kapısında yaşıyor, orada yiyor, orada içiyor ve orada uyuyordu...

Kitabevini de onu yapanların insafına bırakmıştı...

Bazen yanından geçip gider ve orayı tanımıyor gibi kapısına gözlerini dikerek bakardı...

Çocukları, karısı ve evi, tüm bu dünya onun için sis içerisinde kaldı... Zira o çocuklarının yüzüne bakıyor ve onları tanımıyordu, karısının da yüzüne bakıyor ve onda hiçbir anlayış ya da farkındalık belirtisi olmuyordu...

Yolda gördüğü her çocuğu kucaklayıp ey oğlum, her yaşlı Şeyh'i de kucaklıyor ve ona ey babam, her yaşlı kadının sırtına vuruyor ve ona: ey annem ve her genci de durdurup ona ey kardeşim... diyordu.

Ama hiçbirini diğerinden ayırt edemiyor... Hiçbirinin ismini bilmiyor... Tüm dünya isimsiz... Ve onu susturabilen seçkin ve belirli kişiler değildi, her birinin bir ismi vardı...

Aksine bu bir sevgi dünyası... İsimler zaman zaman değişiyor, kayboluyor ve yaratıcılarına gidiyor, çünkü bu onu ilgilendirmiyordu...

Deli...

Deli...

Herkes ona deli diyordu... O ise şefkatliydi...

Çocukları onu kendisine döndürmeye ve onun aklını başına geri getirmeye çok uğraştılar, ama nafile...

Karısı Zeynep kendisine gelmesi için ağladı, yalvardı ve ellerini öptü...

Zeynep: Ben Zeynep Abdulsûd... Tanımadın mı? Ben senin eşim...

Abdulsûd: Zeynep'i İbrahim öldürdü... Allah rahmet eylesin...

Zeynep: İbrahim kim? Aklına ne oldu... Sana yazıklar olsun bizi acıda bırakıyorsun... Biz sana ne yaptık... Sebep olanın Allah belasını versin... Kim sebep olduysa Allah belasını versin...

Abdulsûd: Kim sebep olduysa Allah onu affetsin...

Ne Umut... Ne de bir fayda...

Sonsuza kadar yüzlerine kapanmış kapıyı çalıyorlardı...

Memnuniyet hoşgörü ve razı olmak... Kaza ve kadere razı olun...

Merhameti olmayanlara merhamet edin...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Ya Rab kelimesi de

Ya Rab...

Çocukları da Ya Rab diyor...

Zeynep de Ya Rab diyor...

Umut yok...

Fethi ise küfür ediyor, sövüyor, lanet okuyor ve ruhundaki batıl şeyler ile olan kitabevini yakacağını söylüyor...

Eve yerleşmiş olan İbrahim ise Zeynep'e her gün abisi Abdulsûd'un bittiğini, aklını kaybettiğini, kesinlikle çıldırdığını, onun yerinin de akıl hastanesi olduğunu, o böyle sokakta dileniyorken aileye utanç getirdiğini söylüyordu...

İbrahim: Biz neyi bekliyoruz... Sağlık merkezine haber edelim... Akıl hastanesine götürsünler diye...

Zeynep inanmayarak göğsüne vuruyor ve şöyle bağırıyor:

Zeynep: Akıl hastanesi mi! Vay başıma gelenlere! Peygamberin üzerine yemin olsun ki asla olmaz. Çocuklarımın babası akıl hastanesine mi gitsin... İmkânsız...

İmkânsız... Ömrümün sonuna kadar ona ben hizmet edeceğim başım gözüm üstüne, bunları İbrahim'e söyleyerek ümitsizlikle saçlarını parçalıyor ve ağlıyordu...

İbrahim: Zeynep bu üzüntünün sonu ne! Yani aklı geri dönecek mi, bitmiş, olan oldu ve kaderi, bu sanki ölmüş... Şimdi onunla ölü arasında bir fark yok... Onu ölmüş say ve kendini rahatlat...

Zeynep de İbrahim'in bu acımasız sözlerine ağlayarak yüzünü tokatlıyordu...

Zeynep: Öldü mü? İbrahim Bey bu dediğin söylenir mi... Ondan sonra ben yaşayabilir miyim? Ondan sonra ben rahatlığın tadını alabilir miyim? Asla... Böyle bir söz söylemen doğru mu İbrahim Bey.

İbrahim: Seni böyle üzgün görmek zoruma gidiyor...

Yumuşaklıkla elini tutup ona yaklaşıyor... Ama Zeynep sert bir şekilde elini çekip sonsuz çirkin üzüntü ile dolu sert bir bakışla ona bakıyordu...

Zeynep'in sert tavrından sonra İbrahim, kardeşi Abdulsûd'un sözleri ile alay etmek ve Zeynep'e onun deli olduğunu anlatabilmek için;

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Tüm yaratılanları sevin...

Dünya insanlarını affedin...

Memnuniyet hoşgörü ve razı olmak... Kaza ve kadere razı olun...

Gerçekten o deli...

Deli, tam bir deli...

Kalbinde merhamet olmayanlara nasıl merhamet ederiz...

Zalimi nasıl affederiz...

Tüm yaratılanlara nasıl sevgi verebiliriz. Bütün yaratılanlar kanlı kurtlar gibi...

Abdulsûd delidir...

Zeynep: Hayır, aksine o zavallıdır... Çünkü bu hayatı insan deli olmadan yaşayamaz...

Zeynep kocası hakkında böyle düşünüyor, elini yanağına koymuş, sessizce ağlıyor ve içinden böyle iyi bir adama aklını kaybettiren tüm şeyhlere mahvolmaları için beddua ediyordu...

Zeynep'in aklından geçen ve anlamadığı tek şey Abdulsûd'un neden kendisinin öldüğünü ve İbrahim'in onu öldürdüğünü söylemesiydi.

Hangi garip şüpheler aklında yatıyordu...

Deliliği ona ne düşündürüyordu...

Nasıl düşünüyordu...

İbrahim, ağabeyinin evinin kapısı sürekli yüzüne kapalı bir halde buluyor, abisinin karısının sürekli asık suratlı olmasından başka bir şey görmüyordu, ümitsizliği ona, ailenin ismini taşıyan ve onu yerlere atan aptal Abdulsûd'u düşündürüyordu.

İbrahim kurtuluşu kendi yöntemleri ile düşündü.

Bu kurtuluş da Abdulsûd'dan kurtulmaktı...

Bu sefer Zeynep'ten izin almak için gelmiyor, bunun yerine insanların güvenliği ve sağlığı için kendisinin de korktuğu deli bir kardeşinin olduğunu doktora bildirmek için hemen sağlık merkezine gidiyor.

Ve böylece Abdulsûd'a deli gömleği giydirilip o da çılgınlık atarak ve ellerini kollarını sallayarak görevli biri ile akıl hastanesine gönderiliyor...

Görevlinin yanında hastaneye gitmekte olan Abdulsûd zihnine kazıdığı şu sözleri tekrarlıyordu.

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Tüm yaratılanları sevin...

Memnuniyet hoşgörü ve razı olmak... Kaza ve kadere razı olun.

Ve... ya Rab kelimesi de

Vasiyet emanettir ey kardeşlerim.

Herkes ülkesine gittiğinde bu mesajı götürsün... el-Mehdi'nin mesajı...

Bu mesaj beş kelimedenden oluşur...

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Fakat onlar onun sırtına vurup susturuyor ve sertçe kahkaha atıyorlardı...

Beklenen el-Mehdi, akıl hastanesindeki odasında tek başına yatmıyordu, yanında başına üç tüy koymuş ve Napolyon olduğunu söyleyen bir adam, odanın diğer tarafında da sarıklı üçüncü bir adam Harun er-Reşîd olduğunu söylüyor ve köşede sakallı dördüncü bir adam gün boyu resim çiziyordu ve ona Picasso diyorlardı...

Picasso, önüne büyük bir kâğıt koyup üzerini kömür ile çiziyor, ara sıra da sakalı ile oynuyordu. Çizimi uzaktan izliyor, bir gözünü açıp diğerini kapatıyor ve bir kaşını kaldırıp yakından bakıyordu... Sonra aniden tabloyu kaldırarak ayağa kalkıyor ve onu herkesin önüne koyup sükûnetle şöyle diyordu:

“Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?”

Hastalar birbiri ardına gelip kâğıda bakıp mırıldanıyorlardı...

-Kim?

Picasso, ortada karidese benzeyen resme işaret ederek şöyle diyordu:

-Âdem efendimizin resmi...

Napolyon resmi dikkatle inceledi ve sonra kendinden emin bir sesle şöyle dedi:

-Hayır, Âdem efendimiz değil, bu Kleber,⁴⁵ ben onu tanıyorum.

Ve resimdeki bir noktaya işaret edip şöyle dedi:

-Bu da Kleber'e kendi elimle verdiğim madalya...

O sırada koğuştaki tüm hastalar kâğıdın etrafında toplanmış ve onu almaya çalışıyorlardı. Napolyon da o esnada askeri bir duruşla ayağını yere vurup şöyle bağıırıyordu:

Dikkat...

⁴⁵ Asıl adı Jean Baptiste Kleber Fransız general d.t Strazburg Fransa 1753. ö.t Kahire Mısır 1800.

Sonra büyüklük ve kibirlilik içeren düzenli adımlarla kapıya doğru yürümeye başladı...

Kapının yanında durup ikinci kez dikkat kelimesini söylemeden iki kere döndü... Bir grup ziyaretçi hemşire ile yürüyordu ve bugün ziyaret günüydü... Her ziyaretçinin elinde bohça, çıkın veya küçük bir çanta vardı...

Zeynep, koridorun sonunda görünüyor, şaşkınlıkla sallanıyor ve soluk gri duvarlara yaşlı gözlerle bakıyordu... Ve her adımda durup şöyle soruyordu:

“Dokuz numaralı oda bu mu efendim?”

Görevli: Kimi sordunuz hanımefendi?

-Abdulgaksûd... Abdulgaksûd el-Hadi

Görevli: Aha dokuz numaralı oda karşınızda.

Zeynep soluk, zayıf, güzelliği sönmüş, sanki yirmi yaş büyümüş gibi görünüyordu.

Bir hemşire yanına doğru geldi:

Hemşire: Kime baktınız hanımefendi?

Zeynep: Abdulgaksûd el-Hadi el-Mehdi'ye baktım dedi Zeynep...

Hemşire de gülümseyerek şöyle dedi:

Hemşire: Beklenen el-Mehdi mi... O burada... Buradan buyurun...

Sonra onun taşıdığı bohçaya bakarak anlamlı bir sesle konuşarak ona yaklaştı:

Hemşire: Kibrit, sigara ve ispirto ocağı yasaktır hanımefendi.

Zeynep: Kibrit, sigara ve ispirto ocağı yok ki...

Amacı için bir çıkış bulamayınca şöyle diyerek yine bir uyarıda bulundu:

Hemşire: Yemek de yasak...

Zeynep avucuna beş kuruş koymak için elini uzattı ve o da elinden alırken cıvık bir gülümseme ile gülümsedi.

Hemşire: Buradan buyurun...

Zeynep koğuştan içeri girdi...

Napolyon'un grubu kapıda duruyordu, Abdulsaksûd ise tek başına bir köşeye kilitlemiş, elinde tespih ile mırıldanıyordu... Zeynep hızlıca ona doğru koştu, endişeyle onu kucakladı, kafasını kaldırdı ve gözlerinin içine baktı.

Gözleri şişmiş ve kızarmıştı, yanakları incelmış, yüzünün kemikleri belli oluyordu, dudakları solmuş, kafası ustayla tıraş edilmiş ve şekli garipti, görünüşü hasta ve olduğundan daha dalgın görünüyordu.

Onu yatağa oturttu ve kendi de yanına oturdu, hâlâ tespihi ile mırıldanıyordu, hemşire de ona bakarak dedi ki:

Hemşire: Aslında biz ona elektrikle seans yaptık, bu yüzden biraz dalgın... Ama yarın iyileşecek ve ona her hafta bir seans yapacağız, hastalığı azalıp sana dönecek Allah'ın izni ile.

Zeynep hemşireye fısıldayarak sordu:

Zeynep: Hâlâ sayıklıyor mu?

Hemşire: Elektrikten sonra sayıklamayı bıraktı ve sustu, gördüğün gibi de köşede tek başına oturuyor.

Zeynep: Acaba bu elektrik yorar mı?

Hemşire: Hayır asla, bunu hiç kimse hissetmez.

Ellerini ovuşturarak yılmış sözleri ile konuşmaya devam etti.

Hemşire: Ben varken yorulur mu hiç, ben neredeyim ki elektrik günü ben onu asla yalnız bırakmıyorum.

Zeynep: Allah razı olsun, her şey Rabbimizin yanında ve silinmez, bu iyi bir adam, ömür boyu kimseye zararı olmadı. Sebep olanın Allah belasını versin.

Abdulsaksûd sanki uykudan uyandı ve titrek bir sesle şöyle dedi:

Abdulsaksûd: Sebep olanı Allah affetsin, Allah herkese merhamet etsin, Allah herkese merhamet etsin, Merhameti olmayanlara merhamet dilemek gerekir bize...

Zeynep yanağına akan gözyaşını sildi, sonra getirdiği bohçayı açıp içinden bir tavuk çıkartıp Abdulsaksûd'un önüne koydu, bohçaya gözlerini açıp bakan hemşireye baktı ve ona bir dilim portakal verdi.

Abdulgaksûd bir makine gibi yemeye başladı ve iştahlı bir hayvan gibi çiğniyordu.

Zeynep hemşireye endişe içinde tekrar sordu:

Zeynep: Görünüşe göre ona hiç yemek vermiyorsunuz.

Hemşire: Nasıl olur biz ona hiç yemek yedirmez miyiz, özellikle de bu ihtiyar mübarek adama mutfaktan çıkan en büyük et parçasını ve en güzel peyniri ayırıyorum.

Zeynep: Bu adam zayıflamış ama diye cevap verdi.

Hemşire: Olabilir... İlk başta elektrik böyle yapar, ama sonra kilo alıp öncekinden daha iyi olacak...

Zeynep üzülerək elini yanağına koydu ve şöyle dedi:

Zeynep: Bize bunu yapanın Allah belasını verdi... Onları hapse attılar...

Bunları duyan Abdulgaksûd tavuktan yüzünü kaldırdı ve ilk kez eşi Zeynep'in yüzüne baktı.

Sonra Zeynep rahatça devam etti:

O hapse gitti... Kardeşin seni bu duruma düşürdü ya Allah onu hapse attı... Onun ellerini kelepçeleyp suçlu ve tutukluların arabasına koydular... Allah kimsenin yanına bırakmaz.

Bunları duyan Abdulgaksûd kirli elbisesinin kolu ile gözlerini sildi ve ağlamaya başladı...

Zeynep: Sen niye ona ağlıyorsun... Fakir çiftçilerin parasını yiyen ve onların kimyasallarını çalıp satan... İçinde kooperatiften çaldığı binlerce fiskiye makinesinden oluşan bir deposuna el koydular... Onun için ağlamaya değer mi hiç dedi.

Abdulgaksûd ağlıyor, gözlerini siliyor ve kekeliyordu:

“Lâ İlâhe İllallah... Lâ İlâhê İllallah...”

Zeynep kuru bir sesle şöyle dedi:

Zeynep: Herkes hak ettiğini bulur... Zulüm eden de zulüm görecektir...

Abdulgaksûd kekeliyordu:

-Zulüm edenleri bağışlayın...

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zeynep ise kuru bir sesle şöyle diyor:

Merhameti olmayanlara merhamet... Merhamet eden kaybediyor...

Abdulsûd kekeleyerek:

Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ... Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ...

Zeynep bir portakal çıkartıp Abdulsûd için soydu... Zeynep'in gözleri sert, cansız bir şekilde yuvalarında dönüyor ve odanın içine ümitsizce bakıyordu...

Hemşire cıvık sesi ile tekrar şöyle dedi:

Hemşire: Ona her gün çay getiriyorum... Ona senin hatrın için çay getiriyorum...

Ellerini ovalayarak şöyle devam etti:

-Çay yasak olmasına rağmen...

Zeynep de üzüntü ile şöyle dedi:

-Burada yasak olmayan ne var ki... Yemek bile yasak...

Hemşire heyecanla şöyle dedi:

-Beyefendi gibi değerli insanlar için her yasak, serbest olur...

Her hizmet için mutlu bir ses tonu ile şöyle devam etti:

-Biz biliyoruz beyefendinin büyük bir makama sahip, yüksek bir yönetici olduğunu ve biz hepimiz onun rahatlığı için uyumuyoruz...

Zeynep gözlerini kaldırarak hemşireye baktı... Neredeyse onun yolu kaybettiğini söyleyecekti, ama biraz tereddüt etti, sonra açgözlü uzanmış ele on kuruş daha sıkıştırdı... Zarar vermeyen bu söylentiye yaymaya teşvik etti.

Beyefendi söylentisi... Yüksek bir yönetici... Soluk, tozlu duvarlar gözlerinin önünde korkunç bir şekilde yükseliyor, içindeki tüm bu hayaletleri eziyordu... Ama umut yok...

Beyefendi olmak ve büyük bir yönetici olmaktan başka bir umut yok... Belki bu yöneticilik ve bu otoritenin şefaati olur...

Etrafına gözlerini açarak ve şaşkınlıkla bakıyordu. O arada Harun er-Reşîd geniş bir gülümsemeyle sarığını düzelterek ve elleriyle alkışlayarak şöyle bağırarak yanına doğru geldi:

“Ey Cafer... Ey vezirim Cafer... Daha sözlerini tamamlamadan hemşire onun sırtına bir tokat ve tekmeyle vurarak onu koğuşun kapısına kadar kovdu...”

Zeynep ise korkudan titriyor ve Abdulsûd’a tutunuyordu...

Abdulsûd da gizemli sesiyle şöyle fısıldıyordu:

-Merhameti olmayanlara merhamet...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Tüm yaratılanları sevin...

Bu olaylar olurken Fethi de ailesinin rızkını kazanmak için es-Sanadikiyye kitapevinde kitap satmaktan başka bir yol bulamadı... Çünkü babası hastanede, amcası hapisanede ve dedesi evde felçli idi... Geçimini sağlamanın başka yolu yoktu...

Bu iş kendisi için kötü bir işti ve nefret ediyordu...

Bu kitaplar...

Hareket özgürlüğü olsaydı ve elinden gelseydi hepsini yakardı...

Sattığı bu sözlerde ne bir hayır ne de doğru yolu gösterici şeyler vardı.

Ancak bunlarda sapkınlık ve aldatma var...

Kafasının içinden bunlar geçiyordu...

Birçok kere kitapevinden elini çekmeye çalıştı, fakat her seferinde annesi ağlıyor, ellerini öpüyor ve yalvararak şöyle diyordu:

-Kazandığımız bu otuz cüneyh bize çok lazım...

Ama bu bir kazanç değil, bu bir kayıptı... Ülke iyiye gidiyor ve aydın bir geleceğe doğru ilerliyordu... Ancak o dervişlerin ve büyücülerin yayınlarını tanıtmak için yer alıyor... Bu bir suçtur...

Zeynep: Eğer sen bu kitapları satmaz isen başkası onları satacak... Bu dünyanın sahibi Allah, o böyle yaratmış... Sen mi dünyayı yarattın ki onu bir saniyede değıştirmek istiyorsun...

Fethi: Evet dünyayı bir saniyede değıştirmek istiyorum...

Zeynep: Senden başkası daha başarılı olurdu... Dünya binlerce yıl böyle bu sözlerle yaşıyor... Şimdi sen gelip insanların akıllarını mı değıştireceksin...

Fethi: Evet akıllarını değıştireceğim... Akıllarını değıştirmem lazım...

Zeynep: Eğer biz bu kitapları satmaktan vazgeçersek insanlar ne yiyecek ne de doycak... Biz aç kalacağız fakara babanın elbiseleri yırtılmış hastanede yatıyor, vallahi o aç ve çıplak kalacak.

Fethi aklına babasının hatırasını getirdiğinde çöküyor, düşünceleri de tamamen duruyordu ve cevap verecek bir söz bulamıyordu.

Çocukluk duyguları... Aile bağları... Ve o insanlık denen şeyler...

Bunlardan kaçış yoktu...

Gerçeklik isteksizce kabul edilmelidir...

Herkese zarar vermeden ve kimseye adaletsizlik yapmadan insanların koşullarını bir sıçrayışta değıştirmek mümkün değil... Bu bir trajedi...

Ve her yıl olduğu gibi Hz. Hüseyin'in doğum günü gelmişti. Seyyar satıcılar, muska yazıcılar, dervişlerin sesleri sokaklarda yükseliyordu.

Hayy... Hayy... Sonsuz olan Allah'ı tenzih ederim...

Emir Allah'ındır... Mülk Allah'ındır... Şifa veren Allah'tır... Hidayet veren Allah'tır... Rızık veren Allah'tır... Her şey O'ndandır...

Ey kardeşlerim haram parayı yemekten sakının...

Hepsi gidicidir...

Hepsi gidicidir...

Hz. Peygamber'e dua edin...

Helal yemek... Helal rızık... Dış temizlik... İç temizlik... İyi niyet... Güzel ahlak... Salih dua... Ya Rabbim sözü... Bunlar cennetin anahtarıdır...

Namaz farzdır... Ne bekliyorsunuz...

Sadece ahireti isteyin...

Bu iş Allah'ın izniyle geçecek, sana dediğim bu iki kelime için beni dinle ve Allah'a tevekkül et. Gece de bu rukye'yi oku ve kafanın altına koy...

Önemli değil efendim... Nasibimizde ne varsa ver, az olsa bile bizi razı eder...

Yardım Ey Hüseyin... Yardım...

Mekke'den tütsü... Hz. Peygamber'in memleketinden...

Dükkâna bir tütsü dalgası girdi ve dükkân yoğun mavi bir dumanın içinde boğuldu. Fethi de boğulduğunu hissetti ve şiddetli bir şekilde öksürmeye, ellerini sallamaya, dervişlere, ahmaklara, aptallara, manyaklara küfür etmeye ve sövmeye başladı... Afyon, uyuşturucular ve uyuşturucu madde tüccarları... Vehimler ve hayaller toptan ve perakende aktarları...

Her hastalığın bir tılsımı varmış.

Her problemin bir nazarlığı varmış...

XX. yüzyılda... Uzay, atom ve füzeler çağında...

Kâhinler kaldırımlarda ikonlar satıyorlar...

Mavi çinko ile göz iltihabını tedavi ediyorlar ve soğan yapraklarına hiyeroglif formüller yazıyorlar...

Gülsün mü?

Ağlasın mı?

Delirsin mi?

Akıl alamaz Mısır menşeli... Bay el-Bedevi'nin mührünü taşıyan yüzde yüz Mısırlı Arap ve yerel ürünü Vakıflar Bakanlığından garantili...

Turistlerin gelip baktığı, halka açık, yasal ve ruhsatlı köle pazarları...

Abbasî akıl hastanesi gibi...

Tüm bu aptalları burada toplayıp, başlarından asarak büyülerini yakıp Kale katliamı gibi yapılması gereken bir meydan burası...

Yoğun tütsü dumanından kurtulmak için dışarı çıkan Fethi, bunları düşünürken bir anda bir zamanlar babasının çok sevdiği Şeyh Ebu Yahya'nın sesini duydu...

-Râhman... Rahîm... Hayy... Kâyyum... Eşi olmayan göze görülmeyen... Sıkıntıları gideren... Muhtaçların duasını kabul eden... Ehed... Ehed... Ehed... Samed...

Şeyh Ebu Yahya! Ta kendisi, sakalı, asası, tespihi ile bu Şeyh Ebu Yahya'ydı...

Felaketin temeli ve belanın sebebi...

Canlı kanlı bir şeytan...

Bu sefer elimden canlı kaçamayacak... diye söylendi.

Fethi'nin tüm öfkesi ellerinde toplandı... Şeyh'in yolunu kesti, onu yakaladı ve boynundan tuttu ve onu öfkeyle salladı...

Fethi: Bir daha ey aptal seni... Burada bir daha seni görürsem yok edeceğim... Duydun mu? Seni yok edeceğim...

Ama Şeyh Ebu Yahya bir boğa kadar güçlüydü ve çimentodan yapılmış gibi kalın bir boyun yapısı vardı... Garip bir sakinlikle şöyle söylerken Fethi'yi sertçe ittirdi:

Şeyh Ebu Yahya: Yavaş beyefendi... Yavaş ol... Ne yapmak istiyorsun... Ölmüş adamı mı öldürmek istiyorsun... Bu işi Azrail'e bırak... Sana ne... Niye günah taşıyasın... Lâ İlâhe İllallah...

Sokağın her yerinden insanlar toplanmaya başladı... Ama Şeyh öfkeyle onları geri çevirdi:

Şeyh Ebu Yahya: Herkes kendi işine gitsin... Ey kardeşlerim niye burada duruyorsunuz...

İki kişinin birbiri ile şakalaşmalarını ömrünüzde hiç mi görmediniz... Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh ... Dostların şakalaşmaları haram mı?

Bir yandan bunları derken bir yandan da Şeyh onlara sopasıyla vurmaya başladı...

Kalabalık gülmeye başladı...

Fethi de bu çılgın, tuhaf yaşlı adamı incelerken öfkeyle gülmek için kendini tutamadı...

Şeyh ise kitapevinin kapısına çağrılmadan oturdu ve enfiye kutusunu çıkarttı, sonra burnuna çekip hapşırmaya başladı ve gözünün ucuyla Fethi'ye dalgayla şöyle fısıldayarak bakıyordu:

“Senden korkmuyorum başkalarının işine karışma, sen kendi işine bak ve zamanı akışına bırak, sana ne ey kardeşim yarına niye karışıyorsun... Yarın olacak mı olmayacak mı sen biliyor musun? Belki yarın olmaz... Sen bugünü güzel yaşa daha iyi...”

Fethi kızarak patladı ve şöyle dedi:

“Zaten biz güzel yaşayamıyoruz... Güzel yaşayamıyoruz ey Aptal Şeyh...

Şeyh: O zaman güzel ölelim...

Öfkeli ve sinirli bir şekilde Fethi tekrar Şeyh'i yakaladı ve omuzlarından salladı...

Fethi: Sen deli bir adamsın... Deli... Sen bizim nasıl güzel ölmemizi istiyorsun...

Şeyh: Birbirimizi öldürmekten ve yok etmekten daha iyi değil mi...

Aniden Şeyh ağladı ve şöyle mırıldandı:

“Ey Abdulsamet bütün bunlar ölümdür... Öleceğiz... Öleceğiz... İşte bu yüzden güzel ölelim diyorum... Çünkü bir fayda yok...

Ve Fethi tekrar onu sert bir şekilde sallayarak şöyle dedi:

-Hayır... Faydası var ey kalın kafalı Şeyh...

Şeyh: Ey Abdulsamet bana faydasını göster o zaman...

Fethi: Faydasını sana göstereceğim...

Şeyh: Elini öpeyim göster...

Fethi: Sana yeni bir elbise getireceğim ey kalın kafalı Şeyh, seni yıkayıp giydireceğim...

Şeyh: Yavaş ol ey Abdusselâm... Adım... Adım ey Abdusselâm... Elbiseden önce şapkayı ver ey Abdusselâm...

Fethi: Sizin eve aydınlık ve su getireceğim...

Şeyh: Önce kalbimi aydınlatsan daha iyi olmaz mı?

Fethi: Sizin evde aydınlık ve su var mı ki ey kalın kafalı Şeyh...

Şeyh: Ey Abdussamet evim yok ki benim, evim Allah'ın kapısı...

Fethi: Bütün insanlar senin gibi evsiz barksız mı olsun istiyorsun ey kalın kafalı Şeyh...

Şeyh: Yapamıyoruz ey Abdussamet...

Fethi tekrar onu öfkeyle sallamaya devam etti:

Fethi: Sen deli bir adamsın ey Şeyh Ebu Yahya... Sen deli bir adamsın ey Şeyh Ebu Yahya, akıl hastanesine götürülmen lazım... Orada senin aklına aydınlık, su ve lağım sokacaklar ey deli adam... Ben seni babamı akıl hastanesine gönderdiğin gibi göndereceğim...

Şeyh Ebu Yahya kendini Fethi'nin ellerinden kurtardı ve karanlıkta mırıldanarak, ellerini bir kelimeyle diğerinin arasında sallayarak uzaklaştı...

Şeyh: Babanı kendi ayakları götürdü ey abdulsamet... Dünya sevgisi onu götürdü... Baban ömründe benim peşimden gelmedi...

Fethi Şeyh'in arkasından koştu...

-Buraya gel ey aptal adam...

Şeyh kalabalığın içinden onlarca insanın arasına karıştı...

-Aleykümselam ey Abdusselâm diyerek gözlerden kayboldu...

-Genç yanındaki o aptal adamı yakala diye seslendi Fethi...

Ancak o aptal adam çoktan insanların arasında kaybolmuştu. Onu bu kalabalığın içinde bulmak mümkün değildi... Şaşkınlık, şefkatli ve dehşet ile Fethi etrafında dönüp duruyor... Elindeki sigaranın sonuna kadar yandığını parmakları yanmaya başladığında fark etti. Bekleyişinin uzun sürdüğü görülüyordu.

Belki de Şeyh Ebu Yahya aklını kaçırmış bir adamdı...

Kimse bilemez...

Bu dünyada bilmediğimiz milyonlarca şey var... Ama cehaletimiz o kirli hezeyana hitap eden sokaklarda yürümek için bir bahane olamaz...

Bir şey yapılmalı...

Bir şey yapılmalı...

Dünya, sırf bilmediğimiz şeyler olduğu için duramaz...

Bunun gibi aptal insanların dârülacezede kalmaları gerekiyor ki böylece zihinleri karıştıracak şekilde yollara çıkmasınlar... Sel bizi boğmadan önce bu göleti yapmak için bir plan olmalı...

Hayy... Kâyyum... Ehed... Ehed... Samed... Râhman... Rahîm... Eşi olmayan gözle görülmeyen... Sıkıntıları gideren... Muhtaçların duasını kabul eden...

Yavaş ol Ey Abdusselâm... Yavaş ol...

Yavaş ol tökezleme...

Adım... Adım ey kardeşim...

2.2.2. Romanın Tanıtımı

İlk basımı 1964 yılında Kahire’de bulunan Dâru’l-Ma’ârif tarafından yapılan “*el-Afyûn*” romanında; efsaneler, büyüler ve şarlatanlık gibi yönlerden bahsedilmektedir. Karl Marx “*Din Halkın Afyonudur*” dedi. Hikâyenin ana teması buydu, ama yazar Mustafâ Mahmûd’un romandaki niyeti bu muydu, yoksa zihninde daha derin bir niyet var mıydı? Niyeti bu değildir, ama yazar bu romanı entelektüel gelişimin evrelerinde, hayatının şüphe aşamasında yazdığı iki ölümsüz kitabı olan “*Rihletî mine’ş-şekk ila’l-İman*” ve “*Hivâr Ma’a Sadiki’l-Mülhit*” da yoğun olarak bahsetmiştir.

Yazar Mustafâ Mahmûd’un *Afyun* romanında, sözde Evliya’nın şarlatanlıklarına inanılması nedeni ile büyük bir ailenin geleceğinin kaybolması üzerinde durulmuştur.

“*el-Afyûn*” yüz sayfadan oluşan kısa bir romandır ve yayın sayısı itibariyle yazarın ikinci romanıdır.

Romanın dili derin, felsefi, çok düzgün ve basittir. İçerisindeki diyaloglar konuşma dili olan Mısır lehçesidir.

Bu romanda Yazar Mustafâ Mahmûd, bize dervişliğin olayını, bazı Mısırlıların ve ruhaniyetçilerin din ticaretini ve bu dervişleri takip etme noktasına kadar gerçeğe ilişkin yargıları kaybetme ve paraya duyulan ihtiyaç ile manevi yükselme arayışı arasındaki çatışma fikrini, aklın kaybına yol açacak şekilde aynı başkahraman Abdulsûd 'un durumu gibi aktarmaktadır. Başka bir durum da Abdulsûd 'un küçük kardeşi İbrahim'in durumunda olduğu gibi para arayışı, tüm ilkelerin ve değerlerin inkârı, başkalarının sömürülmesi ve ziraat mühendisi olmak için geleceğini hukuken feda eden ağabeyini tımarhaneye yatırmaktan utanmaması. Ancak romanda, bazılarının zenginlerden korkması ve maneviyatla ters orantılı olan inançlar gibi topluma tanınmış ifadeler vardır. Ayrıca Allah'ın azizlerini kutsama ve onlar için hikâyeler uydurma fikri, çalgınca para peşinde koşma fikri, ilme tutunma fikri, Abdulsûd'un oğlu Fethi'nin tüm bu fikirlere çok öfkelenmesi. Yazarın tüm bu davranışları kendi öfkelerini yansıtmaktadır.

“Biz hiç doymayız, biz açlığı yiyor ve susuzluğu içiyoruz, ama nafîle faydası yok biz her zaman açız biz yırtık elek gibiyiz içimizde hiçbir şey kalmıyor karınlarımız yırtık nefislerimiz boşluğa, hiçliğe, hiçliğe açık.

“Bilmediğimiz şeyler olduğu için dünya duramaz.” (s.43)

Roman, din bilgisizliği, hurafelere inanç, evliyaların kutsanması ve cehalet gibi toplumdaki ciddi sorunları ele almaktadır.

2.2.3. Olay Örgüsü

Anlatma esasına bağlı türlerin ve doğal olarak romanın en temel ve vazgeçilemez unsurlarının başında olay örgüsü yer alır. Öyle ki, bir romanda olay örgüsünün yokluğu durumunda, romandan bahsetmek mümkün olmamaktadır. Çünkü bir eserde konu, şahıs kadrosu, mekân, zaman ve anlatıcı gibi bütün unsurlar, bir olay örgüsü ekseninde var olup anlam kazanmaktadır.⁴⁶

Romanın başkahramanı alt sınıftan bir insan olan Abdulsûd 'dur. Abdulsûd geçmişinde başarılı bir öğrenci ve idealleri olan bir gençtir, ancak babasının hastalığından dolayı bu ideallerini gerçekleştirememiştir. Düşük ücretli bir arşiv memur olarak

⁴⁶ İsmail Çetışli, *Metin Tahlillerine Giriş-2*, Ankara 2004, 59.

bakanlıkta bir işe başlar. Geçmişteki başarılı kişiliğinden hiçbir şey kaybetmez. İlimden ve okumaktan vazgeçmez, babasından kendisine kalan kitapevinde bir şeyler okumaya devam eder. Ancak maddi imkânsızlıklar ve ailesinin kalabalık olması bu öğrenme azmini, sihir ve büyü ile kısa yoldan zengin olma amacıyla ilerde kendisinin de aklını yitirmesine neden olacak sarı sayfalı kitaplara yönlendirir.

Abdulgaksûd, karaborsada kimyasal satışında kardeşine ortak olmayı reddeder, çünkü bu onun için haram bir iştir. Ama sihir ve büyücülükle toprağı altına çevirmeye çalışır ve bunun Allah’a şirk olduğuna inanmaz. Bu yüzden Abdulgaksûd, Yüce Allah’ın Faslı Şeyh Ebu Yahya’ya verdiği keramet ve ilahi tecellilere sahip olduğuna inanır. Romanın sonunda, Abdulgaksûd bir rüya yüzünden deli olur. Başlangıçta onun arkasında bir grup insanın olduğunu ve bir kan denizinin kıyısında koştuğunu ve o bir grup insan olmadan o denize dalmasının ilahi bir rüya olduğunu düşünür, sonra denizde gördüğü bir avuç dolusu güneş ışığını alır. Bu yüzden Bin Sirin’in “*Sahihu’l-Kelam Fi Tefsiri’l-Ehlam*” kitabında gördüğü rüyanın açıklamasını okur, sonra babasına gidip o gördüğü rüyayı anlatır. Babası ise ona bu gördüğü rüyayı hiç kimseye anlatmamasını söyler, ama Abdulgaksûd sessiz kalmaz ve gördüğü rüyayı herkese anlatır. Eşine ve çocuklarına da anlatır, ancak oğlu Fethi ona gördüğü rüyanın din ile bir ilgisinin bulunmadığını açıklar. Bu yüzden oğlundan ve okullarda öğrendiklerinden nefret eder. En sonunda da deli olup tımarhaneye yatırılır.

Bu romanda geçen olaylar, kerametlere, tecellilere ve Allah’a şirk koşanlara inanan bazı Mısırlılar arasında gerçekten var olan bir kültürdür.

2.2.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı, kurgusal bir metnin en temel figürüdür. Dolayısıyla anlatıcı, anlatma esasına bağlı metinlerde, yazarın sözünü teslim ettiği kurmaca bir varlıktır.⁴⁷ Yine anlatıcı ile ilgili olan bakış açısı da vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptır.⁴⁸

⁴⁷ İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş-2*, Ankara, 2016, 101.

⁴⁸ Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara 1991, 84.

“*el-Afyon*” romanının anlatıcısı, üçüncü tekil şahıs yani yazar anlatıcıdır. Bu anlatıcı gözlemlerini aktardığı gibi sahip olduğu tanrısal bakış açısı özelliğiyle kahramanlarının iç dünyasını da takip edebilmekte onların düşüncelerini, hayallerini ve içlerinden geçenleri bilen biri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yazarın bu türde bir anlatım seçmiş olmasındaki asıl amacı, okuyucularına vermek istediği mesajla ilgilidir ve en büyük etki bu romanın kültür romanı olmasının yanı sıra psikolojik içerikli bir roman olmasıdır.

Yazar Dr. Mustafâ Mahmûd, romanda ilk olarak Abdulsûd'u ele alır ve olaylara daha çok onun gözünden bakmayı amaçlar.

Yazar Dr. Mustafâ Mahmûd, bu anlatım özelliğinin yanı sıra olayların içerisinde bizzat kendisi yer almaz, bunun yerine sık sık kahramanları Şeyh Ebu Yahya'ya, eşi Zeynep'e, kardeşi İbrahim'e, oğlu Fethi'ye ve diğer kahramanlara ait bakış açılarını kullanarak romanını zenginleştirmeyi amaçlar, böylece çoklu bakış açısı denilen bir bakış benimsemiş olur.

“Nihayet Abdulsûd kalabalığın içinden kendisini zorla çıkartıp köşeye ulaştı. Dostu Şeyh Ebu Yahya mürit halkası arasında otururken halkanın arasına kendini atıp kollarını açtı.

Hoş geldin Şeyh Ebu Yahya... Bu günlerin geri dönmesi dileği ile hayırlı olsun.

Şeyh'in yüzü parlayarak ayağa kalktı.

İkisi de sıcak bir şekilde sarıldılar.

Şeyh Ebu Yahya: Abdulsûd kardeşim nasılsın... Özledik seni vallahi... Otur Allah seni korusun.

Abdulsûd Şeyh'e hala Şaşkın bir şekilde bakarak oturdu.

Şeyh'in yanında ispirto ocağı, çaydanlık ve kahve fincanları birikmişti.

Şeyh ona köpük dolu bir fincan kahve doldurdu.

Abdulsûd: Şeyh Ebu Yahya kahven ne güzel.

Çemberde oturanlardan biri: Dünyadaki hiç kimse kahveyi Şeyh'in doldurduğu gibi güzel dolduramaz, kahvesinin kokusu da ne güzel... Orijinal yemen kahvesi... Kakule... Beyni canlandıran lezzetli bir tat.

Abdulgaksûd: Günlerdir nerelerdeydin Şeyh Ebu Yahya... Önümüzdeki yıl da. Haremeyn'de buluşuruz.” (s.31)

“el-Afyûn” romanı diyalogların hâkim olduğı bir anlatım özelliğine sahiptir. Romanın birçok bölümünde başkahraman Abdulgaksûd ile geçen diyaloglar yer almaktadır. Anlatıcı sık sık diyaloglara yer vermektedir.

“Tuvalet kapısı çarptı... Abdulgaksûd çıktı... Hala mırıldıyor ve geveliyordu... Sol elinin parmak uçlarıyla tespih çekip ve şöyle sordu:

Kim geldi Zeynep...

Zeynep: Kardeşin İbrahim geldi.

Abdulgaksûd ‘un yüzü kardeşinin adını duyduğunda değişti... Tedirgin bir şekilde yürürken İbrahim onu karşılamak için şen şakrak mutfaktan koşarak çıktı...

İbrahim: Merhaba Ebu'l-Makasıt... Nerelerdesin abi... Niye hiç görünmüyorsun...

Abdulgaksûd: Yani sen beni bu kadar çok mu seviyorsun... Her gün öğlenden akşama kadar ofisteyim.

İbrahim: Seni göremiyorum demek istedim.

Abdulgaksûd: Beni nasıl göreceksin ki... Ve bize gelmen için ne olabilir ki... Sen arabanla şu yılan çukuru kadar dar sokağa nasıl girebilirsin.” (s.25-26)

Anlatımın bazı anlarında yazar başkahraman Abdulgaksûd, sürekli dualar edip zikir çeker. Ona Şeyh Ebu Yahya'nın söylediğı sözler ve kendisinin beklenen Mehdi olduğunu söylemesi aklından çıkmaz ve sürekli dediklerini şöyle aklından geçirir:

“O gece Abdulgaksûd şafakta evine döndü ve başı dönüyordu... Yatağına uzandığında Şeyh'in sözleri kafasında hayalet gibi dönüyor ve sözler kelime kelime dönüp kulağında şöyle çınliyordu:

Kimde altın varsa aklının gittiğini bilmiyor musun?

el-Hadi el- Mehdi'nin ne ihtiyacı olur altına cennetin oğlunun dünya malına ne ihtiyacı olur!

Abdulgaksûd el-Hadi el-Mehdi cennetin oğlu mudur? Bu isimler tesadüf mü diye Şeyhin söylediklerini aklından geçiriyordu:

“Altın ellerinin arasında ve birçok altına sahipsin... Allah’ın dostları kimseden istemez ancak her zaman onlardan istenilir... O aslında Abdülmaksûd değil ancak o kastedilen El-Hadi el-Mehdi cennetin oğludur.” (s.43-44)

“Vasiyeti unutmayın

Vasiyet emanettir ey kardeşlerim

Herkes ülkesine gittiğinde bu mesajı götürsün... Mehдинin mesajı...

Bu mesaj beş cümlede oluşur...

Merhameti olmayanlara merhamet et...

Zulüm edenleri bağışlayın...

Tüm yaratılanları sevin...

Dünya insanlarını affedin...

Memnuniyet hoşgörü ve razı olmak... Ve kaza ve kadere razı olun...

Ya Rab kelimesi de

Ya Rab... Herkes fani sadece Tek ve Baki...

Yeryüzünde bulunanların hepsi fanidir...

Hâyy... Kayyum... İnsanların yaratıcısı

Tüm bu dünya aldatıcıdır ey kardeşlerim...

Hepsi resim, hayalet ve rüyalar...

Geçici bir yerdir...

Musibet ve imtihandır

Kerim... Kerim...

Hepimizi kazandırır...

Abdülmaksûd Hz. Hüseyini’n türbesinin kapısında yaşıyor orada yiyor, orada içiyor ve orada uyuyordu...” (s.59-60)

2.2.5. Zaman

Her roman belirli bir zaman dilim içerisinde geçer. Anlatılanlar günün hangi saatinde geçiyor, ne kadar sürüyor? Bütün bunlara nesnel zaman diyoruz.

“*el-Afyûn*” romanında zaman dilimi belirli tarih olarak verilmemiş ve geçmemiştir. Yazar olayları anlatırken çok belirgin tarihlere değinmemiştir. Bu durum dikkat çeken bir unsurdur. Olayların hangi yılda ve tam olarak hangi tarihte gerçekleştiğine dair en ufak bir ipucu bulunmamaktadır. Ancak yazar bunun yerine günün değişik zamanlarını anlatımda kullanmaktadır ve olay örgüsünde çok nadir yer vermektedir:

“*Yılın çoğu günleri... (s.19), yıllar boyunca...(s.20) Saatler bu şekilde geçiyor...(s.22) Her gün öğlenden akşama kadar ofisteyim...(s.25) Hz. Hüseyin’in Doğum Günü...(s.28) Hayırlı olsun bu Günlerin geri dönüşü Ey Kardeşlerim...(s.30) Hz. Hüseyin’in doğum günü bu büyük gecede idi...(s.33) Sabah olmuş ve müezzin sabah ezanını okuyordu...(s.26) Abdulsûd’un evinde yatsı vaktiydi...(s.40) O gecede...(s.41) O gece Abdulsûd şafakta evine döndü ve başı dönüyordu...(s.43) Abdulsûd o gece uyuyamadı...(s.44) İki gün önce akşam...(s.49) Ertesi gün...(s.50)geçen gece uykusunda gördüğü...(s.50) sabah namazını kılana kadar...(s.51) Sabahın erken saatlerinde kütüphanesine gittiğinde ilk yaptığı şey...(s.51) öğlen yemeği...(s.52) O gece...(s.53) bütün gece...(s.54) gibi ifadeler romanda geçmektedir.*

Romandaki olayların ne kadar bir süre içerisinde gerçekleştiği hakkında elimizde kesin bir bilgiler bulunmamaktadır. Ancak bazı ifadelerle göre bu olayların bir sene içerisinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

2.2.6. Mekân

Romanlarda mekân türlerini belirten açık, kapalı, geniş, dar gibi adlandırmalarda ülke, bölge, şehir, dağ park gibi isimler açık mekân olma özelliğine sahiptir. Bazı kahramanların içinde yaşadıkları ev, oda, otel gibi yerler ise kapalı mekânlar olarak adlandırılmaktadır. Her romanda olduğu gibi “*el-Afyûn*” romanında da olayların meydana geldiği ve insanların içerisinde yaşadığı yer vardır.

Romanda genel olarak mekân dar bir yer tutmaktadır ‘ev (s.22), kitapevi (s.20), camii (s.33) ve akıl hastanesi (s. 62)’’ olarak geçmektedir.

Romanda olayların geçtiği yer genel olarak Abdulsûd’un Ezher’de es-Sanadikiyye mahallesindeki el-Mehdi kitapevinde, dostları ile her sene toplandıkları Hz. Hüseyin’in türbesinde, cami avlusunda ve Abdulsûd’un tımarhaneye bırakıldığı mekânda geçmektedir.

el-Mehdi Kitabevinde, Abdulkaksûd'un babası Şeyh el-Hadi el-Mehdi felç olup hastalandıktan sonra kitapevini oğlu Abdulkaksûd'a bırakır. Bu yüzden Abdulkaksûd ailesine bakmak zorunda kalır ve Abdulkaksûd kitapevindeki onlarca sarı kitabın içine dalar. Bütün bu kitaplar ona, bu dünyanın ötesinde bambaşka bir dünyaya kapılarını açar. Bu yüzden kendisini sürekli odasına kapatır ve toprağı altına çevirmek için sihirli sözler kullanmaya başlar.

Her sene olduğu gibi Hz. Hüseyin'in doğum gününde türbesinde ve camii avlusunda dostları ile toplanır.

"Hz. Hüseyin Doğum Günü... Hz. Hüseyin'in türbesinde ayak basacak yer yoktu.

Türbe etrafındaki meydan da tüm ülke ve bölgelerden gelen sevenleri ve müritleri ile doluydu." (s.28)

"Abdulkaksûd evinden çıkıp kutsal mekâna doğru gitti... Yolun kenarında... Dar sokaklarda... Ve meydanın kapılarında zikir halkaları ile karşılaştı... İlâhi söyleyenlerin ve ney seslerinin arasında kayboldu.

Yardım et Ya Hüseyin... Diye sesler yükseliyordu.

Abdulkaksûd Camiye girdi.

Cami avlusu insanlar ile doluydu." (s.28)

"Her sene Hz. Hüseyin doğum gününde cami avlusunda karşılaşmaya alıştığı çökmüş adamı nerde bulabilirim diye düşündü..." (s.29)

"Camii avlusunda Şeyh Ebu Yahya'nın etrafında Müslüman kardeşlerin sohbetleri devam ediyordu ve Hz. Hüseyin'in doğum günü bu büyük gecede idi... Şafak doğuyor ve kimse uyumuyordu... Herkes Allah'ı kendi yöntemleriyle zikrediyordu... İnsanlar alışveriş yapıyor eğleniyor ve uyumuyor geceyi gündüz gibi yaşıyorlardı." (s.33)

Daha sonra romanda yer alan son mekân ise Abdulkaksûd'un sonu akıl hastanesi ile biten mekândır.

"Böylece Abdulkaksûd'a deli gömleğini giydirilip o da çığlıklar atarak ellerini kollarını sallayarak görevli biri ile akıl hastanesine gönderiliyor." (s.63)

"Beklenen El-Mehdi, akıl hastanesinde ki odasında tek başına yatmıyordu." (s.64)

Romanda mekân olarak karşımıza çıkan, fakat hakkında fazla bilgi verilmeyen İmâdeddîn, El-Ehdas, Abbasî akıl hastanesi, kale katliamı gibi mekânlar da mevcuttur.

2.2.7. Kişiler

Anlatma esasına bağlı klâsik metinlerin en önemli unsuru şahıs kadrosudur.⁴⁹ Roman veya hikâyeler mutlaka kişiler ile oluşmaktadır. Başkahramanlar ve yardımcı kahramanlar da olmaktadır.

Abdulgaksûd

Romanın başkahramanı kırk beş yaşında olmasına rağmen, yaşından büyük görünen, bir zamanlar gelecek için hayalleri olan, ancak bu hayallerini babasının rahatsızlığından ve geçim derdinden dolayı rafa kaldıran, altı çocuk babası, vakıflar bakanlığında memur ve hasta babasından kalan bir kitabevine sahip olan Muhammed Abdulgaksûd el-Hadi el-Mehdi'dir. Romanda Şeyh Abdulgaksûd olarak karşımıza çıkacaktır. Öğrenmeye meraklı bir kişilik olan başkahraman Abdulgaksûd, babasından kalan el-Mehdi Kitabevinde, eline geçen bütün kitapları okur.

“Dünyevi yüzü soluk zayıf adam, ateşe koyduğu bakır potaya buğday tanesi kadar on tane kırmızı çinko ve ağırlığı kadar da alüminyum karıştırıp içine de yirmi bir buğday tanesi kadar Nablus Sabunu ekleyerek şeytani kovmak için sihirli sözleri okuyordu. Tıpkı ‘Sihru’l- Kuhhan Fi Tehdiri’l-Can’, kitabında ‘Sînâatu’l ez-Zehab’ babında geçtiği gibi... Karışımı her karıştırdığında da yüksek sesiyle şöyle bağıırıyordu:

“Ey Kerim, cömert, Kaf, Ha, Ye, Ayin, Sad.” “کھيڤعصاڊ” (s.19)

Kahraman Şeyh Abdulgaksûd'un bu kitapları okumasındaki tek amacı kısa yoldan zengin olmaktır. Ona göre bu kitaplarda yazılanları okuyup uygular ise, toprağı altına çevirebileceğini ve bu sayede yaşadığı bu yoksul ve fakir hayattan kurtulabileceğine inanır. Herkes gibi Şeyh Abdulgaksûd'un da yoksulluk ve fakirlik korkusu vardır, ama o çocuklarına daha iyi bir hayat yaşatmak için bunları yapar. İçinde bulunduğu sıkıntıyı bu uğraşları ile bir nebze olsun hafifletir. Şeyh Abdulgaksûd bilime yeterince inanmaz, şifayı aktarların karışımında arar, kendisi de Şeyh Maruf isimli bir aktardan karşım alır. Bilimi de Dervişler, Şeyhler ve Keramet sahibi insanlardan öğrenileceğine inanır, hatta

⁴⁹ İsmail Çetışli, *Metin Tahlillerine Giriş-2*, Ankara 2016, 88.

gördüğü bir rüyayı ailesine anlatırken -ki bu rüya ileride onun delirmesine ve akıl hastanesine yatmasına neden olacak rüyadır- oğlu Fethi ile tartışır ve bu tartışma eşi Zeynep'i boşamaya kadar gider.

Romanın sonunda başkahraman, dervişler, şeyhler, büyüler, muskalar, aktarların yaptığı karışımlar ve kısa yoldan zengin olma hevesi ile akli dengesini kaybedip akıl hastanesine yatırılır.

İbrahim el-Mehdi

Dine aykırı olduğunu bildiği halde haramı yaşam biçimi olarak kabul eden İbrahim, Abdulsûd'un erkek kardeşidir. Ziraat mühendisi olan İbrahim el-Mehdi bekâr, zarif, tatlı dilli ve neşeli bir kişiliktir. Bir arabaya sahip olan İbrahim, kumar oynar, içki içer ve artistler ile gezer. Sabit maaşı olan bir mühendis, ama kimse onun bu kadar parayı nereden bulduğunu bilmez.

Abisi ile karşılaştırıldığında ahlaken birbirlerine hiç benzemezler. İbrahim iyi bir hayat yaşamak için her işin helal olduğunu düşünürken, abisi ise tam aksi bir kişiliktir. İbrahim el-Mehdi abisinin evine sürekli gider ve ona kendisi ile çalışmasını, yaşadığı hayatın hayat olmadığını söyler. Her defasında Abdulsûd onu evden kovar, fakat İbrahim onu içinde bulunduğu fakir hayattan kurtarmak ister.

İbrahim abisinin evine gittiğinde önce mutfakta yemek yer, sonra abisinin eşi Zeynep'i rahatsız eder. Abdulsûd akıl hastanesine yatmadan önce İbrahim ile Zeynep'in arasında bir şeyler olduğunu aklına getirir, fakat bu sadakatsizliği yapacak dünyadaki en son kişinin eşi Zeynep olduğunu da düşünmeden edemez. Aynı anne ve babadan doğan iki çocuğun aralarındaki ahlaki fark dikkat çekmektedir.

Çiftçilere yardım için eğitim alan İbrahim çiftçileri dolandırmakta, karaborsada kimyasal maddeler satmaktadır. Abisi İbrahim'in böyle kötü işler yaptığını bilmektedir.

Abdulsûd'un yavaş yavaş akli dengesi bozulmaya başladığı zaman, İbrahim Zeynep'e, abisinin akıl hastanesine yatması gerektiğini söyler. Zeynep'in her defasında bunu reddetmesinden sonra, İbrahim halkın güvenliği ve huzuru bahanesi ile sağlık merkezine gidip abisinin bir deli olduğunu anlatır ve böylece abisi Abdulsûd akıl hastanesine kaldırılır.

Romanın sonunda İbrahim'in çiftçilere gelen kimyasal maddeleri ve tarım malzemelerini çalıp sakladığı bir deposu olduğu ortaya çıkar ve tutuklanıp cezaevine gönderilir.

Şeyh Ebu Yahya

İçinde yaşadığı toplumda Şeyh olarak adlandırılan Faslı Şeyh Ebu Yahya her yıl Hz. Hüseyin'in doğum gününde ortaya çıkıp etrafına topladığı insanlara içtikleri kahvelerden fallar bakan ve keramet sahibi insanlardan kıssalar anlatan bir kâhindir.

Şeyh Abdulsûd 'un tabiisi olduğu, hatta her yıl görüştüğü ve evinde misafir ettiği dostudur. Abdulsûd Şeyh Ebu Yahya'nın sıkı bir takipçisidir.

Fethi

Abdulsûd'un çocuklarının en büyüğü olan Fethi, kalıplı, boğuk sesli, kaba ve sert bir karaktere sahip çocuktur. Ticaret Fakültesinin ilk yılında yirmi yaşında olan Fethi, siyasi meselelerden dolayı birkaç kez hapsedilmiştir.

Babasının aksine Fethi, şeyhlere ve muskalara inanmayan biridir. O gerçeğin her zaman bilimde aranması gerektiğini savunan, hatta babasının gördüğü rüyada bile modern çağın açıklaması gibi bilimsel konuşan bir gençtir. Her ne kadar Fethi bilimin ışığından gitmek istese de babasının rahatsızlığından dolayı annesinin uzun uğraşları sonucu, ailesine bakabilmek için dedesinden kalan kitabeviyle ilgilenmektedir. Fethi, uzay çağında muskaların ve aktarların boş şeyler olduğuna inanmaktadır.

"Bu kitaplar...

Hareket özgürlüğü olsaydı ve elinden gelseydi hepsini yakardı...

Sattığı bu sözler de ne bir hayır... Ne de doğru yolu gösterici şeyler vardı.

Ancak bunlarda sapkınlık ve aldatma var..." (s.69)

Fethi babasının konusu açıldığında üzülür ve akıl hastanesine düşmesini iki şeye bağlar. İlk neden okuduğu kitaplarda yazarlar, ikinci neden ise babasının dostu kâhin Şeyh Ebu Yahya'dır. Fakat Fethi babasının yolundan gitmeyecektir. Günün birinde babasını delirttiğine inandığı Şeyh Ebu Yahya'yı yolda gördüğünden ona saldırır ve sonunun babası gibi olmayacağını okuyuculara ispatlar.

Zeynep

Zeynep, başkahraman Abdulsûd'un eşidir. Yazar ondan bahsederken okuyucunun kafasında kötü bir algı bırakmamak için, yaşadığı zamanın kızlarından farklı olduğunu, giysilerini diktirış tarzı her ne kadar onlara benzese de onun başka bir karakterde olduğunu özellikle üstüne basarak vurgular.

Zeynep kocasına âşık ve onun için endişelenen bir kadındır. Kocasını akıl hastanesine yatırılmadan önce kocasının kardeşi İbrahim ile bu konuyu tartışır, fakat İbrahim onu kendi oyunları ile hastaneye yatırır.

“İbrahim: Biz neyi bekliyoruz... Sağlık merkezine haber edelim... Akıl hastanesine götürsünler diye...

Zeynep inanmayarak göğsüne vuruyor ve şöyle bağırıyor:

Zeynep: Akıl hastanesi mi! vay başıma gelenlere! Peygamberin üzerine yemin olsun ki asla olmaz hayatta çocuklarımla babası akıl hastanesine mi gitsin... İmkânsız... İmkânsız... Ömrümün sonuna kadar ona ben hizmet edeceğim başım gözüm üstüne bunları İbrahim'e diyerek

Ümitsizlikle saçlarını parçalıyor ve ağlıyordu...” (s. 62)

Kocasının hastaneye yatmasından sonrada onu terk etmez, hatta onun için sık sık hastaneye giderek ihtiyaçlarını karşılar. Hastanedeki görevlilerin kocasına iyi davranmaları için onlara para verir. Kocasının yaşadığı o kötü zamanda yanında duran sadece eşi Zeynep'tir.

Diğer kişiler

Şeyh el-Hadi el-Mehdi

Romanın başkahramanının babası Şeyh el-Hadi el-Mehdi, yatağından kalkamayan, kısmi felçli bir adamdır. En büyük oğlu Abdulsûd ile aynı evde yaşamaktadır. Eşi Ummu Muhammed yaşlı olmasına rağmen yanındadır ve onunla ilgilenmektedir. Yatağa mahkûm olmadan önce el-Mehdi kitabevinin sahibidir.

Oğlu gördüğü rüyasını anlatmaya yanına gittiğinde, ona her babanın evladına yaptığı gibi nasihat eder. Romanda onun hakkından fazla bilgi aktarılmaz. Bu sebeple diğer karakter olarak bahsetmek yerinde olacaktır.

Aktar Şeyh Ma'rûf

Romanda kendisinden fazla bahsedilmediğinden diğer kişilerde göstermek daha doğrudur. Abdulmaksûd'a her gece içtiği bitkilerden hazırladığı bir karışım verir. Abdulmaksûd bu karışımın zamanla işe yaramadığını ve ona dikkatli olması gerektiğini söylemesine rağmen aynı karışımdan hazırlayıp vermeye devam eder. Bunu içen Abdulmaksûd ise bir beton çuvalı gibi yerinden kalkamaz.

“Artık karışım işe yaramıyor Ey Şeyh Ma'rûf...

Allah lanet etsin sana Ey Şeyh Ma'rûf...” (s.50)

2.2.8. Romana Dair Dikkâtler, Eleştiriler

Yazar Mustafâ Mahmûd'un derinlere dalarak filozof derecesinde, keramet dedikleri evliyalara ve hurafelere delice inanan birçok Mısırlının durumunu güzel ve gerçekçi bir şekilde açıklamaktadır.

Roman dört çeşit insandan bahsediyor diyebiliriz. Birincisi; batıl inançlara ve cinlere inanan, materyalist, yoksulluktan ve psikolojik baskıdan dolayı sonu delilikle biten zavallı başkahraman Abdulmaksûd'tur. İkincisi; harama yönelen, ama onun sonu hapis olan İbrahim'dir. Üçüncüsü; romanın başında bir şeyh olan Şeyh Ebu Yahya, romanın sonunda ise bir ahmaktır. Dördüncüsü de Fethi hem din hem de bilgi ve tasavvuf özelliklerine sahip olan bir karakterdir.

Bir insan, dünyadan ve ahiretten istediğine ulaşana kadar, adlandırdığı gizli güçlere güvenmeye çalışır ve onları vasıta olarak kullanır, dilek ve başarısızlıklarını onlara bağlar. Bu güçler isim, zaman ve yere göre farklılık gösterebilir, ancak bunlar yine de aynıdır. Saf insanların zihnini alır, onları kendisiyle beraber çeker ve onların kendi iradeleriyle akıllarını çalar. Harika yeteneklere sahip olan evliyalar ya da kutsanmış olanlar, kâhinler, şeyhler, büyüler, muskalar ve türbeler bazı basit insanlar için mübarek ermişlere ya da ondan daha fazlasına dönüşür. Romanın çoğu Mısır lehçesinde yazılmıştır. Yazar, bahsettiğimiz bu hurafelerin Mısır halkının yoksul kesiminin zihinleri üzerindeki etkisini konu almıştır. Özellikle başkahraman Abdulmaksûd kendisini “Beklenen Mehdi” olarak gördüğü bir rüyaya kapıldıktan sonra, sonu akıl hastanesi ile biter.

“Şeyh Ebu Yahya: Sen suçsuzsun Abdulmaksûd Bey... Biz seni suçlamak için çağırmadık.

Abdulmaksûd: Şeyh Ebu Yahya siz misiniz saygı değer efendim... Siz burada mısınız?

Şeyh Ebu Yahya: sen bizim efendimizsin... Sana müjdeyi vermek için biz buradayız

Abdulmaksûd: müjde mi?

Şeyh Ebu Yahya: Allah'tan gelen müjde.

Abdulmaksûd: Ya Sübhanallâh.

Şeyh Ebu Yahya: ilahi lütuf, peygamberi olman için seni seçti...

Abdulmaksûd: ya suphanallah.

Şeyh Ebu Yahya: sen bu suçlamalardan ve şüphelerden kurtuldun insanlar arasında kast edilen sensin...

Dünyayı kurtuluşa erdirecek “Beklenen el-Hadi el-Mehdi” sensin.

Abdulmaksûd: Ya Rahmân... Ya Rahîm...

Şeyh Ebu Yahya: Kalk ve tabilerini götür’’ (s.59)

Roman, basit karakterlerin fikrini, bunların dinle ilişkisini ve bazen dine bağlılıklarının yanlış olduğunu anlatmaktadır.

SONUÇ

“Modern Mısır Edebiyatı’nda Mustafâ Mahmûd ve “el-Afyûn” Romanının Teknik İncelemesi” başlığını taşıyan bu çalışmamızda hem yazarın hayatı, edebi kişiliği, eserleri, hem Mısır edebiyatı hakkında kısa bir bilgi sunulmuştur.

Mustafâ Mahmûd (1921-2009), modern Mısır romanının gelişmesine katkısı olan önemli yazarlardandır. Mesleği tıp doktorluğu olan yazar, edebi ve kültürel birikimiyle romanda işlediği konuları gerçekçi tarzda kaleme almıştır. Kendisi çok yönlü bir ediptir. En belirgin tarafı romancılığı olsa da hikâye, tiyatro, makale tarzında eserler de kaleme almıştır.

Yazar Mustafâ Mahmûd “*el-Afyûn*” (Afyon) adlı romanında, “DİN HALKIN AFYONUDUR” Doktor yazarın roman adına net ve açıkça anlattığı bu roman fikrinin özetidir. Bu roman 1960’ların ortalarında Dr. Mustafâ Mahmûd tarafından, hayatın sefaletinin üstesinden gelmek için yeni ritüeller getirerek ve geliştirerek yoksulluğunun ve sorunlarının üstesinden gelmek için dine güvenen itaatkâr olan bir sınıf, toplumda geniş çapta yayılmış bir sınıfı eleştirmek için yazılmıştır.

Bu güzel bir roman yazarın üslubu felsefi ve derin. Yazar, dinin nasıl halkın afyonu haline geldiğini göstermek için ve bu din adına batıl inanç ve hurafeleri takip edenlerin, Başkahraman kadar akıl hastaneye girene kadar bize Mısır halkının gerçekliğini anlatmış. Yazar, yaşamamızı istediği gerçekliğe geçişimizi kolaylaştırmak için romanda halk dilini kullanmıştır.

Romanın bizim zamandan farklı bir zamanda yazılmış olmasına rağmen ancak yazarın bahsettiği bazı hurafelerin hala mevcut olduğunu görüyoruz.

Bu çalışmada hem yazarımız hem de modern Mısır edebiyatı hakkında kısa bir bilgi ile sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Allen, Roger, *er-Rivayetü'l-Arabiyye*, el-Meşru'l-Kavmî lit-Terceme Tercüme Bürosu, Mısır 1997.
- Aktaş Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yay, Ankara 1991.
- Atiyye, Muhammed, *Mustafâ Mahmûd*, 2018, <https://www.marefa.org>. (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- Çelenlioğlu, Asiye, *Modern Mısır Edebiyatı ve Mısır Romanı*, (Yayınlanmış Makalesi), Fatih Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği Bölümü, İstanbul 2020.
- Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş-2*, Akçağ Yay, Ankara 2016.
- Davud, Hâmid Hafız, *Târîhu'l-Edebi'l-Hadîs*, Dâru't-Tıbbâ'ati'l-Muhammediyye, Kahire 1969.
- Er, Rahmi, *Modern Mısır Romanı (1914-1944)*, Fatih Dağıtım Yay, İstanbul 2008.
- Hâfez, S., “Modern Arap Kısa Öyküsü (1)”, *Nüsha Dergisi*, 3(9), 2003,78-96.
- Hafız, Adil, *Mustafâ Mahmûd Meceretu's-Şebab*, Mektebetü'l-İskenderiye, Mısır 2006.
- Halef, Muhammed Fevzi, *Dr. Mustafâ Mahmûd Mecelle Tahta'l-Küberi*, <https://en.wikipedia.org/wiki/>.2019. (Erişim Tarihi: 20 Ekim 2020).
- Karabela Nevin, Ekşi, Feyzettin, “Arap Edebiyatında Tarihi Romanın Ortaya Çıkışında Milliyetçilik Düşüncesinin Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22, 2015, 185-202.
- Süleyman, İntisar, Süleyman, Mustafa, “*Mustafâ Mahmûd El-Muntasır Ala Nefsihi*”. <https://web.archive.org/web/20201101210518/https://archive.islamonline.net/25>. Erişim Tarihi: 02 Kasım 2020
- Ürün, Ahmet Kazım, *Çağdaş Mısır Romanında Necîb Mahfûz ve Toplumcu Gerçekçi Romanlar*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1994.
- Ürün, Ahmet Kazım, “Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:35, 2016, 131-144.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Neda KASIM
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	Türkçe
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Avrupa Birliği Destekli Sıhhat Projesinde TERCÜMAN
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	10.02.2021